ARH Diss. B-25823

E E S T I R A H V A P A N U S Ü L E M A A I L M-
S E S R A H U P O O L D A J A T E V Õ I T L U S E S
P Ä R A S T T E I S T M A A I L M A S Õ D A

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonna ajaloo osakonna üliõpilase

I r e n e L a i g n a diplomitöö

TRÜ NSVL ajal.
kat. nr. 1186.

NSV Liidu rahvaste ajaloo kateeder

Juhendaja - van. õp. L. E r i n g s o n

Tallinn 1952

E e s s õ n a

Käesoleva töö eesmärgiks on näidata ühe Nõukogude Liidu rahva - eesti rahva panust ülemaailmses rahupooldajate võitluses. Teema tohiks olla küllaltki aktuaalne ja vajalik, seda enam, et seni ei ole meil ilmunud ühtegi sellelaadilist käsitlust.

Töö põhineb V. I. Lenini ja seltsimees Stalini teostel, Nõukogude Valitsuse liikmete kõnedel, suuremas osas aga ajakirjanduse materjalidel. Osaliselt on kasutatud ka suulisi andmeid, nii on lahkesti andmeid andnud Tallinna Polütehnilise Instituudi teadusliku ala direktor prof. Treier, TA Maaparanduse ja Sookultuuri Instituudi maaparandussektori juhataja sm. Joonat, Tööstusprobleemide Instituudi küttekollete laboratooriumi juhataja sm. Truu, Ehituse ja Arhitektuuri Instituudi teaduslik töötaja sm. Korrovits, Majandus Instituudi teaduslik töötaja sm. Tarmisto, Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu loengutekorraldaja sm. Indre ja elektrimootoritehase "Volta" insener sm. Koost.

S i s s e j u h a t u s

Võitlus rahu eest läbib punase joonena Nõukogude valitsuse poliitikat kogu Nõukogude riigi olemasolu vältel. Sotsialistliku riigi tekkimisel olid esimesteks välispoliitilisteks aktideks rahudekreedid: leninlik rahudekreet, mis võeti vastu II Ülevenemaalisel nõukogude kongressil 26. oktoobril 1917.a. ja 20. novembril 1917.a. avaldatud "Läkitus kõigile Venemaa ja Ida töötavatele muhameedlastele". Juba nendes kahes rahvusvahelise tähtsusega ajaloolises dokumendis avaldusid leninlik-stalinliku rahupoliitika põhialused. Oma sünnihetkest alates asus Nõukogude riik rahvusliku suveräänsuse, teiste maade vabaduse ja sõltumatuse kaitsele. Kutsudes imperialistliku röövsõja lõpetamisele väljendas Nõukogude valitsus oma rahuinitsiatiiviga miljoniliste töötajate masside huvisid ja andis esmakordselt inimkonna ajaloos tõeliselt demokraatliku rahu programmi.

Nõukogude Liidu rahupoliitika põhiülesandeks on võitlus sotsialistliku riigi tugevdamise ja meie maale vajaliku kaitse kindlustamise eest. Nõukogude diplomaatia peab võitlema selliste rahvusvaheliste tingimuste loomise eest, mis soodustaksid sotsialismi ehitamise lõpuleviimist ja järkjärgulist üleminekut kommunismile. Oma põhiülesande lahendamist püüab nõukogude välispoliitika teostada sõbralike sidemete sõlmimise teel kõikide riikidega, kõigi rahvus-

vaheliste küsimuste rahuliku reguleerimisega ja rahu ning üldise julgeoleku kindlustamisega kogu maailmas.

Oma välispoliitikas toetub Nõukogude Liit meie maa kasvavale majanduslikule, poliitilisele ja kultuurilisele jõule, meie ühiskonna poliitilis-moraalsele ühtsusele, meie maa rahvaste sõprusele, Nõukogude armeele ja laevastikule, meie rahupoliitikale ja kõigi maade töötajate moraalsele toetusele.

Ei ole olnud üthegi Nõukogude Liidu osavõtul toimunud rahvusvahelist konverentsi, kus NSV Liidu esindajad ei oleks esitanud konkreetseid ettepanekuid rahvusvaheliste konfliktide vältimiseks ja rahu kindlustamiseks. "Võitlus rahu eest, võitlus uute sõdade vastu, kõigi nende sammude paljastamine, mis astutakse uue sõja ettevalmistamiseks ... see on meie ülesanne"[1], ütles seltsimees Stalin aruandekõnes partei XIV kongressil. Nõukogude Liidu järjekindel võitlus rahu eest ilmnes eriti selgesti rahvusvahelistel desarmeerimiskonverentsidel 1927.aastal ja 1933.aastal. Nõukogude valitsus esitas konverentsidel üksikasjalise projekti täieliku või vähemalt osalise desarmeerimise kohta, mis aga imperialistlike riikide poolt tagasi lükati[2]. Vaatamata sellele, oli see tähtsaks etapiks võitluses rahu eest: Nõukogude Valitsuse ettepanekuis paljastati kodanliku patsifismi tõeline agressorlik olemus ja tehti katse peatada relvastumise võidujooks. Iseloomustades nõukogude välispoliitikat sel perioodil ütles seltsimees Stalin: "Me

---

[1] J. S t a l i n, Teosed, 7. kd., lk. 285.

[2] Vt. История дипломатии, т. III, lk. 382 - 408; lk. 445 - 457.

ajame rahupoliitikat ja oleme valmis sõlmima kokkulepet desarmeerimise kohta, kaasa arvatud alaliste sõjavägede täielik kaotamine, mida me teatasime kogu maailmale juba Genua konverentsil"[3].

Nõukogude Liidu võitlus rahu eest omandas erilise tähtsuse hetkest, kui Saksamaal tuli võimule fašistlik klikk. NSV Liidu võitlus oli suunatud niihästi saksa imperialistide sepitsusete vastu Saksamaal kui ka nende liitlaste vastu kodanlik-demokraatlikes maades. Võitluses antifašistlike eesmärkide eest püüdis Nõukogude Liit 1933.aastast alates läbi viia kollektiivse julgeoleku printsiipi[4]. Nõukogude Liidu esimeseks sammuks kollektiivse julgeoleku süsteemi loomisel oli agressiooni ja agressori määratlemine ja iseloomustus, et mitte jätta ühtki võimalust agressiooni õigustamiseks või selle olemasolu eitamiseks. Ettepaneku selle küsimuse kohta tegi Nõukogude valitsus rahvusvahelisel desarmeerimiskonverentsil 1933.aastal, kus see imperialistlike riikide poolt tagasi lükati. Seejärele sõlmis Nõukogude valitsus agressiooni määratlemise paktid üksikute riikidega, mis sundis viimaseid rahu ja rahvaste julgeoleku kaitsemise teele hitlerliku agressiooni vastu[5].

Arvesse võttes vajadust ära kasutada kõiki võimalusi võitluses rahu eest, astus Nõukogude Liit 30 kapitalistliku riigi kutsel 1934.aastal Rahvasteliidu liikmeks[6]. Seltsimees Stalin ütles sel puhul, et vaatamata Rahvaste-

---

[3] J. V. S t a l i n, Teosed, 10. kd., lk. 120 - 121.

[4] Vt. История дипломатии, т. III , lk. 467 - 468.

[5] Vt. samas, lk. 496 - 498.

[6] Vt. samas, lk. 506 - 507.

liidu suurtele puudustele toetab NSV Liit teda, kuna Rahvasteliit võib olla teatavaks teekonaruseks, mis kas-või natukenegi raskendaks sõjaüritust ja kergendaks võitlust rahu eest[7].

Juba Nõukogude esindajate esimesed sõnavõtud Rahvasteliidus näitasid nõukogude rahupoliitika järjekindlust. NSV Liit oli ainus riik, mis asus printsipiaalsel seisukohal Versailles'i ja Locarno lepingute rikkumise küsimuses 1936.aastal Saksamaa poolt, samuti Itaalia agressiooni puhul Abessiinia vastu, ning nõudis Itaalia kui agressori suhtes vastavate sanktsioonide tarvituselevõtmist[8]. 1936.aastal paljastas Nõukogude Liit fašistliku Saksamaa ja Itaalia agressiooni Hispaania vabariigi vastu, näidates ühtlasi Hispaania siseasjadesse "mittevahelesegamise" komöödiattõelist olemust[9]. Rahvasteliidu õigeaegne ja kiire tegutsemine oleks taganud kollektiivse julgeoleku põhimõtete tegelikku ellurakendamist ja avaldanud kahtlemata otsustavat mõju kogu rahvusvahelisele olukorrale.

1938.aastal protesteeris NSV Liit Austria annekteerimise vastu Saksamaa poolt. Nõukogude valitsus pöördus suurriikide poole ettepanekuga rahvusvahelise konverantsi kokkukutsumiseks, et läbi arutada vastavate kollektiiv-abinõude tarvituselevõtmist agressiooni edasise laienemise

---

7 Vt. И. В. Сталин, Соч., т. XII, lk. 120-121.

8 Vt. История дипломатии, т. III, lk. 511 - 586.

9 Vt. samas.

vastu. See ettepanek jäeti imperialistide poolt tähele panemata, mis omakorda oli otseseks järeleandmiseks hitlerlikule agressioonile[10].

Tšehhoslovakkia kapituleerumine ja Müncheni kokkulepe 1938.aastal oli Inglismaa, Prantsusmaa ja teiste riikide reaktsiooniliste valitsuste poliitika otseseks tulemuseks, mis seisnes loobumises kollektiivsest julgeolekust, kollektiivsest vastupanust agressorile ja asumises neutraalsele "mittevahelesegamise" positsioonile.

Aruandekõnes partei XVIII kongressil 1939.aasta märtsis paljastas seltsimees Stalin "mittevahelesegamise" tõelise sisu: "Tegelikult aga tähendab mittevahelesegamise poliitika agressioonile kaasaaitamist, sõja valla päästmist, järelikult selle muutmist maailmasõjaks"[11].

Kogu sündmuste käik järgnevate aastate jooksul näitas küllalt selgesti, kellel lasub vastutus teise maailmasõja vallapäästmise eest. Kui kapitalistlikud riigid ei oleks loobunud kollektiivsest julgeolekust, vaid vastupidi, oleksid koos Nõukogude Liiduga organiseerinud kollektiivse vastupanu Saksamaa agressioonile, oleksid hitlerlaste väljavaated teise maailmasõja edukale alustamisele vähenenud miinimumini[12].

Euroopa päästmine tuli Nõukogude Liidu poolt. Vapper Nõukogude armee, keda toetas kogu nõukogude rahvas ja juhtis suur Stalin, vabastas Euroopa rahvad saksa

---

10 Vt. ~~samas~~ Встория дипломатии, т. III, lk. 613 - 670.

11 J. V. S t a l i n, Leninismi küsimusi, lk. 502.

12 Vt. Ajaloovõltsijad (ajalooline ülevaade), lk. 19.

fašistlikust orjusest. "Praegu tunnistavad kõik", ütles seltsimees Stalin 1944.aasta 6. novembri kõnes, "et Nõukogude rahvas on päästnud Euroopa tsivilisatsiooni fašistlike rüüstajate käest. Selles on Nõukogude rahva määratu suur teene inimkonna ajaloos"[13].

"Ent sõja võitmine ei tähenda veel rahvastele püsiva rahu ja kindla julgeoleku tagamist tulevikus", õpetab seltsimees Stalin. "Ülesanne ei piirdu sellega, et sõda võita, vaid seisab ka selles, et teha võimatuks uue agressiooni ja uue sõja tekkimine kui mitte jäädavalt, siis vähemalt kestvaks ajavahemikuks"[14].

Kohe pärast teise maailmasõja lõppemist hakkasid ameerika ja inglise imperialistid oma maailmavallutsemisplaanide teostamiseks kolmandat maailmasõda ette valmistama. Imperialistid keelduvad kangekaelselt rahulikust rahvusvahelisest koostööst, relvastuvad intensiivselt ja ajavad püüneva rahvusvahelise olukorra loomise ja sõjapsühhoosi õhutamise poliitikat.

Vastusena ameerika-inglise imperialistide uue sõja vallapäästmise sepitsustele puhkes laiade rahvahulkade osavõtul võimas ülemaailmne rahupooldajate liikumine eesotsas rahu ja rahvaste julgeoleku säilitamise kantsi Nõukogude Liiduga. Tervituses Moskva 800.aasta juubeli puhul

---

13 Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 27.aastapäev. Riikliku Kaitsekomitee esimehe kõne Moskva Töörahva Saadikute Nõukogu ja Moskva linna partei- ning ühiskondlike organisatsioonide pidulikul koosolekul 6. novembril 1944. J. S t a l i n, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast, lk. 130.

14 Samas, lk. 133.

rõhutab seltsimees Stalin NSV Liidu keskuse-Moskva-määratu suurt osa rahuvõitlejate leeris: "Moskva pole mitte ainult uue nõukogude demokraatia ülesehitamise innustaja ... Moskva on ühtlasi kõigi maailma töötavate inimeste plutokraatia ja imperialismi ülevõimu vastu võitlevate rõhutud rasside ja rahvuste võitluse lipuks ... Lõpuks seisneb Moskva teene selles, et ta on kindla rahu ja rahvastevahelise sõpruse eest võitlemise kuulutajaks, võitluse kuulutajaks uue sõja õhutajate vastu ... Moskva teene seisneb selles, et ta väsimatult paljastab uue sõja õhutajaid ja kogub rahu lipu ümber kõik vabadustarmastavad rahvad. On teada, et rahuarmastavad rahvad vaatavad lootusega Moskvale kui suure rahuarmastava riigi pealinnale ja rahu võimsale kantsile"[15].

Uue maailmasõja vältimise üheks tähtsamaks tingimuseks on Nõukogude Liidu võimsuse tugevdamine, majanduslike saavutuste mitmekordistamine ja kaitsevõime suurendamine. Nõukogude Liidu töötajad on eluliselt huvitatud sellest, et NSV Liidu rahvaste rahumeelikku tööd kommunismi ehitamisel ei suudaks segada mitte mingisugused ameerika-inglise sõjahõhutajad. Rahu võimaldab meie kiiremini lahendada seltsimees Stalini poolt püstitatud põhilist majanduslikku ülesannet: üles ehitada kommunismi tehnilis-materiaalne baas. Saavutame me seda, siis ei suuda NSV Liidu - rahu ja rahvaste julgeoleku kantsi võimsust enam keegi murda.

---

[15] Seltsimees S t a l i n i tervitus. "Rahva Hääl" nr. 210, 7. IX 1947.

Nende ülesannete teostamisest võtavad aktiivselt osa kõik Nõukogude Liidu rahvad, sealhulgas ka eesti rahvas. Nõukogude Liidu rahvaste abiga õnnestus eesti rahval vabaneda imperialistlike kiskjate küüsist, kukutada vihatud imperialistlike kurnajate võim ja taastada Nõukogude võim Eestis. Suure Isamaasõja aastail innustas nõukogude vennasrahvaste eeskuju eesti rahvast võitlusele saksa röövvallutajate vastu. Geniaalse väejuhi seltsimees Stalini juhtimisel saavutas nõukogude rahvas hiilgava võidu Suures Isamaasõjas ja päästis eesti rahva täielikust füüsilisest hävitamisest saksa fašistide poolt.

Sõjajärgsel perioodil innustasid Nõukogude valitsus, bolševike partei, nõukogude vennasrahvad ja isiklikult seltsimees Stalin Nõukogude Eesti töötajaid ennastsalgavale võitlusele rahvamajanduse kiire taastamise eest, abistasid ja abistavad pidevalt eesti rahvast kõigi poliitiliste ja majanduslike ülesannete lahendamisel. Välismaistest imperialistidest sõltunud poolkolooniaalsest agraarmaast muutus Eesti NSV sotsialistlikuks tööstuslik-põllumajanduslikuks vabariigiks.

Eesti rahvas, kuuludes nõukogude vennasrahvaste üksmeelsesse perre, on teadlik kommunismi ehitaja. Innustatuna sügavast nõukogude patriotismist ja rahvaste stalinlikust sõprusest, annab eesti rahvas kogu oma jõu kommunismi ehitamiseks Nõukogude Liidus. Eesti NSV kümnendal aastapäeval kirjutasid eesti töötajad oma kirjas seltsimees Stalinile:

"Me tõotame Teile, kallis seltsimees Stalin, et me anname kogu oma jõu, kõik teadmised ja kogu energia rahvamajanduse ja kultuuri edasiarendamise ja õitsengu heaks, meie sotsialistliku kodumaa võimsuse tugevdamiseks, kommu-

nismi võidu saavutamiseks.

Me tugevdame ka edaspidi väsimatult nõukogude rahvaste sõprust, meie paljurahvuslise sotsialistliku kodumaa võimsuse allikat, me jääme lõpuni ustavaks oma sotsialistlikule Kodumaale, Lenini-Stalini partei suurele üritusele!"[16].

Geniaalse juhi ja õpetaja seltsimees Stalini juhtimisel võitleb eesti rahvas teiste nõukogude vennasrahvaste peres otsustavalt ja järjekindlalt kõikide maade rahuliku koostöö eest, kõikide rahvaste vabaduse ja sõltumatuse eest, kindla ja püsiva demokraatliku rahu kehtestamise eest kogu maailmas.

---

16 "Rahva Hääl" nr. 173, 22. VII 1950.

I R A H V U S V A H E L I N E O L U K O R D P Ä R A S T T E I S T M A A I L M A S Õ D A

1. K a p i t a l i s m i ü l d k r i i s i t e r a v n e m i n e j a u u e s õ j a o h u t e k k i m i n e p ä r a s t t e i s t m a a i l m a s õ d a

Esimese maailmasõja tulemuseks oli imperialistliku rinde läbimurdmine ja ühe riigi - Venemaa - väljalangemine kapitalistlikust süsteemist, mille tõttu kapitalism lakkas olemast ainsaks kõikehõlmavaks maailmamajanduse süsteemiks. Kahe antagonistliku süsteemi - kapitalistliku ja sotsialistliku süsteemi - olemasolu ja nendevaheline võitlus panid aluse kapitalismi üldkriisi esimesele etapile.

Teine maailmasõda viis selleni, et kapitalistlikust süsteemist langes välja rida Kesk- ja Kagu-Euroopa riike. Olles ise kapitalismi ebaühtlase arengu tulemuseks, põhjustas teine maailmasõda selle ebaühtluse edasise teravnemise. Kapitalismi arenemise ebaühtluse seadus, mille avastas V.I. Lenin ja mida igakülgselt edasi arendas seltsimees Stalin, võimaldab mõista kapitalismi üldkriisi põhiprobleeme, sõdade ja revolutsioonide põhjusi. Aruandekõnes partei XVI, XVII ja XVIII kongressil andis seltsimees Stalin kapitalismi üldkriisi probleemide sügava analüüsi. Oma ettekandes partei XVI kongressil iseloomustas seltsimees Stalin kapitalismi üldkriisi järgmiselt: "See tähendab kõigepealt seda, et imperialistlik sõda ja selle tagajärjed tugevdasid kapitalismi roiskumis-

protsessi ja viisid tasakaalust välja, et meie/praegu elame/ sõdade ja revolutsioonide ajastul, et kapitalism ei kujuta enam a i n s a t ja k õ i k e h a a r a v a t ülemaailmset majandussüsteemi, et k a p i t a l i s t l i k u majandussüsteemi kõrval eksisteerib s o t s i a l i s t l i k süsteem, mis kasvab, edeneb, seisab kapitalistliku süsteemi vastu ja juba oma olemasolu faktiga demonstreerib kapitalismi roiskumist, kõigutab tema aluseid"[17].

Kapitalismi üldkriisi aeg on kapitalistliku süsteemi hävitamise ajajärk, kus üksikud riigid langevad sotsialistliku revolutsiooni tagajärjel kapitalistlikust süsteemist välja ja lülituvad sotsialistlikusse ülesehitustöösse. Kapitalismi üldkriisi aeg on imperialistlike sõdade ja proletaarsete revolutsioonide ajajärk, on kahe antagonistliku süsteemi - roiskuva, sureva kapitalismi ja areneva sotsialismi - kooseksisteerimise ja võitluse ajajärk.

Otsustavaks teguriks kapitalismi üldkriisi teravnemisel pärast teist maailmasõda oli poliitiliste jõudude ümberrühmitumine sõjajärgses rahvusvahelises elus. Fašistlike riikide bloki hävitamine ja agressorite üle saavutatud võit muutsid jõudude vahekorra kahe antagonistliku süsteemi - kapitalistliku ja sotsialistliku - vahel tunduvalt sotsialismi kasuks. Kapitalismiléer sai rea kaotuste osaliseks: teise maailmasõja tulemusena purustati täielikult kaks kõige militaristlikumat ja agressiivsemat riiki - Saksamaa ja Jaapan; sõjalise lüüasaamise tagajärjel langes

---

[17] J. S t a l i n, Teosed, 12. k., lk. 246.

imperialistlike suurriikide reast välja fašistlik Itaalia; ka Prantsusmaa kaotas oma endise tähtsuse. Inglismaa väljus sõjast poliitiliselt ja sõjaliselt jõuetuna, sattudes üha enam majanduslikku sõltuvusse Ameerika Ühendriikidest. Ameerika mõju oli tugevnenud Briti impeeriumi dominioonides ja Inglismaa endistes Lõuna-Ameerika valdustes, mis siirdusid USA-le[18]. Seega kuuest imperialistlikust suurriigist viis oli sõja lõppedes kas täiesti purustatud või tugevasti nõrgenenud positsioonidega.

Peale selle sai kapitalistlik süsteem veel ühe tõsise kaotuse osaliseks. Kui esimese maailmasõja tulemuseks oli imperialismi rindest läbimurdmine ja ü h e uut, sotsialistlikku tüüpi riigi tekkimine, siis teise maailmasõja lõppemine tõi endaga kaasa m i t m e riigi väljalangemise kapitalistlikust süsteemist, seega sotsialismileeri laienemise ja tugevnemise. Reas Kesk- ja Kagu-Euroopa riikides - Tšehhoslovakkias, Poolas, Rumeenias, Bulgaarias, Ungaris ja Albaanias - tulid rahvademokraatliku revolutsiooni tagajärjel võimule tööliste, talupoegade ja progressiivse intelligentsi esindajad. Lühikese ajaga kehtestati töötajate toetusel demokraatlik režiim ja loodi uus riigitüüp - rahvavabariik kui proletariaadi diktatuuri erivorm üleminekuks sotsialismile.

Rahvademokraatia maade tekkimine ja sotsialismi edukas ülesehitamine neis maades on kahtlemata üks põhilisi kapitalismi üldkriisi avaldusi. Et hinnata selle "kahju" tähtsust, mida ülemaailmne kapitalism on kandnud Kesk- ja Kagu-

---

[18] A. Ž d a n o v, Rahvusvahelisest olukorrast, lk. 5-7.

Euroopa maade äralangemisega kapitalistlikust süsteemist, tuleb silmas pidada nende maade tähtsust Euroopa ja ülemaailmses majanduses ja poliitikas. Kesk- ja Kagu-Euroopa maad on alati etendanud väljapaistvat osa toiduainete (Rumeenia, Bulgaaria, Ungari), kütteaine (Poola), töötuslike toorainete ja valmissaaduste (Tšehhoslovakkia) allikatena. Samuti suur tähtsus oli Kesk- ja Kagu-Euroopa maadel välismaise kapitali mahutamise sfäärina ja mõjupiirkondade pärast toimuva ägeda imperialistliku võitluse areenina, kus nad etendasid erilist osa nn. "bolševismivastase sanitaarkordoni" organiseerimisel. Uus lõhe imperialismileeris, mis tekkis Kesk- ja Kagu-Euroopa maade lahkulöömisega kapitalistlikust süsteemist, tähendab imperialismi ekspluatatsioonisfääri ja intriigide tegevusvälja edasist kitsenemist, seega kapitalismi üldkriisi teravat süvenemist.

Ülemaailmse imperialismi suuremaks lüüasaamiseks ning rahu- ja demokraatialeeri väljapaistvamaks võiduks on Saksa Demokraatliku Vabariigi loomine. Saksamaa demilitariseerimise ja demokratiseerimise poliitika, mida Nõukogude Liit järjekindlalt toetab, on kandnud vilja: saksa rahva demokraatlike jõudude ühendamise protsess on väljendust leidnud demokraatliku vabariigi loomises. Saksamaa küsimuse lõplik lahendamine demokraatlikel alustel looks ülitähtsaid eeldusi püsiva rahu kindlustamiseks kogu maailmas.

Oma tervituses Saksa Demokraatliku Vabariigi presidendile Wilhelm Pieckile ja peaministrile Otto Grotewohlile kirjutas seltsimees Stalin:

"Saksa demokraatliku rahuarmastava vabariigi moodus-

tamine ~~ja~~ pöördepunktiks Euroopa ajaloos. Ei saa olla kahtlust, et rahuarmastava demokraatliku Saksamaa olemasolu rahuarmastava Nõukogude Liidu olemasolu kõrval väldib uute sõdade võimaluse Euroopas, teeb lõpu verevalamistele Euroopas ja teeb võimatuks Euroopa maade orjastamise maailma imperialistide poolt"[19].

Teiseks väga tähtsaks teguriks kapitalismi üldkriisi teravnemisel on imperialismi koloniaalsüsteemi kriisi teravnemine pärast teist maailmasõda.

Koloniaalkriisi teravnemine avaldub rahvuslik-vabadusliikumise võimsas tõusus asumaades ja sõltuvates riikides ning mitmete asumaade väljalangemise imperialismi süsteemist.

Imperialismi koloniaalsüsteemi kriisi küsimus on tihedale seotud kapitalismi üldkriisi põhiküsimusega - maailma lõhenemisega kaheks leeriks ja võitlusega nende vahel. Seltsimees Stalin näitas, et "imperialistlik sõda ja revolutsiooni võit NSV Liidus kõigutasid imperialismi alustugesid a s u m a a d e s ja s õ l t u v a i s r i i k i d e s, et imperialismi autoriteet neis riikides on juba nõrgestatud ja et ta ei ole enam suuteline neis riikides ~~enam~~ endist viisi peremeest mängima"[20]. Juba 1927.aastal ütles seltsimees Stalin, et "sellistel faktidel nagu revolutsioonilise liikumise kasv Hiinas, Indoneesias, Indias jne. on kahtlemata otsustav tähtsus ülemaailmse imperialismi saatusele"[21].

---

[19] Tervitus Saksa Demokraatliku Vabariigi presidendile Wilhelm Pieckile ja peaministrile Otto Grotewohlile. "Rahva Hääl" nr. 244, 15. X 1949.

[20] J. V. S t a l i n, Teosed, 12. k., lk. 247.

[21] J. V. S t a l i n, Teosed, 10. k., lk. 274.

Teine maailmasõda muutis imperialismi koloniaalprobleemi veelgi kriitilisemaks, luues paljudele asumaade rahvastele soodsad tingimused vabanemiseks imperialistlike riikide rõhumisest. Paljud asumaade rahvad võtsid teisest maailmasõjast osa fašismivastase võitluse poolel, mis avaldas kahtlemata revolutsioneerivat mõju. Sõja lõppemise ja fašistlike agressorite purustamise järgi puhkenud rahvuslikus vabadusliikumises nõuavad asumaade rahvad rahvuste enesemääramise printsiipide praktilist teostamist, mis sõja ajal kuulutati välja hitlerivastastes koalitsioonides ja pärast fikseeriti Ühinenud Rahvaste organisatsiooni põhikirjas.

Sõjajärgse perioodi rahvusliku vabadusliikumise võimsal tõusul on nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt uusi jooni. Veel iialgi pole vabadusliikumisel koloniaalmaailmas olnud nii hiiglaslikku ulatust kui praegu, kus ta hõlmab sadadesse miljonitesse ulatuvat rahvahulka. Kvalitatiivselt uut astet võitluses iseloomustab muutunud klassijõudude vahekord: rahvusliku vabadusvõitluse juhiks on saanud töölisklass eesotsas kommunistlike parteidega, kes koondavad enda ümber imperialismi vastu võitlemiseks laiad rahvahulgad. Rahvuslik vabadusliikumine on omandanud sihiteadlikuma ja organiseerituma iseloomu; asumaade rahvad on asunud iseseisvate riikide loomisele, kaitstes neid relvaga käes.

Kõige tugevamaks hoobiks imperialismi koloniaalsüsteemile ühes tema tähtsamas lülis on Hiina rahvademokraatia võit. Hiina iga samm teel vabanemisele "on auruhaamrihoop imperialismi pihta"[22], kirjutas seltsimees Stalin veerand

---

[22] J. V. S t a l i n, Teosed, 6.k., lk. 141.

sajandit tagasi. Imperialistide katsed muuta Hiina oma tulevase maailmaimpeeriumi lisandiks ja tõmmata ta demokraatiavastaste blokkide süsteemi lõppes täieliku krahhiga, veel enam: pärast rahvademokraatiamaade väljalangemist on Hiina rahva võit kõige raskemaks teguriks kapitalismi üldkriisi süvenemisel.

Hiina rahvademokraatia võiduga algas uus periood mitte ainult hiina rahva, vaid ka kõigi imperialistide poolt rõhutavate rahvaste ajaloos. Kogu koloniaalmaailma rahvuslik vabadusvõitlus tõusis uuele, tunduvalt kõrgemale astmele. Vietnamis ja Indoneesias kestab võitlus imperialismi jõudude vastu juba mitmeid aastaid, Birmas ja Malaias haarab rahvuslik vabadusliikumine üha laiemaid rahvahulki. Korea rahvas võitleb koos hiina vabatahtlikega kangelaslikult oma maa puhastamiseks Ameerika okupantidest. Rahva rahutuste laine on haaranud Egiptuse, Iraagi, Iraani, Türgi, Saudi Araabia ja Sudaani.

Aasia mandri kõrval omandab rahvuslik vabadusliikumine üha suurema tähtsuse ka Aafrikas. Seda tõendab streigiliikumise kasv, töötajate poliitiliste ja ametiühingu organisatsioonide tekkimine ning massilised demonstratsioonid kõigil Aafrika asumaadel. Sündmused Madagaskaril, Kullarannikul, Nigeerias ja Ugandas näitavad, et imperialismivastase võitlusega on hakanud ühinema ka kõige mahasurutumad rahvad.

Püüdes säilitada oma mõjuvõimu koloniaal- ja sõltuvates maades, kasutavad imperialistlikud kiskjad rahvusliku liikumise lõhestamiseks igasuguseid vahendeid. Üheks taktikaliseks võtteks on fiktiivse iseseisvuse andmine asu-

maadele, et selle varjus säilitada ja tugevdada imperialismi tegelikku võimu. India, Pakistani, Tseiloni, Birma, Malaia, Transjordaania, Iraagi ja Filipiinide "iseseisvus" on tegelikult Briti ja Ameerika koloniaalse ülemvõimu varjamine asumaades. Imperialistid püüavad liitu luua asumaade suurkodanlusega, usaldades talle vabadusliikumise lämmatamise ülesande. Seesuguse liidu tulemuseks on Nehru-Pateli kliki võimutsemine India Liidus, Hatta-Soekarno reeturlik tegevus Indoneesias, Hilali-paša rahvavastane tegevus Egiptuses, Takin-Nu poliitika Birmas.

Rea Euroopa ja Aasia maade väljalangemisega kapitalistlikust süsteemist jäi imperialistlike riikide tegevusväli rahvahulkade ekspluateerimise ja monopolistlike turgude suhtes tunduvalt kitsamaks. Võitluses uute turgude pärast süvenevad vastuolud imperialismileeris eneses. Kuigi imperialismileeri eesmärgiks on vastuolude lahendamine sotsialistliku süsteemi arvel, ei välista see võitluse olemasolu imperialistlike riikide eneste vahel, mis puhkeb kord varjatud, kord avalikul kujul kõige erinevamates maakera osades.

Peamiseks vastuoluks imperialismileeris on vastuolu Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa vahel. Vastuolud naftaküsimuses, kaupade müügiturgude, kapitali väljaveo turgude ja tooraineteturgude juurde viivate teede küsimuses viivad paratamatult Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa vahelisele võitlusele maailmahegemoonia eest, kusjuures jõudude kindel ülekaal on Ameerika Ühendriikidel. USA kapital haarab mõjusfäärid oma kätte Indias, Malaias, Indo-Hiinas, Indoneesias ja Araabia maades. Iraanis toimub äge võitlus USA

ja Inglismaa naftamonopolide vahel; naftaküsimuse ümber keerleb mõlema riigi poliitika Kesk- ja Lähis-Idas. Ladina-Ameerikas püüavad inglise imperialistid ära kasutada rahulolematust ameerika dollarivõimu vastu; Kaug-Idas taotlevad ameeriklased omakorda Inglismaa väljatõrjumist ja tema positsioonide vallutamist. Euroopas toimub samuti käratu võitlus Inglismaa ja Ameerika Ühendriikide diplomaatia vahel.

Kapitalismi üldkriisi süvendab veel see asjaolu, et juba esimene, veel enam aga teine maailmasõda jättis enamikule kapitalistlikest riikidest raske pärandi ettevõtete kroonilise alakoormatuse ja miljoniliste töötute armeede olemasolu näol, mis on muutunud reservarmeedest alatisteks töötute armeedeks. Kapitalistlikus majandussüsteemis ei suudeta kapitalismi üldkriisi tingimusis ühiskonna tootlikke jõude enam endiselt ära kasutada. Selle tulemusena toimub järjest kiirenevas tempos laiade rahvahulkade absoluutne ja suhteline vaesumine, mis omakorda suurendab maksuvõime langust sise- ja välisturgudel, nõudmise mahajäämist kaupade pakkumisest. Müügiturgude, eriti välisturgude probleemi teravnemine on tööstuse kroonilise alakoormuse üheks oluliseks põhjuseks. Üha teravamalt ilmneb imperialismile iseloomulik tendents peatada tootlike jõudude arengut; majandusliku arenemise tempo kapitalistlikes maades aeglustub, taastootmise tsükkel muutub äärmiselt ebaühtlaseks. Peaaegu kõigis kapitalistlikes riikides esineb kapitalismi üldkriisi ajal krooniline agraarkriis; töötavad talupojad ruineeruvad üha enam ja satuvad paratamatult alatisse töötute armeesse.

Nagu eeltoodust nähtub, on teise maailmasõja ja sellele järgneva ajajärgu sündmused viinud kapitalismi vastuolude äärmise teravnemiseni. Kapitalismi üldkriisi järsk süvenemine näitab selgesti kogu kapitalistliku süsteemi roiskuvat seisundit. Selle varal võivad kümned ja sajad inimesed kogu maailmas veel kord veenduda kapitalistliku süsteemi ebakindluses, mis meeleheitlikus võitluses ekspluataatorlike klasside iganenud eesõiguste ja parasiitlike tulude säilitamise eest toob rahvastele suurémaid viletsusi.

Täielikult on kinnitust leidnud seltsimees Stalini teaduslik prognoos, kes häitas juba ammu enne teist maailmasõda, et oma aja äraelanud kapitalistliku korra asendumine uue, sotsialistliku korraga toimub riikide järkjärgulise äralangemise teel kapitalistliku süsteemist ja nende lülitumise teel sotsialistlikusse süsteemi[23].

Kapitalismi üldkriisi süvenemine ning teravnemine ei tähenda aga sugugi seda, et kapitalism variseb kokku iseenesest. Selleks, et kapitalism hävitada, on vaja töölisklassi ja töötavate hulkade suurt organiseeritust ja monoliitsust võitluses kapitalismi vastu. Otsustavaks teguriks kapitalismi üldkriisi edasises teravnemises on NSVLiidu ning Euroopa ja Aasia rahvademokraatis maade võimsuse kasv. Pärast teist maailmasõda kuulub sotsialistlikusse süsteemi üle 800 miljoni inimese, s.o. rohkem kui üks kolmandik kogu inimkonnast. Sotsialistliku süsteemi eeskuju mobiliseerib kõigi maade töötava rahva jõu võitluseks ka-

---

[23] Vt. J. S t a l i n, Leninismi küsimusi, lk. 90.

pitalismi lõpliku kukutamise ja sotsialismi võidu eest.

2. Ameerika Ühendriigid - ülemaailmse reaktsiooni keskus ja uue maailmasõja peaorganisaator

Mida pikem periood lahutab meid teise maailmasõja lõpust, seda teravamalt tulevad ilmsiks imperialistliku leeri põhieesmärgid, mis on suunatud kõduneva imperialismi tugevdamisele, võitlusele sotsialismi ja demokraatia vastu ning reaktsiooniliste profašistlike režiimide ja liikumiste teostamisele kogu maailmas.

Nende eesmärkide teostamisel on imperialismi leeri peamiseks juhtivaks jõuks Ameerika Ühendriigid, mis on muutnud maailma reaktsiooni keskuseks ja peakantsiks. Ameerika imperialismi siirdumine avalikule agressioonile pärast teise maailmasõja lõppu on avaldunud nii Ameerika Ühendriikide sise- kui ka välispoliitikas. Reaktsiooniliste demokraatiavastaste jõudude toetamine, rahvusvaheliste kokkulepete rikkumine, aatomipommi varude kogumine - kõige sellega kaasneb pealetung tööliste elementaarsetele õigustele USA-s.

Ameerika imperialismi manduva olemuse paljastamine on eriti vajalik praeguses olukorras, kus üha enam tuleb ilmsiks Ameerika Ühendriikide osa kogu maailma agressiivsete ja reaktsiooniliste jõudude külgetõmbekeskusena, kes püüavad valla päästa uut maailmasõda teiste rahvaste riisumiseks ja orjastamiseks. Üha avalikumalt kuulutab USA välja oma poliitika anastusliku ekspansionistliku kursi, mille eesmärgiks on ameerika imperialismi ülemvõimu keh-

testamine kogu maailmas.

Ameerika Ühendriikide kui reaktsioonikeskuse paljastamine on seda enam vajalik, et mõnedes nõukogude ajaloolaste töödes on esinenud vääraid seisukohti Ameerika Ühendriikide poliitika hindamisel. Mõeldud on esijoones Pokrovski, Pavlovitši ja Levidovi töid, kelle hinnangud ameerika imperialismi kohta on vastuolus marksimi klassikute seisukohtadega. Nii näiteks lähtutakse väärväiteist, et tähtsamate kapitalistlike suurriikide hulgas on Ameerika Ühendriigid olnud kõige leplikumal positsioonil Nõukogude Liidu suhtes ja et USA suhtumine NSV Liidusse ei olevat kunagi mõjustanud ameerika finantsringkondade imperialistlikest huvidest![24].

Vääralt on tõlgitud ameerika imperialismi olemust ka Lan'i ja Zubok'i töödes, mis mõlemad on ilmunud sõjajärgsel perioodil. 1947.aastal ilmunud töös "USA ajavahemikus esimesest kuni teise maailmasõjani" idealiseerib V. Lan Wilsonit ja tema poliitikat ning ilustab ameerika monopolistide kiskjalikku palet[25]. Samuti väärast aspektist valgustab USA valitsevate ringkondade poliitikat 1948.aastal ilmunud "Uusima ajaloo (1918.a. - 1939.a.)" autor L. I. Zubok. Vastupidiselt üldtuntud faktidele väidab Zubok, et Wilson oli avaliku nõukogudevastase interventsiooni vastu, ühinedes sellega alles olude sunnil[26].

---

24 Vt. А. Березкин, США - активный организатор и участник военной интервенции против Советской России (1918 - 1920 гг.). Госполитиздат 1949, lk. 5.

25 Vt. samas, lk. 6.

26 Vt. samas, lk. 7.

Sellised väärkontseptsioonid moonutavad ajaloolist tõde USA osast imperialistide võitluses Nõukogude Liidu vastu ja osutavad teene ameerika kodanluse propagandale, aidates kaasa illusioonide levitamisele USA "humaansusest", ameerika kapitalismi "eriteest", USA-st kui "klasside rahuliku koostöö" ning "progressi ja demokraatia" maast. Säärased illusioonid valitsesid osa töötajate hulgas väljaspool NSV Liidu piire veel mõned aastad tagasi. Mis puutub Nõukogude Liidu töötajaisse, siis siin ei ole neil kunagi pinda olnud: nõukogude rahvas sai ameerika "demokraatia" tõelist olemust tunda juba välisinterventsiooni ja kodusõja perioodil.

Igasuguste väärkontseptsioonide tekkimise põhjuseks on kahtlemata marksimi-leninismi klassikute tööde vähene tundmine. V. I. Lenin ja seltsimees Stalin on ameerika imperialismi olemust põhjalikult käsitlenud, andes selle küsimuse kohta ammendava, teaduslikult põhjendatud ja ainuõige hinnangu.

Oma kuulsas "Kirjas Ameerika töölistele" 1918.aasta augustis[27], "Vastuses Ameerika ajakirjaniku küsimustele" 1919.aasta juulis[28], kõnes VI ülevenemaalisel erakorralisel nõukogude kongressil 1918.aasta novembris[29], kõnes VK(b)P Moskva organisatsiooni aktiivi koosolekul 1920.aasta detsembris[30] ning reas teistes töödes ja sõnavõttudes näitas Lenin ameerika imperialismi osa sõjalise interventsiooni

---

27 Vt. В.И.Ленин, Письмо американским рабочим. Соч., т. 28, lk. 44-57.

28 Vt. В.И.Ленин, Ответ на вопросы американского журналиста. Соч., т. 29, lk. 476-480.

29 Vt. В.И.Ленин, Речь о годовщине революции 6 ноября. Речь о международном положении 8 ноября. VI Всероссийский чрезвычайный съезд рабочих, крестьянских, казачьих и красноармейских депутатов 6-9 ноября 1918 г. Соч., т. 28, lk. 115-145.

30 Vt. Речь на собрании актива московской организации РКП(б) 6 декабря 1920 г. Соч., т. 31, lk. 410-429.

aktiivse organiseerijana Nõukogude Venemaa vastu. Lenin märkis, et ameerika imperialism segab alaliselt vahele teiste rahvaste siseasjadesse, orjastab ja lämmatab neid näljasilmusega. Lenin rõhutas korduvalt ameerika imperialismi kiskjalikku olemust ja hoiatas, et ameerika imperialism on rahu- ja demokraatialeeri õelaim vaenlane.

Seltsimees Stalin on paljudes sõnavõttudes ja töödes käsitlenud ameerika imperialistide agressiivset poliitikat, paljastades USA kapitalimagnaatide liitu fašistlike agressoritega võitluseks NSV Liidu ja demokraatialeeri vastu ja näidates nende osa teise maailmasõja vallapäästmisel. Ameerika imperialistide agressiooniplaanide paljastamine seltsimees Stalini poolt pärast teist maailmasõda on oluliselt kaasa aidanud sõjajärgsete rahvusvaheliste sündmuste mõistmisele.

Kaasaegse rahvusvahelise olukorra valguses, kus ameerika imperialism esineb sõjaõhutajate leeri juhtiva jõuna, on Lenini ja seltsimees Stalini poolt antud hinnangud ameerika imperialismi kohta eriti aktuaalsed. Nad paljastavad juurteni rahvusvahelise koostöö rikkumise ja uue sõja õhutamise poliitika, mida ajavad Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkknnad pärast teise maailmasõja lõppemist.

Ameerika imperialismis on kontsentreerunud kõige barbaarsemad, röövellikumad omadused, mis on iseloomulikud ülemaailmsele kapitalismile. Ameerika Ühendriigid, ütleb seltsimees Stalin, on kapitalismi tähtsaimaks maaks, tema tsitadelliks[31]. Just Ameerika Ühendriikides on kapitalismi vastuolud leidnud kõige teravama ja inetuma väljenduse. Amee-

---

31 J. S t a l i n, Teosed, 12.k., lk. 239.

rika imperialism, olles loonud kõrgestiarenenud tootlikud jõud, ei suuda neid enam kasutada rahuliku ülesehitustöö eesmärkideks. Kuigi ka eelnevatel aastakümnetel oli ameerika imperialismi areng tihedalt seotud ekspansionistliku poliitika ja sõdadega, siis käesoleval ajal vajab USA veelgi halastamatut ekspluateerimist, relvastuse võidujooksu ja uue sõja vallapäästmist. Ameerika imperialistid "... vajavad sõda ülikasumite saamiseks, teiste maade riisumiseks. Need on miljardärid ja miljonärid, kes suhtuvad sõjasse kui tuluartiklisse, mis annab koloniaalseid kasumeid"[32], - ütleb seltsimees Stalin. Sõja abil loodavad ameerika imperialistid üle saada kõigist sisemistest ja välistest vastuoludest ja raskustest, kindlustada monopolistliku kapitali positsioone ja teostada oma maailmavalitsemise pretensioonid.

Teise maailmasõja lõpp seadis Ameerika Ühendriikide ette rea uusi probleeme. Ameerika tööstustoodangu kasv sõjaaastail oli suures osas saavutatud teiste kapitalistlike maade laostumise arvel, samuti suure arvu töötute lülitamise arvel tootmisprotsessi. Laiendati peamiselt neid tööstusharusid, mis on seotud sõjaliste tarvidustega, kuna ülejäänud elasid üle seisaku või isegi tagasimineku. Sõja lõppemisega oli turg ameerika sõjatööstusele likvideeritud, samuti oli sõja tagajärjel vähenenud enamiku riikide ostuvõime. Et säilitada kapitalistlike monopolide kasumeid endisel tasemel, tuli taotella sõjaaegse kaupade eksporti

---

32 Seltsimees J. V. S t a l i n i jutuajamine "Pravda" kirjasaatjaga, lk. 7.

mahu püsimist. Siit tulenesid uued ülesanded Ameerika Ühendriikide sõjajärgses poliitikas: " ... mitte ainult säilitada ja kindlustada sõja perioodil välismaal kättevõidetud positsioone, vaid neid ka maksimaalselt laiendada"[33].

Ameerika ekspansionistlik poliitika näeb ette üheaegset aktiivsust kõikidel aladel: sõjalis-strateegilisel, majanduslikul ja ideoloogilisel.

Sõjalis-strateegiline plaan näeb ette rohkearvuliste baaside ja tugialade loomist võimalikult kõikjal, eesmärgiga kasutada neid agressiivseteks eesmärkideks Nõukogude Liidu ja demokraatiamaade vastu. Ameerika Ühendriikide relvastatud jõud asuvad praegu Põhja-, Lõuna- ja Lääne-Euroopas, Põhja-Aafrikas ja Kaug-Idas.

"Ei ole vajadust siin loetleda kõigile tuntud fakte", ütles sm. L. P. Beria oma kõnes Oktoobrirevolutsiooni 34. aastapäeval. "Piisab märkimisest, et Ameerika Ühendriigid avalikult taastavad neid kaht sõjakollet - Läänes Saksamaa tsoonis ja Idas Jaapani tsoonis, - mille likvideerimine möödunud sõjas läks vabadustarmastavatele rahvastele maksma miljoneid inimelusid ning nõudis neilt kolossaalseid materiaalseid ohvreid ja uskumatuid kannatusi"[34].

Lääne-Saksamaa ja Jaapani remilitariseerimisel püütakse kaasa tõmmata fasistlikke sõjaroimareid. Kindral Eisenhoweri vahetul juhtimisel luuakse Lääne-Saksamaal "leegione",

---

34 Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 34. aastapäev. L. P. Beria kõne Moskva Nõukogude pidulikul koosolekul 6. novembril 1951. "Rahva Hääl" nr. 263, 7. XI 1951.

33 A. Ž d a n o v, Rahvusvahelisest olukorrast, lk. 9.

mille põhikoosseisu moodustavad "SS" väeosade, "Grossdeutschlandi" ja teiste hitlerlike diviisiide jäänused. Endised fašistlikud kindralid nagu Guderian, Dietrich, Manteuffel ja teised on võetud ameerika militarismi teenistusse[35].

Paljudest Euroopa riikidest pole Ameerika väed sõja lõppedes üldse lahkunud, vaid on seal üha kindlamalt kanda kinnitanud.

Prantsusmaa territooriumil on loodud rida lennuvälju, ehitatud ameerika sõjaväeladusid ja strateegilisi teid. Tähtsamad prantsuse sadamad Marseille, La Rochelle ja Cherbourg on muudetud Ameerika mereväebaasideks. Inglismaal on Ameerika sõjajõudude juhtivate tegelaste "külaskäigu" tagajärjeks arvukate tugipunktide rajamine ameerika raskepommilennukite eskadrillidele. Hispaanias on loodud hulk Ameerika lennuväe- ja merelennuväebaase; Barcelona, Bilbao, Cadixi ja Sevilla sadamad on sõjalaevastiku jaoks ümber ehitatud. Paljud linnad ja sadamad Itaalias on muudetud ameerika relvastatud jõudude baasiks. Väikeriike Norrat, Taanit ja Islandit ei nimeta ameeriklased üldse teisiti kui oma "ühendatud Euroopa armee"kujuteldava rinde vasakuks tiivaks[36].

Üha enam püüavad ameerika militaristid end kindlustada Lähis-Ida ja Araabia maades. Ameerika Ühendriikide plaanide kohaselt püütakse formeerida "Lähis-Ida väejuhatust", mis hõlmaks Kreeka ja Türgi kõrval ka Egiptust, Iraani ja Araabia maid[37]. Kuid rahvusliku vabadusliikumise süvenemine

---

[35] Vt. S. V a s a r, Ameerika Ühendriikide armee on imperialistliku agressiooni ja rõõvpoliitika tööriist. "Eesti Bolševik" 1952, nr. 2, lk. 61.

[36] Vt. samas, lk. 63 - 64,

[37] Vt. samas, lk. 61.

Lähis-Idas, eriti viimased sündmused Egiptuses ja Iraanis, näitavad selgesti, kui avantüristlikud on USA plaanid. Hiina rahvarevolutsiooni võidu ja rahvusliku vabadusliikumise laienemise tõttu Malais, Vietnamis ja Birmas jääb arvatavasti kogu Aasia mander Ameerika Ühendriikidele suletuks[38].

Ameerika Ühendriikide sõjalis-strateegilise plaani teostamisel on tähtsaks täienduseks majanduslik ekspansioon. Ameerika imperialism püüab ära kasutada sõja läbi tekkinud raskusi Euroopa maades, et dikteerida neile oma orjastavaid abistamistingimusi. Loomulikult toob majanduslik abistamine endaga kaasa ka poliitilise abistamise ameerika imperialismile, laiendades seega ameerika kaupade turustamise monopoolseid sfääre.

Ekspansionistlike taotluste konkreetseks avalduseks on "Trumani doktriin" ja Marshalli plaan", mis kuulutati välja 1947. aastal. Agressiivse iseloomuga "Trumani doktriimi" ebasoodne vastuvõtt tingis ekspansionistliku poliitika teostamise enamlooritatud "Marshalli plaani" kujul. "Marshalli plaani" sisu seisneb selles, et "kokku klopsida nende riikide blokk, kes on seotud kohustustega Ameerika Ühendriikide suhtes, ja anda Ameerika kreediite tasuna selle eest, et Euroopa riigid loobuvad majanduslikust, seejärel aga ka poliitilisest iseseisvusest"[39].

"Marshalli plaani" ülesandeks oli kaasa aidata üle-ameerikalise programmi ühe tähtsama ülesande teostamisele -

---

38 Vt. И. Шкадаревич, Американские империалисты – злейшие враги мира, демократии и социализма. Госполитиздат 1951, lk. 17.

39 A. Ž d a n o v, Rahvusvahelisest olukorrast, lk. 25.

restaureerida imperialismi võim uue demokraatia maades ja sundida neid loobuma tihedast majanduslikust ja poliitilisest koostööst Nõukogude Liiduga.

Oma valitsemise idee teostamisel rakendavad ameerika imperialistid mitmekesisemaid vahendeid: loovad igasuguseid "pakte", "blokke", "plaane", sõjalisi liite jne. USA laiendab agressiivset Atlandi blokki, tõmmates sellesse ähvarduste, surve ja lubaduste abil uusi riike, sageli selliseid, mis ei ole geograafiliselt kuidagi seotud Atlandi ookeani tsooniga.

Oma agressiivsete tehingute maskeerimiseks kasutab USA Ühinenud Rahvaste organisatsiooni, mida seltsimees Stalin jutuajamises "Pravda" kirjasaatjaga iseloomustas järgmiselt: "Tegelikult pole ÜRO nüüd niivõrd ülemaailmne organisatsioon, kuivõrd organisatsioon ameeriklaste jaoks, mis tegutseb ameerika agressorite huvides"[40]. Ühinenud Rahvaste organisatsioon aitas ameerika ja inglise interventidel kägistada kreeka rahvast, aitas hävitada Indoneesia vabariiki ja võttis Ühendriikide survel 1950.aastal vastu kõige häbiväärsema otsuse, sanktsioneerides ameerika interventsiooni Koreas ja kuulutades agressoriks Hiina Rahvavabariigi. See kõik annab tunnistust sellest, et "Ühinenud Rahvaste organisatsioon, mis loodi rahu säilitamise kantsina, on muutumas sõja tööriistaks, uue maailmasõja vallapäästmise vahendiks"[41].

Kogu sõjajärgse perioodi kestel on Ameerika Ühendriigid ajanud rahvusvahelisest rahulikust koostööst loobumise

---

[40] Seltsimees J. V. S t a l i n i jutuajamine "Pravda" kirjasaatjaga, lk. 7.

[41] Samas, lk. 6.

poliitikat, pineva rahvusvahelise olukorra loomise ja sõjapsühhoosi õhutamise poliitikat. Allutades üha enam oma mõjule Inglismaa ja Prantsusmaa valitsevaid ringkondi, samuti Lääne-Saksamaa ja Jaapani revanšihimulisi jõude, püüavad Ameerika Ühendriigid igasuguste agressiivsete blokkide raamides kokku klopsida oma ülemjuhatuse all võimsaid armeesid, et valla päästa sõda rahu- ja demokraatialeeri vastu. Üheks selliseks katseks on nn. "Pleveni plaani" pealesurumine Euroopa rahvastele, mis tähendaks uut etappi "Euroopa armee" loomises. Sellise armee loomiseks on oma nõusoleku andnud Itaalia, Prantsusmaa, Lääne-Saksamaa, Belgia, Hollandi ja Luxemburgi valitsused[42]. Kuid siin on mööda mindud nende maade tõelisest peremehest - rahvast. Euroopa rahvad teavad, et see loob tõsise ohu rahule ja asuvad otsustavalt välja rahu kaitseks.

Rahvaste rahutaotlus on ameerika imperialistidele suurimaks takistuseks uue maailmasõja vallapäästmisel. Seepärast teeb Ameerika Ühendriikide valitsus kõik, et maha suruda vähimatki sõjavastase meeleolu avaldused. Sõjaõhutajad teavad väga hästi, et demokraatialeeri vastaseks sõjaks on vaja kestvat ja põhjalikku ideoloogilist ettevalmistust. "Ideoloogilise osa põhiülesanne seisab selles, et šantažeeridа avalikku arvamust, levitades laimu Nõukogude Liidu ja uue demokraatia maade näilisest agressiivsusest ja esitada see-

---

42 Vt. S. V a s a r, Ameerika Ühendriikide armee on imperialistliku agressiooni ja röövpoliitika tööriist. "Eesti Bolševik" 1952.a, nr. 2, lk. 59; samuti Д. Мельников, „Европейская армия" — угроза миру. „Новое время" 1952.a., nr. 5, lk. 3.

43 A. Ž d a n o v, Rahvusvahelisest olukorrast, lk. 22.

ga anglosaksi blokki end kaitsva poole osas ning võtta temalt vastutus uue sõja ettevalmistamise eest"[43]. USA valitsevad ringkonnad püüavad igati hajutada seda sügavat mõju, mida sotsialistlik kord avaldab kogu maailma töötajaile. Säästmata sõnu Nõukogude korra laimamiseks, vaikivad ameerika imperialistid samal ajal isegi formaalse demokraatia põhimõtete rikkumisest, rahvuslikust ja rassilisest rõhumisest ning laialdasest korruptsioonist Ameerika Ühendriikides ja teistes kapitalistlikes maades.

Ameerika valitsevate ringkondade poolt väljakuulutatud sõjakäik kommunismi vastu viib loogilise paratamatusega ameerika töötajate eluliste õiguste ja huvide vastu suunatud kallaletungidele, Ameerika Ühendriikide poliitilise elu fašiseerimisele ja kõige metsikumate rassiteooriate levitamisele. "Mitte ükski kapitalistlik riik ei saa tõsiselt sõdida, kui ta pole eelnevalt kindlustanud oma tagalat, ohjeldanud "oma" töölisi, ohjeldanud "oma" asumaid. Siit tuleneb kodanlike valitsuste poliitika järk-järguline fašiseerimine"[44], ütleb seltsimees Stalin.

USA kujutab endast nüüd fašistlikku politseiriiki. Ameerika reaktsionäärid aktiviseerivad igasuguste avalikult fašistlike organisatsioonide terroristlikku tegevust nagu Ameerika Leegion, Klu-klux-clan jt. Föderaalne Juurdlusbüroo (Ameerika Ühendriikide salapolitsei) on muudetud omaliiki gestapoks[45].

---

[43] A. Ž d a n o v, Rahvusvahelisest olukorrast, lk. 22.

[44] J. Š t a l i n, Teosed, 10, k., lk. 273 - 274.

[45] Vt. M. G. M o š e n s k i, Poliitilise elu fašiseerimine Ameerika Ühendriikides. Tallinn, 1951, lk. 7.

[46] Vt. [illegible], lk. 14.

Tööliste vastu suunatud politseirepressioonide tugevdamiseks võeti Ameerika Ühendriikide Kongressi poolt 1947.aastal vastu Taft-Hartley töölisvastane seadus. Üheaegselt sellega võtsid kolmekümne osariigi valitsusorganid vastu kohalikud töölisvastased seadused, mida rahvas tabavalt nimetab "väikesteks Taft-Hartley seadusteks"[46]. 23. septembril 1951.aastal võttis Ameerika Ühendriikide Kongress vastu seaduse, millega USA kommunistlik partei ja teised progressiivsed organisatsioonid kuulutati väljaspoolt seadust olevaiks. Äärmiselt ebapopulaarne on rahva hulgas Smithi ja McCarrani seadus "mõtete üle kontrolli sisseseadmise" kohta, mis on suunatud demokraatlike jõudude vastu. Kõige halvema kuulsuse omandas 1951.aasta 10. oktoobri seadus, mis näeb ette 100 miljoni dollari assigneerimist õõnestus- ja diversioonitegevusele Nõukogude Liidu vastu. Seaduse vastuvõtmine näitab, et Ameerika Ühendriikide valitsus, rikkudes jämedalt endale võetud kohustusi, jätkab Nõukogude Liiduga suhete edasise halvendamise ja rahvusvahelise olukorra edasise teravdamise poliitikat[47].

Ameerika Ühendriikide tegelikeks valitsejaiks on finantsoligarhia, kelle eesotsas seisab viis kõige tugevamat finantsrühma: Morgani, Rockefelleri, Kuhn-Loebi, Melloni ja Duponti dünastiad. Olles maksimaalse kasu saamise jahil, suurendavad ameerika imperialistid armee arvulist koosseisu ja relvastust, loovad uusi mere- ja lennuväekoondisi, militariseerivad riigi majandust. Ameerika mo-

---

46 Vt. ~~samas, lk. 14.~~ M.G. Mošenski, Poliitilise du fašiseerimine Ameerika Ühendriikides. Tallinn 1951, lk. 14.

47 Vt. Nõukogude valitsuse protest Ameerika Ühendriikide valitsusele. "Rahva Hääl" nr. 274, 22. XI 1951.

nopolide kasumid ületavad praegu kahekordselt nende kasumeid teise maailmasõja aastail ja on seitse korda suuremad sõjaeelsete aastate kasumitest[48].

Majanduse militariseerimise ja relvastuse suurenemise kogu raskus veeretatakse töötajate õlgadele. Käesoleval ajal ulatuvad elanikkonnalt võetavad maksud 60 miljardi dollarini, mis on kolm korda suurem 1943.aastal - sõjaaastal laekunud maksude summast. Sõjaaegse perioodiga võrreldes on madala sissetulekuga elanikkonna kihtidelt võetava tulumaksu määrad tõusnud 8-10 kordseks[49], mis on rahuaegsetes tingimustes ennekuulmatu arv! See näitab selgesti, et Ameerika Ühendriikide agressiivne maailmavalitsemise idee on muutunud USA sise- ja välispoliitika kõigutamatuks aluseks. Ameerika paljukiidetud "demokraatiast" on jäänud vaid viletsad riismed.

Ameerika Ühendriikide agressiooni kõige kujukamaks paljastajaks on USA sõjaline interventsioon Koreas. Nagu teatas Korea Demokraatliku Vabariigi valitsus oma läkituses ÜRO-le, on Ameerika relvastatud jõud tsiviliseeritud barbarite järjekindlusega hävitanud Koreas kõik suuremad tööstusettevõtted ning enamuse kesk- ja väikeettevõtteid, on pühkinud maa pealt suured ja väikesed linnad ning enamuse küladest[50].

---

[48] Vt. NSV Liidu 1952.a. riigieelarvest ja NSV Liidu 1950. aasta riigieelarve täitmisest. "Rahva Hääl" nr. 57, 7.III 1952.

[49] Vt. NSV Liidu 1952.a. riigieelarvest ja NSV Liidu 1950. aasta riigieelarve täitmisest."Rahva Hääl" nr.57, 7.III 1952.

[50] Vt. S. V a s a r, Ameerika Ühendriikide armee on imperialistliku agressiooni ja röövpoliitika tööriist. "Eesti Bolševik" 1952.a., nr. 2, lk. 64.

Viimasel ajal on inimkond olnud ameerika agressorite uute kuritegude tunnistajaks. Alates 28. jaanuarist 1952. a. on ameerika väed hakanud laialdaselt kasutama bakterioloogilist relva Koreas ja Hiinas.[51].

Selle uue kuriteoga on ameerika imperialistid astunud kogu maailma ette kui bakterioloogilise relva kasutamist keelava rahvusvahelise kokkuleppe rikkujad. Kogu maailma ausaid inimesi valdab sügav raev selle kuriteo pärast inimkonna vastu, mida ajalugu ei ole veel tundnud ja mida ei julgenud toime panna isegi fašistlikud barbarid.

Selliste äärmuslike abinõude tarvituselevõtmine näitab USA valitsevate ringkondade hirmu sotsialismi- ja demokraatialeeri ees. "Ameerika reaktsionäärid, keda on teinud rahutuks NSV Liidu sotsialismi edusammud, uue demokraatia maade edusammud ning töölis- ja demokraatliku liikumise kasv pärast sõda maailma kõigis maades, on valmis võtma endale kapitalistliku süsteemi kommunismi eest "päästjate" ülesande"[52].

Sotsialismi- ja demokraatialeeri jõudude kasv, edasine vastuolude teravnemine kapitalismileeris, ta roiskumise ja parasitismi protsesside tugevdamine, - see kõik näitab, et kapitalismi aeg läheneb lõpule. Laiad töötavad hulgad näevad, et kapitalism sisaldab sõjaohtu, sotsialism aga on rahu. Seepärast on kõik maailma ausad inimesed otsustanud ühendada oma jõupingutused ja võtta rahu saatus omaenda kätte.

---

51 Vt. Военные преступления американских агрессоров. „Новое время" 1952.a., nr. 10, lk. 15.

52 A. Ž d a n o v, Rahvusvahelisest olukorrast, lk. 10 - 11.

3. Ülemaailmne rahupooldajate liikumine ja NSV Liidu osa rahvaste julgeoleku säilitamise kantsina

Sõjajärgse perioodi iga uue aastaga muutub rahu eest võitlejate leeri ja sõjaõhutajate leeri jõudude vahekord üha enam rahuleeri kasuks. Seepärast ei saagi tänapäeva ajaloolistes tingimustes kategooriliselt kinnitada, et uus maailmasõda on vältimatu. Vestluses "Pravda" kirjasaatjaga määras seltsimees Stalin kindlaks tingimused, millistes uue maailmasõja vältimise võimalikkus võib muutuda tegelikkuseks. "Rahu säilitatakse ja kindlustatakse", ütleb seltsimees Stalin, "kui rahvad võtavad rahu säilitamise enda kätte ja kaitsevad seda lõpuni"[53].

Seltsimees Stalin õpetab, et võimalikkus ei saa kunagi muutuda tegelikkuseks isevoolu korras.[54] Otsustav osa sõja vältimise võimalikkuse muutmisel tegelikkuseks kuulub töölisklassi parteile, kes peab juhtima rahvahulkade võitlust rahu säilitamise eest. Rahuliikumise reservid on tohutusuured. Töölisklassi partei ülesandeks on need mobiliseerida, ühendada rahvad võitluseks rahu ja rahvaste julgeoleku kindlustamise eest, sest rahu saatus sõltub lõppkokkuvõttes rahvahulkade aktiivsest tegevusest. "Sellepärast", õpetab seltsimees Stalin, "on laialdasel kampaanial rahu säilitamiseks kui sõjaõhutajate kuritegelike mahhi-

---

53 seltsimees J.V. Stalini jutuajamine "Pravda" kirjasaatjaga, lk. 8.

54 J. Stalin, Teosed, 12.k., lk.328-329.

natsioonide paljastamise vahendil nüüd esmajärguline tähtsus."[55]

Uue maailmasõja vältimise üheks tähtsamaks tingimuseks ja rahvaste rahu säilitamise tagatiseks on rahupooldajate võimsa rinde eesotsas seisva Nõukogude Liidu võimsuse tugevdamine, tema majanduslike saavutuste mitmekordistamine ja kaitsevõime suurendamine. Teise maailmasõja aastail purustas nõukogude rahvas oma relvastatud jõududega rahvusvahelise imperialismi ja agressiooni löögirusikad ning päästis kogu inimkonna fašistlikust orjusest. Praegustes tingimustes, kus inimkonda ähvardab uus maailmasõda, on kogu maailma inimeste pilgud pööratud Nõukogude Liidule - rahu ja rahvaste julgeoleku kantsile ja tema juhile - suurele Stalinile.

"Me võitleme sihikindlalt rahu eest mitte üksnes sellepärast, et meile ei ole vaja sõda, vaid ka sellepärast, et nõukogude rahvas, kes on loonud enda juures Lenini-Stalini lipu all kõige õiglasema ühiskondliku korra, peab agressiivset sõda kõige rängemaks kuriteoks inimkonna vastu, suurimaks viletsuseks kogu maailma lihtsatele inimestele"[56] ütles seltsimees Beria 6. novembri kõnes Moskva Nõukogu pidulikul koosolekul 1951. aastal.

Igal Ühinenud Rahvaste organisatsiooni assambleel, Julgeolekunõukogu istungitel, Välisministrite Nõukogu istungjärkudel, kõigil rahvusvahelistel kongressidel ja

---

[55] Seltsimees J. V. S t a l i n i jutuajamine "Pravda" kirjasaatjaga, lk.8.

[56] Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 34.aastapäev. L. P. Beria kõne Moskva Nõukogu pidulikul koosolekul 6. novembril 1951.a. "Rahva Hääl" nr.263, 7.XI 1951.

konverentsidel paljastab Nõukogude Liit sõjaõhutajate plaane ja teeb konkreetseid ettepanekuid rahu säilitamiseks.

Riikidevaheliste rahulike suhete kindlustamisel rakendab Nõukogude valitsus sotsialistliku ja kapitalistliku süsteemi rahuliku koostöö leninlikku printsiipi, mis lähtub kahe süsteemi paratamatu kooseksisteerimise perspektiivist. Rahuliku koostöö printsiibi edasiarendajaks uutes rahvusvahelistes tingimustes on seltsimees Stalin. Sõjajärgsel perioodil on seltsimees Stalin seda küsimust korduvalt käsitlenud: vastuses "Sunday Times'i" Moskva korrespondendi küsimustele 1946.a. septembris, vestluses Elliot Rooseveldiga 1946.a. detsembris, vestluses Harold Stasseniga 1947.a. aprillis, vastuses Wallace'i avalikule kirjale 1948.a. mais, vastuses "International News Service'i" direktori Smithi küsimustele 1949.a. jaanuaris ja viimati vastuses grupi Ameerika ajalehtede toimetajate küsimustele 1952.a. aprillis.

"Kapitalismi ja kommunismi rahulik koosolu on täiesti võimalik vastastikuse koostöösoovi olemasolu korral, valmisoleku korral täita endale võetud kohustusi, võrdsuse ja teiste riikide siseasjadesse mittevahelesegamise põhimõttest kinnipidamise korral"[57], ütleb seltsimees Stalin.

Võttes aluseks rahuliku koostöö juhendid, suunab NSV Liit oma välispoliitika rahuliku koostöö organiseerimisele kõigi maadega, sõltumata nende poliitilisest ja sotsiaalsest korrast. USA-s, Inglismaal ja teistes kapi-

---

[57] Seltsimees Stalini vastus grupi Ameerika ajalehtede toimetajate küsimustele. "Rahva Hääl" nr.79, 2.IV 1952.

lk. 41. juurde

Esimeseks signaaliks rahvusvahelisele rahupooldajate liikumisele kogu maailmas oli rahupooldajate kongress Vroclavis, kuhu kogunes esindajaid köikidest maailmajagudest: Euroopast, Aasiast, Aafrikast, Ameerikast ja Austraaliast. Vaatamata sellele, et osavötjate arv ei olnud suur ja et delegaadid olid peaaegu eranditult intelligentsi hulgast, esindades ainult kirjanikke, teadlasi, kunstnikke ja ajakirjanikke, oli Vroclavi kongressil hindamatu tähtsus. See oli esimeseks töeliselt rahvusvaheliseks kongressiks vöitluses rahu eest, aktiviseerides rahuvöitluseks miljoneid töötajaid kogu maailmas.[59]

Peale Vroclavi kongressi omandas rahupooldajate liikumine kiiresti suure ulatuse. Vroclavi kongressist osavötja, NSV Liidu delegaat D. Zaslavski kirjutab järgmist: "Kongress Vroclavis oli vöimsaks töukeks ja signaaliks laialdasele liikumisele rahu eest. Rahu eest peetava vöitluse idee, mis kuulutati välja kongressil Vroclavis, levis välgukiirusel üle kogu maailma ja kutsus esile miljonite aktiivsuse. Ärkas kolossaalne energia, mis peitus inimestes. Liikumine laienes laiuti ja sügavuti. Köikides maades toimusid rahvuslikud rahupooldajate kongressid, tekkisid rahupooldajate komiteed. Köikjal leidus arvukalt aktiviste, entusiaste, kes pühendasid ennast vöitlusele rahu eest. Selgus, et pind rahuvöitluseks oli suurepäraselt ette valmistatud."[60]

---

59 V7. D. Заславский, Борьба за мир – дело всех народов мира. Москва 1950, lk. 15.

60 V7. samas.

talistlikes riikides jõuavad üha laiemad rahvahulgad veendumusele, et kahe süsteemi kooseksisteerimine on täiesti võimalik ning et kõik nendevahelised vaidlusalused küsimused on lahendatavad läbirääkimiste teel, kasutamata selleks sõjalisi jõude. Maailma ausa tahtega inimeste rahutahe on väljendust leidnud ülemaailmses rahupooldajate liikumises, mis tänapäeval ühendab sadu miljoneid inimesi.

Ülemaailmse rahupooldajate liikumise esimene etapp algas juba teise maailmasõja ajal rahvahulkade vastusena imperialistide agressiivsetele sepitsustele. Rahvaste liikumine sõja vallapäästmise vastu võttis algusest peale võitleva vormi - massilised protestidemonstratsioonid, streigid, allkirjade kogumine rahukaitse üleskutseile jne. Liikumine haaras kõige laiemaid töötajate hulki ja hakkas juba ületama Euroopa piire. Kuid sel liikumisel oli oma nõrk külg: tal polnud veel organisatsioonilisi vorme ega selgesti formuleeritud programmilisi aluseid. Üksikuid rahu eest võitlejate rühmitusi juhtisid mitmed organisatsioonid nagu Ülemaailmne Ametiühingute Föderatsioon, Rahvusvaheline Demokraatlik Naiste Föderatsioon, Ülemaailmne Demokraatlik Noorsoo Föderatsioon jt., kuid määratu suurel osal talurahvast, väike- ja keskkodanlusel ning intelligentsil, kes oli huvitatud rahu säilitamisest, ei olnud juhtivat organisatsiooni.[58]

Rahvusvaheliste demokraatlike organisatsioonide algatusel kutsuti 1949.aasta aprillis Pariisis kokku esimene ülemaailmne rahupooldajate kongress, mis toimus loosungi all "Rahu kaitsimine on kõigi maailma rahvaste üritus!" Kongressil valiti ülemaailmse rahupooldajate kongressi Alatine Komitee, mis etendab väga tähtsat osa rahuliikumise kindlusta-

---

[58] Vt. J. Seleznjov, J.V. Stalin uue maailmasõja ohust ja selle sõja vältimise võimalikkusest. "Eesti Bolševik" 1951.a. nr.17, lk.56.

misel[61]. Alatise Komitee koosseisu kuuluvad sellised silmapaistvad rahuvõitlejad nagu prantsuse füüsik Frédéric Joliot-Curie, naiste õiguste eest võitleja prantslanna Eugenie Cotton, prantsuse kirjanik Louis Aragon, Aafrika töötajate esindaja Gabriel d'Arbousier, itaalia sotsialist Nenni, nõukogude kirjanikud Fadejev, Korneitšuk, Ehrenburg, Wanda Wassilewska, õpetaja Ljubov Kosmodemjanskaja ja paljud teised.[62]

1949. aasta kevadel toimus rahupooldajate kongress sellel maal, kust lähtub peamine oht rahule - Ameerika Ühendriikides. On loomulik, et sellele kongressile oli pööratud kogu maailma rahuvõitlejate tähelepanu.

Mitte ainult Wall-Street ja reaktsioonilised organisatsioonid, vaid ka USA valitsus tegi köik selleks, et kongress nurja ajada. Kuid sellele vaatamata saabus kongressile delegaate paljudest osariikidest.[63]

Ameerika rahupooldajate kongress näitas veel kord, et on olemas kaks Ameerikat: miljardäride ja miljonäride Ameerika, reaktsiooni ja sõjaõhutamise kants, ning teiselt poolt töölisklassi, käsitööliste, progressiivse intelligentsi, rahu ja demokraatia Ameerika.[64]

Ameerika rahvas ei taha sõda ja toetab palavalt Nõukogude Liidu rahupoliitikat. Ta nõuab nõukogudevastase "külma sõja" lõpetamist ja rahulike kaubanduslike suhete sõlmimist Nõukogude Liidu ja rahvademokraatia maadega. Seda nõudmist toetavad üha laiemad rahvahulgad, mille tõenduseks oli Chicago rahupooldajate konverents 1950.aasta mais ja Ameerika slaavlaste rahupooldajate konverents New Yorgis 1950.aasta oktoobris. Vaatamata USA valitsevate ringkondade takistustele saabus Ameerika slaavlaste

---

61 Vt. Ф. Заславский, Борьба за мир - дело всех народов мира. Москва 1951, lk. 17.

62 Vt. samas, lk. 17-18.

63 Vt. А.С. Гундоров, Сторонники мира в борьбе против поджигателей войны. Москва 1951, lk. 15-16.

64 Vt. Н. Мостовец, Прогрессивные силы США в борьбе за мир. Госполитиздат 1951.

konverentsile esindajaid kõikidest suurematest keskustest - Chicagost, Detroitist, Clevelandist, Los Angelosest, San Franciscost ja mujalt.

Konverents möistis hukka ameerika imperialistide sõjaõhutamise poliitika, avaldas teravat pahameelt Ameerika interventsiooni kohta Koreas ja pöördus üleskutsega Ameerika rahva poole koondada jõud võitluseks rahu säilitamise eest.

Ülemaailmsele rahuliikumisele avaldas ääretult suurt mõju esimene üleliiduline rahupooldajate konverents, mis toimus Moskvas 1949.aasta augustis. NSV Liidu kõigist osadest saabus konverentsile rohkesti väljapaistavaid nõukogude teadlasi, kirjanikke, kunstnikke, stahhaanovlasi, tööstuse ja põllumajanduse töötajaid, ühiskonnategelasi, ametiühingu-, nais- ja noorteorganisatsioonide juhte. Konverentsist võtsid osa kakkülalised välismaalt - Inglismaalt, Prantsusmaalt, Itaaliast, Hiinast, Tšehhoslovakkiast, Poolast, Bulgaariast, Ungarist, Rumeeniast, Albaaniast, Koreast, Saksamaalt, Austriast ja Ameerika Ühendriikidest.[66]

Konverents pöördus läkitusega ülemaailmse rahupooldajate kongressi Alalise Komitee ja kõigi rahukaitseliikumisest osavõtjate poole kõigis maades, milles nõukogude rahvas teatas oma uuest tähtsast panusest rahu eest võitlemise ürituses.

"Me võtame endale kohustuse igati toetada ja arendada ülemaailmse rahupooldajate kongressi Alalise Komitee propaganda- ja organisatsioonilist tegevust kõigi jõudude ühendamisel, kes võitlevad rahu eest ja sõja vastu.

Olles järjekindlad ja põhimõttelised rahupooldajad, oleme meie, nõukogude inimesed, välja astunud ja astume

---

65 Vt. A.S. Gundorov, Сторонники мира в борьбе против поджигателей войны. Москва 1917, lk. 16-17.

66 Vt. samas, lk.15, samuti "Rahva Hääl" nr.202, 27.VIII 1949, nr.203, 28.VIII 1949, nr.204, 30.VIII 1949.

välja agressorite ja uue sõja õhutajate iga sepitsuse vastu, paljastades halastamatult nende kuvatsuse töötava inimkonna vastu, milleks me kutsume üles kõiki rahupooldajate organisatsioone ja kõiki, kes sellest võimsast üldrahvalikust liikumisest osa võtavad."[67]

Üleliiduline rahupooldajate konverents Moskvas oli võimsaks demonstratsiooniks nõukogude rahva tahtest kaitsta rahu, uueks võimsaks ajendiks rahu taotleva rahvaliikumise edasiarendamiseks kogu maailmas.

Suure vaimustuse tähe all toimusid rahupooldajate konverentsid ka teistes riikides. Rahvuslikud konverentsid töendasid, et kõikide maade rahvad, suured ja väiksed, ei taha sõda ja koondavad organiseeritult oma jõud võitluseks rahu eest. Möödunud aastate jooksul loodi rahvuslikud rahukaitsekomiteed rohkem kui seitsmekümnel maal, kusjuures paljud neist on sunnitud tegutsema pörandaalustes tingimustes. Igal maal hõlmavad sellised rahukaitsekomiteed oma paljutuhandelise liikmete arvuga enamiku elanikkonnast.

Rahvusvahelise rahupooldajate liikumise aluseks ei ole patsifistlik ideoloogia, mis tavaliselt ühendab sõdade eitamise teooria täieliku tegevusetusega praktikas, vaid otsustav tahe aktiivselt võidelda sõjaõhutajate vastu. Oma kõnes esimesel kongressil ütles Frédéric Joliot-Curie: "... me astume võitlusse veendumisega võidusse, sest et

---

67 Ülemaailmse rahupooldajate kongressi Alatisele Komiteele, kõigile rahuliikumisest osavõtjaile kõigis maades. "Rahva Hääl" nr.204, 30.VIII 1949.a.

me oleme tugevad ja oskame leida uusi ja efektiivseid võitlusmeetodeid ning neid ellu rakendada. Meie ei piirdu poliitiliste kurjategijate lihtsa eitamisega, me pole selleks siia kogunenud, et söjapooldajailt rahu paluda, vaid selleks, et rahu neile peale sundida"[68].

Rahupooldajate liikumises on tähtis osa töölisklassil, kes viimasel ajal on andnud üha mehisemat eeskuju võitluses söjaõhutajatega. Prantsusmaa, Itaalia, Belgia, Hollandi ja teiste maade dokutöölised keelduvad maha laadimast relvastust, mis saabub Ameerika Ühendriikidest ja laadimast relvi, mis lähevad Euroopast asumaadesse rahvusliku vabadusliikumise mahasurumiseks. Kapitalistlike riikide valitsused on relvastusega laaditud laevade lossimisel sunnitud kasutama söjaväe ja politsei abi, kuulutades sadamapiirkonnad söjaseisukorras olevaiks. Kuid hoolimata sellest puhkevad tööliste streigid ja elanikkonna demonstratsioonid. Nii toimus see Oranis Põhja-Aafrikas, Nizzas, Napolis, Veneetsias, Baris, Brindisis, Tarentos ja Belgia ning Hollandi sadamais. Sadamatöölised Põhja-Saksamaal teatasid oma solidaarsusest Itaalia, Prantsusmaa, Belgia ja Hollandi sadamatöölistega, keeldudes ameerika relvastuse lossimisest.[69]

Dokitööliste julgele eeskujule järgnevad raudteelased, kes keelduvad relvastusega laaditud rongide edasitoimetamisest. Relvastuse laadungiga veerevaid koosseise on elanikkonna eest väga raske varjata. On esinenud palju juhtu-

---

68 Всемирный конгресс сторонников мира. Речь профессора Фредерика Жолио-Кюри. „Правда" 22.IV 1949.

69 V.A.C. Гундоров, Сторонники мира в борьбе против поджигателей войны. Москва 1951, ск. 19.

meid, kus rahvahulgad peatavad rongi ja hävitavad relvalaadungi. 23. veebruaril 1950.aastal viskus Tours'is noor neiu Raimonde Dienne raudteerööbastele, et takistada tankidega koormatud rongi sihtkohta viimist.[70]

Prantsuse rahvas hindas kõrgelt Raimonde Dienne'i tegu ja tema nimi on läinud rahvuskangelasena ajalukku.

Kartmatu rahu eest võitleja eeskujuks on samuti noor prantsuse meremees Henri Martin, kes keeldus võitlemast Vietnami vabadusvõitlejate vastu ning kutsus üles lõpetama prantsuse kolonisaatorite häbistavat sõda Vietnamis. Prantsuse kodanlik kohus öiendas julmalt arveid selle rahuvõitlejaga.[71]

Selliseid näiteid võiks tuua väga palju. Veel rohkem on aga tundmatuid rahuvõitlejaid, avalikkusele teadmata jäänud kangelasi, kes vaevlevad praegu kapitalistlike maade vanglais. Kogu maailma töötajad protestivad sõjaõhutajate plaanide vastu ja püüavad nii või teisiti anda oma panuse rahu eest peetavas võitluses. Relvatööstuste töölised keelduvad valmistamast relvi, mis on määratud töölis- ja rahvusliku vabadusliikumise mahasurumiseks ja on tõsiseks ohuks ülemaailmsele rahule. Kogu kapitalistlikus maailmas on puhkenud äge protestiliikumine relvastusele määratud assigneeringute suurendamise vastu. See liikumine on tõsiseks takistuseks sõjaõhutajaile nende plaanide teostamisel, mis tekitab suurt hirmu valitsevates ringkondades. Sellest on aru saanud isegi de Gaulle, kes väitis, et mobilisatsiooni korral on relvade väljaandmine kutsealustele prantslastele seotud suure riskiga, kuna needsamad relvad võivad olla pööratud valitsuse enese vastu.

Rahvusvaheline rahu eest võitlemise päev, mida esma-

---

70 Vt. А.С. Гундоров, Сторонники мира в борьбе против поджигателей войны. Москва 1971, lk. 20.

71 17 samas, lk.20-21.

kordselt tähistati 2. oktoobril 1949.aastal, on saanud rahupooldajate jõudude iga-aastaseks demonstratsiooniks köikides maades. Rahuloosungi tähe all on möödunud ka rahvusvahelise töötajate püha - 1. mai, võidupüha - 9. mai ja teiste rahvusvaheliste tähtpäevade tähistamine.

1. juunil 1950.aastal tähistati esmakordselt rahvusvahelist lastekaitsepäeva, mis toimus samuti rahu eest võitlemise loosungi all suurte rahvahulkade osavõtul Pariisis. Isegi köikjalt kokkuaetud politseisalgad ei julgenud laiali ajada laste demonstratsiooni Buffalo staadionil, kus lapsed pöördusid täiskasvanute poole palvega päästa neid aatomipommi eest ja anda neile võimalus rahulikult elada ja öppida.

1951.aasta lastekaitsepäeva tähistas kogu progressiivne inimkond loosungite all, mis nöudsid söjaohu vältimist, söjaliste kulutuste vähendamist, laste elutingimuste parandamist ja nende tervise eest hoolitsemist. Eeskujuks on siin nöukogude rahva hoolitsus laste eest. "Köik parim kuulugu lastele" - selline on meie sotsialistliku Kodumaa seadus.

Aktiivseks rahu eest võitlejaks on kogu maailma noorsugu. 1949.aasta augustis toimus Budapestis rahvusvaheline noorsoo- ja üliöpilasfestival, kuhu kogunes esindajaid rohkem kui 80 maalt. Festivali loosungiteks oli võitlus rahu eest, võitlus söjaöhutajate vastu, demokraatliku noorsoo jöudude tihedama liitumise eest, rahvaste söpruse ja koostöö eest. Kaks nädalat kestnud festival löppes miitinguga Budapesti suurimal, Kangelaste väljakul. Ülemaailmse Demokraatliku Noorsoo Föderatsiooni esimees Guy de Boisson luges ette festivalist osavõtjate piduliku vandetöotuse kaitsta rahu, võidelda imperialistide katsete vastu valla päästa uut söda, pidada öiglast võitlust rahvusliku söltumatuse,

rahvaste õiguste ja õnne eest.[72]

Kogu maailma avalikkuse tähelepanu paelus üle-Saksamaalise noorsoo kokkutulek 1950.aastal Berliinis, kuhu kogunes üle 700 tuhande osavõtja. Areteerimistele ja jälitamistele vaatamata saabus sel puhul Berliini üle 30 tuhande noormehe ja neiu Saksamaa läänetsoonist. Nad kuulutasid kogu maailmale, et mitte mingisugused jõud ei suuda neid sundida uude sõtta Nõukogude Liidu vastu.[73]

Võimsaks rahu kindlustamise manifestatsiooniks kujunes prantsuse ja itaalia noorsoo kokkutulek Nizzas, millest võttis osa üle 10 tuhande inimese.[74]

1950.aasta augustis toimus Prahas üliõpilaste rahvusvaheline kongress. Rohkem kui 70 maa üliõpilasorganisatsioonide delegaadid kuulutasid rahuvõitluse kogu maailma üliõpilaste esmaseks ja tähtsaimaks ülesandeks.[75]

Ulatuselt ja tähtsuselt kõige suuremaks oli noorte rahukaitsjate kohtumine kolmandal ülemaailmsel noorsoo- ja üliõpilasfestivalil Berliinis 1951.aasta augustis. Enneolematu ulatusega ettevalmistustöö festivaliks andis kujukalt tunnistust noorsoo solidaarsuse ja organisatsioonikindluse suurenemisest ja tugevnemisest. Saksa Demokraatliku Vabariigi pealinna kogunes rahuarmastavate noorte esindajaid rohkem kui 90 maalt ja 2 miljonit noort sakslast. Tõkestada tee sõjale, kaitsta rahu - see eesmärk ühendab praegu kogu maailma noori töölisi, talupoegi, üliõpilasi ja intelligentsi esindajaid.[76]

Näeme, et rahupooldajate liikumine oma esimesel etapil

---

72 Vt."Rahva Hääl" nr.195, 19.VIII 1949; nr.196,20.VIII 1949.

73 Vt. A.C. Гундоров, Сторонники мира в борьбе против поджигателей войны. Москва 1951, стр. 21.

74 Vt. samas. ~~76 Vt. "Rahva Hääl" nr.190, 14.VIII 195; 14.VIII 195 ; nr.194, 15.VIII 1951; nr.192, 16.VIII 1951; nr.193~~

75 Vt. samas. ~~17.VIII 1950; nr.194, 18.VIII 1950, 19.VIII; 190, nr.196, 21.VIII 1951.~~

76 Vt. „Rahva Hääl" nr. 190, 14. VIII 1951; nr. 191, 15. VIII 1951; nr. 192, 16. VIII 1951; nr. 193, 17. VIII 1951; nr. 194, 18. VIII 1951; nr. 195, 19. VIII 1951; nr. 196, 21. VIII 1951.

ühendas mitmesuguste klasside ja sotsiaalsete rühmade esindajaid, kes on eluliselt huvitatud rahu ja rahvaste julgeoleku säilitamisest. Kuid selleks, et liita ühte k ö i k r a h v a d, köik töörahva kihid vaatamata rahvuslikule või rassilisele kuuluvusele, poliitilistele vaadetele või usulistele veendumistele, oli vaja välja töötada niisugune platvorm, mille teostamise eest peetav võitlus oleks selliseks ideoloogiliseks ühendajaks. Selliseks rahu eest peetava võitluse ühiseks platvormiks kujunes Alatise Komitee Stokholmi istungjärgu üleskutse, mis taotles aatomirelva keelamist ja selle valitsuse söjaroimariks kuulutamist, kes kasutab esimesena aatomirelva.

Stokholmi istungjärgul 1950.aasta kevadel pöördus Alatine Komitee üleskutsega köigi rahvaste poole, pannes ette rahvahääletuse teel otsustada ettepanekud aatomirelva küsimuse kohta.[77]

See pani liikvele köik rahvakihid kogu maakeral. Aktiivsete rahuvöitlejate körval haaras Stokholmi üleskutse kaasa neid, kes senini ei ilmutanud aktiivsust ja ei uskunud söja puhkemise võimalusse. Selliseid inimesi aga ei olnud vähe, eriti Inglismaal. Kuid Korea sündmused ja söjaühutajate üha avalikumad ettevalmistused avaldasid mõju ka neile köhklejatele. Nad hakkasid mõistma, et nende äraootav seisukoht võib viia hukatuslike tagajärgedeni.

Rahuvöitlejate ridadesse astusid Stokholmi üleskutsega ka need, kes, vastupidi, uskusid söja vältimatusesse. Selliseid inimesi ei olnud samuti vähe, eriti Ameerika Ühendriikides. Nad tulid veendumusele, et nad tegutsesid seni ainuüksi söjaõhutajate huvides.

Lõpuks kasvas rahuliikumine erapooletute arvel, kes

---

77 vt. В. Молотов, Борьба за мир — кровное дело всех народов. Госполитиздат 1951, lk. 96-97.

arvasid, et söda möödub neist neid riivamata. Selliseid inimesi oli eriti palju Rootsis ja Šveitsis, s.o. riikides, mis möödunud söjas jäid "neutraliteedi" positsioonile. Praegu aga näeb igaüks, et söja korral pole ühelegi riigile tagatud julgeolek. Kõik, kes praegustes rahvusvahelistes tingimustes püüavad säilitada erapooletust, seisavad kõrval võitlusest rahu eest ja aitavad kaasa söjaõhutajate kavatsustele.

Nõukogude Liidus toimus allkirjade kogumine 1950.aasta suvel suure vaimustuse tähe all. Üle 115 miljoni inimese, s.o. kogu NSV Liidu täiskasvanud elanikkond 16-ndast eluaastast alates, andis ühe kuu jooksul (30. juunist kuni 1. augustini) oma allkirja Stokholmi üleskutsele.[78] Sellega väljendasid nõukogude inimesed oma internatsionaalset solidaarsust kogu maailma rahuvõitlejatega ja töendasid nõukogude rahva poliitilis-moraalset ühtsust.

Allkirjade kogumise tohutu edu NSV Liidus oli ülemaailmse rahupooldajate liikumisele võimsaks stiimuliks ja töstis NSV Liidu kui rahu kantsi autoriteeti veelgi.

Oma järjekordsel istungjärgul Prahas võttis rahupooldajate Alatise Komitee Büroo 1950.aasta augustis vastu uue üksikasjalisema otsuse võitluseks rahu eest: pidada võitlust relvastuse üldise vähendamise eest, möista hukka agressioon ja relvastatud vahelesegamine rahvaste siseasjadesse, lõpetada söda Koreas ja keelata kõik söjapropaganda vormid.[79] Need otsused olid aluseks teise ülemaailmse rahupooldajate kongressi ettevalmistamisele ja andsid tunnistust rahupooldajate liikumise küpsemaks muutumisest.

Praha istungjärk pani aluse rahupooldajate liikumise uuele, kõrgemale etapile. Rahuliikumine omandas töeliselt üldrahvaliku iseloomu ja muutus ähvardavaks jõuks, mis on

---

78 vt. A.S. Gundorov, Сторонники мира в борьбе против поджигателей войны. Москва 1917, lk. 25.

79 vt. J. Seleznjov, J.V. Stalin uue maailmasöja ohust ja selle söja vältimise võimalikkusest. "Eesti Bolševik" 1951.a., nr.17, lk. 56.

võimeline purustama sõjaõhutajate plaanid. Kõigi töötajate pilgud on pööratud Nõukogude Liidule kui rahu kantsale, mis näitab teed rahvusvahelise julgeoleku täielikuks kindlustamiseks.

Nõukogude rahvas annab suure rahupanuse oma igapäevase loova tööga. Neil üldise tõusu päevadel asusid nõukogude inimesed tehastes ja vabrikutes rahuvalvele, et uute tööalaste saavutustega kinnitada oma osavõttu rahuvõitlusest. Kõigi kutsealade töötajad püüdsid ja püüavad tegudega tõestada oma armastust kodumaa vastu ja oma valmisolekut kaitsta rahu kogu maailmas.

1950.aasta oktoobris toimus Moskvas teine üleliiduline rahupooldajate konverents. Väljendades kogu nõukogude rahva tahet toetas konverents Alatise Komitee Büroo Praha istungjärgu otsuseid ja kohustas oma delegaate teisel ülemaailmsel rahupooldajate kongressil teatama, et nõukogude rahvas on muutmatult ustav rahuüritusele, nõuab vankumatult aatomirelva keelamist, kontrolli kehtestamist relvastuse vähendamise üle, relvastatud agressiooni hukkamõistmist, sõjapropaganda süüdlaste vastutuselevõtmist ja sõjaõhutajate nimekirja koostamist, et maailma rahvad teaksid progressiivse inimkonna õelamaid vaenlasi.[80]

Konverentsist osavõtjad kutsusid kõiki rahupooldajaid üles ühendama oma jõupingutusi, et üksmeelse tegevusega halvata sõjaõhutajate sepitsused.

"Me usume kindlalt, et rahu jõud on võimsamad sõja jõududest.

Rahu peab võitma sõja! Rahu võidab sõja!"[81]

---

81 Juhend Nõukogude delegaatidele teisel Ülemaailmsel rahupooldajate kongressil. "Rahva Hääl" nr.250, 20.X 1950.

80 "Rahva Hääl" nr.248, 18.X 1950; nr.249, 19.X 1950; nr.250, 20.X 1950.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

Teine ülemaailmne rahupooldajate kongress toimus 1950. aasta novembrikuu teisel poolel Varssavis loosungi all: "Rahu ei jääda ootama - rahu võideldakse kätte!" Kongress, kuhu oli saabunud üle 2000 osavõtja 81 maalt, võttis vastu rea tähtsaid programmilise ja organisatsioonilise iseloomuga otsuseid. Rahu eest võitlemise edasiseks programmiks on lõpetada söda Koreas, võidelda Jaapani ja Lääne-Saksamaa remilitariseerimise vastu, teostada üldine desarmeerimine ja keelata aatomirelv.[82]

Kongress pöördus üleskutsega maailma rahvaste poole, et nad nõuaksid oma valitsustelt ja parlamentidelt rahukaitseseaduste vastuvõtmist ning rahu kindlustamise pakti sõlmimist viie suurriigi vahel.[83]

Teise ülemaailmse rahupooldajate kongressi otsuste edukaks elluviimiseks loodi rahupooldajate võitlusstaap - Ülemaailmne Rahunõukogu. Oma esimesel istungjärgul 1951. aasta veebruari lõpul võttis Ülemaailmne Rahunõukogu vastu rea praktilisi otsuseid rahu säilitamise programmi ellurakendamiseks. Lähtudes sellest, et peamine vastutus rahu ja julgeoleku säilitamise eest lasub viiel suurriigil, kelle lahkhelide reguleerimisest oleneb rahu saatus, võttis Ülemaailmne Rahunõukogu vastu läkituse, milles nõutakse viielt suurriigilt - Ameerika Ühendriikidelt, Nõukogude Liidult, Hiina Rahvavabariigilt, Suurbritanniialt ja Prantsusmaalt - rahupakti sõlmimist. Ükskõik millise suurriigi valitsuse keeldumist kokkusaamisest rahupakti sõlmimiseks käsitatakse selle valitsuse agressiivsete sepitsuste tõendina.[84]

Ülemaailmne Rahunõukogu kutsus üles kõiki ausa tahtega inimesi andma sellele läkitusele oma allkiri. Teatavasti

---

82 Vt. В. Чепраков, Борьба за мир — кровное дело всех народов. Госполитиздат 1951, lk. 102-108.

83 Vt. samas, samuti А. И. Опарин, Первая сессия Всемирного Совета Мира. Москва 1951.

84 vt. samas.

leidis see üritus laiades rahvahulkades äärmiselt sooja vastuvötu. Ülemaailmse Rahunöukogu Büroo istungjärgul Oslos 1952.aasta märtsi löpul - aprilli algul märgiti, et rahupakti sölmimist nöudvale läkitusele on kogutud juba 603 570 000 allkirja, mis ületab Stokholmi üleskutsele antud allkirjade arvu 120 miljoni vörra.[85]

Oslo istungjärgul avaldas Ülemaailmse Rahunöukogu Büroo üleskutse "Bakterioloogilise söja vastu", milles bakterioloogilist söda käsitati mitte ainult jöleda kuriteona, vaid ka hädaohuna kogu inimkonnale. Büroo pöördus "köigi meeste ja naiste südametunnistuse poole", kutsudes üles nöudma bakterioloogilise söja löpetamist, bakterioloogilise relva keelamist ja söjasüüdlaste kohtu alla andmist söjaroimaritena.[86]

Köigi rahupooldajate jöudude tihedamaks ühendamiseks otsustas Büroo käesoleva aasta 21. juunil kokku kutsuda Ülemaailmse Rahunöukogu istungjärgu, kus tuleb arutamisele küsimus suure rahukongressi läbiviimise kohta 1952. aasta jooksul.[87]

Nöukogude Liidus toimus allkirjade kogumine Rahunöukogu läkitusele suure poliitilise entusiasmi ja töövaimustuse öhkkonnas. Kampaania algusest kuni 1951.a. 15. novembrini kirjutas läkitusele alla 117 669 320 nöukogude kodanikku.[88] Arvukatel koosolekutel, miitingutel ja konverentsidel teatasid nöukogude inimesed oma solidaarsusest rahupooldajatega köigis maades ja andsid lubaduse pühendada köik oma jöud Nöukogude riigi kui ülemaailmse rahu kantsi võimsuse edasiseks tugevdamiseks.

---

85 Vt. "Rahva Hääl" nr.80, 3.IV 1952.

86 "Bakterioloogilise söja vastu". Ülemaailmse Rahunöukogu Büroo üleskutse. "Rahva Hääl" nr.80 3.IV 1952.a.

87 Vt. samas.

88 Vt. С. Висков, СССР в авангарде борьбы за мир. Госполитиздат 1952.

~~seks tugevdamiseks.~~

Nõukogude rahva ustavusest rahuüritusele andis järjekordset tunnistust kolmas üleliiduline rahupooldajate konverents Moskvas 1951.aasta novembri lõpul. Iga delegaadi sõnavõtus kajastus nõukogude inimeste vankumatu tahe suunata kõik jõupingutused rahulikule loovale tööle; rahvamajanduse, teaduse ja kultuuri edasiarendamisele.[89]

"Me oleme uhked selle üle, et meie maa on kindel rahukants, et võitlus rahu ja rahvaste suveräänsuse eest on Nõukogude riigi välispoliitika peamiseks sisuks", ütleb "Kolmanda üleliidulise rahupooldajate konverentsi läkitus kõigile rahukaitseliikumisest osavõtjatele kõigis maades".

"Me teatame, et me ka edaspidi võitleme sõjaõhutajate sepitsuste vastu, kindla ja kestva rahu eest kogu maailmas"[90]

Seoses ameerika imperialistide poolt bakterioloogilise relva tarvituselevõtmisega Koreas ja Hiinas toimusid kogu Nõukogude Liidus arvukad töötajate protestimiitingud ja koosolekud. 13. märtsil 1952.a. toimus Moskva töötajate Üleliinnaline miiting, kus Moskva avalikkuse esindajad võtsid üksmeelselt vastu resolutsiooni, milles nad kõigi Nõukogude Liidu pealinna töötajate nimel avaldasid raevukat protesti ameerika agressorite uute kuritegude vastu.[91]

Sel ajal kui kapitalismileer tegeleb mitmesuguste "teaduslike" vahendite leiutamisega inimkonna hävitamiseks, on

---

89 Vt. "Rahva Hääl" nr.280, 29.XI 1951; nr.288, 30.XI 1951.

90 Kaitseme rahuüritust! Kolmanda üleliidulise rahupooldajate konverentsi läkitus kõigile rahuliikumisest osavõtjatele kõigis maades. "Rahva Hääl" nr.281, 30.XI 1951.

91 Vt. Nõukogude rahvas protesteerib ameerika imperialistide kuritegude vastu. "Rahva Hääl" nr.63, 14.III 1952.

Nõukogude Liidus inimeste heaolu riigi peamiseks mureks. Selle töendajaiks on NSV Liidu eelarved, mis on võimsaks relvaks kogu maailma rahuvõitlejate käes. On ju täiesti selge, et kui NSV Liit kulutab põhilise osa oma ressurssidest rahulikule ülesehitustööle, siis taotleb ta siiralt rahu. Ükski riik ei saa arendada laialdast rahulikku ülesehitustööd ja samal ajal suurendada oma relvastatud jõude. Ameerika Ühendriikide sõjalised assigneeringud on isegi ametlikel andmeil viimase aasta jooksul suurenenud rohkem kui kolmekordseks ja moodustavad üla 80 protsendi USA riigieelarvest[92].

NSV Liidu 1952.aasta riigieelarves, kulude üldsummaga 476,9 miljardit rubla, on riigikaitseks assigneeritud 113,8 miljardit rubla, s.o. ainult 23,9 protsenti riigieelarve kuludest. Rõhuv osa summadest on nagu eelmistelgi aastatelgi suunatud rahvamajanduse finantseerimisele ja elanikkonna ainelise ja kultuurilise elutaseme tõstmisele[93].

NSV Liidu eelarve, tõeline rahu-eelarve kinnitab kujukalt seltsimees Stalini sõnu selle kohta, et "Nõukogude Liit ei vähenda, vaid, vastupidi, arendab uute grandioosete hüdrojaamade ja niisutussüsteemide ehitamist, ei lõpeta, vaid vastupidi, jätkab hindade ~~laned~~alan damise poliitikat"[94].

---

92 Vt. NSV Liidu 1952.aasta riigieelarvest ja NSV Liidu 1950. aasta riigieelarve täitmisest. "Rahva Hääl" nr.57, 7.III 1952.

93 Vt. Samas.

94 Seltsimees J. V. S t a l i n i jutuajamine "Pravda" kirjasaatjaga, lk. 4.

Rahvusvahelise kaubanduse laiendamisele kaasaaitamise eesmärgil toimus Nõukogude valitsuse initsiatiivil käesoleva aasta aprillis rahvusvaheline majanduslik nõupidamine. Informatsiooni vahetamine Moskva nõupidamisel maalis elava pildi praegusest haletsusväärsest olukorrast kapitalistlikes maades, ühtlasi aga näitas suuri võimalusi kaubanduse arendamiseks eri maade vahel. Nõupidamisel võeti vastu otsus rahvusvahelise kaubanduse arendamisele kaasaaitamise komitee loomise kohta.[95]

Rahvusvaheline majanduslik nõupidamine tõestas veelkordselt, et majanduslik koostöö on võimalik sõltumatult majanduslike ja poliitiliste süsteemide erinevusest ning aitas kaasa rahvusvahelise rahuliku koostöö süvendamisele.

Nõukogude Liidu rahupoliitika järjekordseks kujukaks tõendiks on NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus rahvusvaheliste Stalini preemiate kohta " Rahu kindlustamise eest rahvaste vahel", mis asutati seoses seltsimees Stalini 70. sünnipäevaga. Igal aastal määratakse rahupreemiad väljapaistvate teenete eest võitluses rahu säilitamise ja kindlustamise eest mistahes maa kodanikele, sõltumatult nende poliitilisest ja usulisest veendumustest ning rassilisest ja sotsiaalsest kuuluvusest.

Kogu progressiivne inimkond tervitab suure rõõmu ja heameelega esimesi Stalini rahupreemia laureaate Frédéric Joliot-Curie'd, Sung Tsing-lingi, Hewlett Johnsonit, Eugénie Cottoni, Arthur Mowltonit, Pak Den Aid, Eriberto Jarat, Go Mo-Žod, Pietro Nennit, Ikuo Ojamat, Monika Feltonit, Anna Seghersit, Jorge Amadot jt.[96].

Määratu suure ajaloolise tähtsusega sündmuseks on

---

95 V. Специальный номер к Международному Экономическому Совещанию. „Новое время" 1952.a., nr. 14.
Документы Международного Экономического Совещания. „Новое время" 1952.a., nr. 16, lk. 3.

96 V. C. Вилков, СССР в авангарде борьбы за мир. Госполитиздат 1952, lk. 127.

Rahukaitseseaduse vastuvõtmine NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 12. märtsil 1951.a.[97] kuulutades sõjapropaganda Nõukogude Liidus kõige rängemaks kriminaalkuriteoks, on Nõukogude Rahakaitse seadus uueks suureks panuseks rahuvõitluses. See seadus kinnitab uuesti, et sotsialism tähendab rahu ja töö riiki, kuna kapitalism tähendab sõda ja ühiskonna tootmisjõudude hävitamist.

Nõukogude Liidu Rahukaitse seadus vastab kogu rahuarmastava inimkonna huvidele.

Kõik need Nõukogude valitsuse sammud kinnitavad tegelikkuses seltsimees Stalini sõnu selle kohta, et Nõukogude Liit teostab vankumatult sõja vältimise ja rahu säilitamise poliitikat. Oma suure juhi seltimees Stalini juhtimisel pühendavad nõukogude inimesed kogu oma jõu kommunismi ehitamisele Nõukogude Liidus ja seega ühtlasi võitlusele rahvaste rahu ja julgeoleku eest.

"Mis puutub Nõukogude Liidusse", ütleb seltsimees Stalin vestluses "Pravda" kirjasaatjaga, "siis teostab ta ka edaspidi vankumatult sõja vältimise ja rahu säilitamise poliitikat"[98].

Jälgides meie maa hiiglaslikku ülesehitustööd pööravad kõigi maailmajagude inimesed pölastusega selja sõjaõhutajatele ja võtavad üha aktiivsemalt osa rahu eest peetavast võitlusest. Sajad miljonid rahupooldajad järgnevad üha veendunumalt suurele rahulipukandjale seltsimees Stalinile.

---

97 Vt. Rahukaitseseadus. "Rahva Hääl" nr. 61, 14.III 1951.

98 Seltsimees J. V. S t a l i n i jutuajamine "Pravda" kirjasaatjaga, lk. 8.

II EESTI RAHVAS VÕITLUSES RAHU EEST PÄRAST SUURT ISAMAASÕDA

1. Eesti rahva ülesehitustöö rahvamajanduse alal panusena võitluses rahu eest

Koos teiste nõukogude rahvastega sammub eesti rahvas aktiivsete rahuvõitlejate esiridades. Nõukogude Eesti töötajad, teades, et nende kõige väärtuslikumaks panuseks võitluses rahu eest on ennastsalgav loov töö, avaldavad oma palavat rahutahet tootmisplaanide täitmises ja ületamises, põldude viljakuse ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmises, uutes saavutustes kultuuri aladel. Iga päev toob teateid uutest töövõitudest, mida on saavutanud rahuvalvel olles meie vabariigi treialid ja kangrud, kaevurid ja ehitajad, talupojad ja kalurid, teadlased ja kunstnikud. Kogu eesti rahva rahulikus ülesehitustöös väljendub siiras rahutahe ja otsustuskindlus kaitsta rahu. Eesti rahvas on uhke selle üle, et ta kuulub rahurinde avangardi, nõukogude rahvaste võimsasse perre, kelle poole on pööratud kõigi rahupooldajate pilgud kogu maailmas.

Lõpetanud Suure Isamaasõja hiilgava võiduga, asus nõukogude rahvas kommunistliku partei juhtimisel taastama NSV Liidu rahvamajandust. Erinevalt kapitalistlikest maadest korraldas NSV Liit oma rahvamajanduse ilma kriiside ja vapustusteta väga lühikese ajaga ümber vastavalt rahu-

aja vajadustele. See oli võimalik ainult sotsialistliku korra suurte eeliste tõttu.

Esinedes 9. veebruaril 1946. aastal kõnega Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate ees, ütles seltsimees Stalin, et kommunistlik partei kavatseb lähema viie aasta jooksul taastada tööstuse ja põllumajanduse sõjaeelse taseme ja seejärele ületada see tunduvas ulatuses.[99]

Lähtudes neist seltsimees Stalini juhtnööridest töötati välja NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ja arendamise sõjajärgne viie aasta plaan 1946-1950.a. kohta, mis kinnitati NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 1946.aasta märtsis. Seoses sellega töötati välja ja kinnitati Eesti NSV Ülemnõukogu poolt Eesti rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaan, mis nägi ette vabariigi rahvamajanduse täielikku taastamist ja tema tunduvat edasiarendamist, kusjuures pearöhk oli asetatud Nõukogude Eesti sotsialistlikule industrialiseerimisele.

Erilist tähelepanu osutati Nõukogude Eesti rasketööstuse, eriti põlevkivitootmise ja -töötlemise tööstuse arendamisele. Põlevkivirajoon pidi muutuma võimsaks tööstuskeskuseks. Hoogsa arengu osaliseks pidid saama masinaehitus, ehitusmaterjalide tööstus, energeetikamajandus, toiduainete- ja puuvillriidetööstus.

Plaanis oli samuti ette nähtud põllumajanduse ulatuslik taastamine, põldude viljakuse tõstmine, külvipindade laiendamine ja loomakasvatuse arendamine.[100]

Eesti rahvas võttis rahvamajanduse taastamise ja arendamise sõjajärgse stalinliku viie aasta plaani vaimustusega vastu. Kogu vabariigis hoogustus massiline sotsia-

---

99 J. Stalin, Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1950, lk.20.

100 Vt. Seadus Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaani kohta 1946-1950.a. "Eesti Bolševik" 1946.a. nr.14/15, lk.1043-1044.

listlik võistlus viisaastaku ülesannete ennetähtaegse täitmise eest. Eesti rahva edu pandiks oli seejuures Eesti NSV kuulumine NSV Liidu koosseisu, liiduvabariikide vennalik abi, ÜK(b)P Keskkomitee, NSV Liidu valitsuse ja isiklikult seltsimees Stalini pidev hoolitsus eesti rahva eest.

Sotsialismi ülesehitamine Eesti NSV-s algas ajal, kui vanemates nõukogude vabariikides oli sotsialism juba võitnud. See võimaldas eesti rahval kasutada vennasvabariikide rikkalikke kogemusi ja abi. Stalinlike viisaastakute vältel loodud võimas sotsialistlik tööstus varustas Nõukogude Eestit tööpinkide, masinate ja seadmetega.

Eesti töölised joondusid vennasvabariikide eesrindliku töölisklassi järgi ja õppisid temalt novaatorlust. Vassili Matrossovi, Nikolai Rossiiski, Maria Rožneva, Liidia Kononenko, Aleksander Tšutkihi, Liidia Korabelnikova ja teiste tootmise novaatorite algatused leidsid elavat vastukaja ja rakendamist eesti tööliste poolt. Arenes massiline liikumine uute stahhaanovlike töömeetodite juurutamise, tootmise ratsionaliseerimise ja toodangu kvaliteedi tõstmise eest.

Pingelises võitluses sõjajärgse stalinliku viisaastaku täitmise eest kerkis Nõukogude Eesti tööliste hulgast esile sadu kuulsaid stahhaanovlasi ja tootmise novaatoreid nagu müürsepp Kristjan Kärber, kaevur Elmar Sinimägi, hööveldaja August Kuusk, brigadiir-montöör Julius Murd, vanem vedurimasinist Johannes UUemõis, kangur Eduard Arm, tekstiilitööline Maria Tahtarova, freesija Robert Piilberg, M.I. Kalinini endine töökaaslane treial Gustav Kallas ja paljud teised.

Viisaastaku lõpuks tõusis stahhaanovlaste arv vabariigis 25000-le, seejuures sotsialistlikust võistlusest võttis

osa kuni 90 protsenti töölistest.[101]

Eriti kiiresti toimus Eesti NSV põlevkivibasseini taassünd. Fašistide poolt purustatud ja üleujutatud kaevandused taastati täielikult, rida uusi võimsaid põlevkivikaevandusi ehitati juurde. Eesrindlik nõukogude tehnika võimaldas raskemate tööprotsesside peaaegu täielikku mehhaniseerimise: kaevanduses võeti tarvitusele vennasvabariikidest saadetud kõrge tootlikkusega soonimismasinad, elektripuurid, transportöörid, laadimismasinad ja elektrivedurid.

Põlevkivi kaevandamise alal saavutas Eesti NSV sõjaeelse taseme juba 1946. aastal, 1950. aastal oli sõjaeelne tase tunduvalt ületatud.[102]

Isiklikult seltsimees Stalini initsiatiivil algas täiesti uue tööstusharu - põlevkivigaasitööstuse rajamine Eesti NSV põlevkivibasseinis. Vene teadlaste ja ehitajate sõbraliku abiga püstitati Nõukogude Eestis esimene põlevkivigaasitehas maailmas ja ehitati gaasijuhe Kohtla-Järve - Leningrad. 1948. aastast alates hakkas Leningrad saama põlevkivigaasi Eesti NSV-st.

Täites sõjajärgse stalinliku viisaastaku plaani oli kogu meie vabariik haaratud hoogsast ülesehitustööst. Nõukogude Eesti suurimad tööstusettevõtted - Kreenholmi Manufaktuur, elektrimootoritehas "Volta", Viktor Kingissepa nimeline Tselluloosi- ja Paberitööstuse Kombinaat, Tallinna Vineeri- ja Mööblivabrik, Tallinna

---

101 Vt. Eesti NSV ajaloo õpiku makett, lk. 183.

102 Vt. Eesti NSV 1952.a. riigieelarvest ja 1950.a. riigieelarve täitmisest. "Rahva Hääl" nr. 81, 4.IV 1952.

Elektrijaam ja teised käitised tõusid varemeist. Kõik tööstusharud taastati, laiendati ja varustati vennasvabariikidelt saadud eesrindliku tehnikaga. Viisaastaku lõpuks ületas metallitööstuse toodang 1945. aasta taseme 5-kordselt, elektrienergia toot-
mine ületas 194o. aasta taseme tunduvalt [1o3].

Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei V kongress, mis toimus 1948. aasta detsembris, tegi kokkuvõtte võitlusest Nõukogude Eesti sotsialistliku ümberkorralduse eest ja rõhutas oma otsustes vajadust veel enam kiirendada industrialiseerimise tempot, eriti raskетööstuse osas.

Uhtlasi märkis kongress põllumajanduse tõsist mahajäämist plaanis ettenähtud ülesannete täitmisel. Kongress nõudis kõigilt partei-, ametiühingu ja teistelt organisatsioonidelt, et nad seaksid endale üheks põhiülesandeks võitluse vabariigi põllumajanduse ümberkorraldamise eest.

Bolševike partei ja Nõukogude valitsus osutasid eesti töötavale talurahvale igakülgset abi põllumajanduse taastamisel. Kuid üksikmajapidamisele rajaneva Eesti NSV põllumajanduse, eriti aga tema peamise haru - loomakasvatuse arengutempo jäi tunduvalt maha sotsialistliku tööstuse arendamisest. Üksikmajapidamise tingimustes polnud võimalik ära kasutada sotsialistliku tööstuse võimsat tehnikat ja eesrindliku nõukogude agrobioloogia saavutusi. Põllumajanduse kiiret tõusu ja talurahva jõukuse kasvu oli võimalik kindlustada ainult põllumajanduse kollektiviseerimise teel.

Eesti töötava talurahva siirdumine kolhoosidesse toimus ägeda klassivõitluse tingimustes. Kulakud, kodanlikud natsionalistid

---

[1o3] Vt. Eesti ajaloo õpiku makett, lk.191.

ja endised fašistide käsilased püüdsid igati takistada Eesti NSV põllumajanduse sotsialistlikku ümberkorraldamist.

Töötav talurahvas nõudis kulakluse kui klassi likvideerimist, mis teostatigi 1949.aasta kevadel, kui eesti talurahvas asus massiliselt kolhoosidesse teele. Kulaklus ekspropriieeriti, tema tootmisvahendid läksid kolhoosidesse ühinenud talupoegade kätte.

Bolševike partei ja Nõukogude valitsus osutasid Nõukogu Eesti noortele kolhoosidele igakülgset abi, suunates linnast maale juhtivale tööle rea kommuniste, organiseerides kolhoosikaadri kooli Kehtnas, arvukaid kursusi spetsialistide ettevalmistamiseks ja andes kolhoosidele pikaajalisi krediite. Pidevalt suurendati traktorijaamade ja kombainipargi võimsust.

Peagi ilmnesid kolhoosikorra suured eelised võrreldes üksikmajapidamistega. NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja UK(b)P Keskkomitee poolt 1949. aasta aprillis vastu võetud kolhoosides ja sovhoosides produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaani (1949-1951) täitsid paljud Nõukogude kolhoosid kolme aasta asemel kahe aastaga, s.o. juba 195o. aastal.[1o4]

Teraviljakultuuride viljakust suurendasid kolhoosid võrreldes üksikmajandite põldude viljakusega 2o-25 protsendi võrra. 1949. aastaks oli keskmine viljasaak vabariigis sõjaeelse tasemega võrreldes kasvanud 35,6 protsenti.[1o5]

Viisaastaku lõpuks viidi vabariigis põhiliselt läbi kollektiviseerimine, mis oli suurimaks edusammuks Eesti NSV põllumajanduses. 92 protsenti Eesti talupoegadest ühines vabatahtlikult kolhoosidesse. 195o. aastal töötas Eesti NSV-s 56 traktorijaama

---

1o4. Vt.Eesti NSV ajaloo õpiku maketi XV ptk. käsikiri.

1o5. Vt.samas.

ja 6 maaparandusjaama. Viisaastaku lõpuks elektrifitseeriti 83 sovhoosi, 42 traktori- ja maaparandusjaama, 486 kolhoosi ja 33 ooo kolhoosiperede maja.[1o6]

Teraviljade kogusaak 195o. aastal ületas 194o. aasta taseme. Teraviljade osas suurenes külvipind viie aasta jooksul 9 protsenti, tehniliste kultuuride osas 3,5 korda. Veiste arv suurenes 12 protsenti, lammaste ja kitsede arv 9 protsenti ja sigade arv 48 protsenti.[1o7]

Need arvud näitavad, et kolhoosikorra võiduga Eesti NSV-s oli Nõukogude võim Eestis saanud sotsialistliku baasi põllumajanduses, mis viis vabariigi põllumajanduse kiirele ja hoogdale tõusule.

195o. aastal hakkasid väikesed kolhoosid Eesti NSV-s ühinema, mis lõi tingimused nende edasiseks õitsenguks ja kolhoosnikute sissetulekute veel ulatuslikumaks suurenemiseks.

195o. aastast alates hakkasid Eesti NSV-s tekkima esimesed miljonär-kolhoosid nagu Mitšurini-nimeline kolhoos Harju rajoonis, Stalini-nimeline kolhoos Türi rajoonis, kolhoos "Uus Elu" Rapla rajoonis jt.

Võitluses Eesti NSV põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamise eest tõusis rahva hulgast esile sadu sotsialistliku põllumajanduse novaatoreid. Sotsialistlik kord äratas laiades töötava rahva hulkades tootmisalase aktiivsuse ja päästis valla nende loomingulised jõud. Üle kogu vabariigi on tuntud Karl Iisak, kellele suurte teraviljasaakide eest omistati Sotsialistliku Töö Kangelase nimetus. Hinnates tema tööd valis rahvas Karl Iisaku NSV Liidu Ülemnõukogu saadikuks. Samuti tun-

---

[1o6] Vt. Eesti NSV ajaloo õpiku makett lk.191.

[1o7] Vt. samas.

neb eesti rahvas traktoristi Elmine Otsmani, Sotsialistliku Töö Kangelaste loomakasvatajate Hilda Kruusalu, Anna Mikomäe, Elise Blumenfeldi, Ivan Paukku ja teiste nimesid[108].

Kolhoosikord tõi uue elu ka kaluritele. Mehhaniseeritud ühine kalapüük kalurikolhoosides võimaldas tunduvalt tõsta kalasaaki. Kui 1948. aastal, enne kalurite ühinemist kolhoosidesse, oli ühe kaluri keskmine saak püügihooaja jooksul 26,4 tsentnerit, siis kollektiivse töö tingimustes 1950. aastal tõusis see 64,4 tsentnerini. Vastavalt sellele tõusis ka kalurite sissetulek: keskmine aastasissetulek kasvas 1950. aastal 1949.aastaga võrreldes kahekordseks[109].

Käesoleval ajal on vabariigis 7 miljonär-kolhoosi; ligi miljoni rubla suurune sissetulek on veel 5 kalurikolhoosil. Parimateks kalapüügi plaani täitjateks on kalurikolhoosid "Majak" ja "Nõukogude Partisan". Kalurid-stahhaanovlased Johannes Tuus, August Kuusk, Joosep Schmuul, Kristjan Kivimäe, Eduard Aumees, Stepan Rožev, Aleksander Ley ja paljud teised on tuntud kogu meie vabariigi kaluriteperele[110].

Lähtudes NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja UK(b)P Keskkomitee poolt 1948. aasta oktoobris vastu võetud looduse ümberkujundamise stalinlikust plaanist, võttis Eesti NSV Ülemnõukogu 1949. aasta augustis vastu seaduse "Soostunud maa-alade kuivendamise ja kasutuselevõtmise ning heinavälja-külvikordade rakendamise plaani kohta Eesti NSV-s suurte ja püsivate saakide kindlustamiseks ning loomakasvatusele kindla söödabaasi rajamiseks[111]. See plaan koostati seltsimees Stalini algatusel ja tema juhendite kohaselt.

---

108 Vt.Eesti NSV ajaloo õpiku makett, lk.186.
109 Vt.Samas, lk.187.
110 Vt."Rahva Hääl" nr.218, 15.IX.1951.
111 Vt.Soostunud maa-alade kuivendamise ja kasutuselevõtmise ning heinavälja-külvikordade rakendamise plaani kohta Eesti NSV-s suurte ja püsivate saakide kindlustamiseks ning loomakasvatusele kindla söödabaasi rajamiseks".Tallinn 1949.

Looduse ümberkujundamise stalinlik plaan näeb ette maaparandustööde teostamist Eesti NSV-s 15 aasta jooksul 1 miljoni hektaari suurusel maa-alal, mis moodustab 36,2 protsenti kogu põllumajanduslikust pindalast. Uhest miljonist hektaarist, millel on ette nähtud teostada maaparandustöid, võetakse 800 000 hektaari põllumajanduslikule kasutusele, 200 000 hektaari kuivendatakse aga metsamaad.[112]

Looduse ümberkujundamise stalinliku plaani teostamine Eesti NSV-s on otsustavaks teguriks põldude viljakuse tõstmisel ja rikkaliku söödabaasi rajamisel loomakasvatusele. Samuti saab võimalikuks põllutööde täielik mehhaniseerimine, mis vabastab inimese raskest füüsilisest tööst.

Bolševike partei juhtimisel ja kõigi nõukogude vennasrahvaste omakasupüüdmatu abiga täitis eesti rahvas edukalt sõjajärgse viisaastaku plaani. Hoogsa ülesehitustöö tulemusena muutus Nõukogude Eesti tööstuslik-põllumajanduslikuks riigiks, võitnud sotsialismi maaks. Oma ennastsalgava tööga andis eesti rahvas koos teiste nõukogude rahvastega oma panuse võitluses NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaani täitmise ja ületamise eest. Nõukogude rahva poolt saavutatud edu kinnitas veelkord, et bolševike partei poliitika on ainuõige poliitika, mis kindlustab NSV Liidu võimsuse pideva kasvu teel kommunismile ja aitab seega kaasa rahu säilitamiseks kogu maailmas.

Kuid nõukogude rahvale ei ole omane leppida saavutatuga. Valitsuse ja bolševike partei juhtimisel võitlevad nõukogude töötajad riiklike plaanide edasise täitmise ja ületamise eest,

---

112 Vt. Eesti NSV ajaloo õpiku maketi XV ptk. käsikiri.

et uute tööalaste saavutustega kinnitada oma rahutahet.

Allkirjade kogumine ülemaailmse rahupooldajate kongressi Alatise Komitee Stokholmi istungjärgu üleskutsele näitas, kuidas eesti rahvas mobiliseeris kõik oma jõud õiglase ürituse kaitsele. Kogu Nõukogude Eesti täiskasvanud elanikkond kirjutas alla üleskutsele aatomirelva keelamise kohta ja selle valitsuse sõjaroimariks tunnistamise kohta, kes esimesena võtab tarvitusele aatomirelva.

Seoses üleskutsega toimusid meie vabariigi tehastes, vabrikutes, kaevandustes, kolhoosides, sovhoosides, õppe- ja teaduslikes uurimisasutistes arvukad rahukaitse miitingud ja koosolekud. Nõukogude Eesti töötajad avaldasid oma patriootlikku valmisolekut eesrindliku töö ja isiklike töösäästudega anda uus panus rahu kaitsmise üritusse. Tuhanded töötajad võtsid endale täiendavaid sotsialistlikke kohustusi ja asusid stahhaanovlikule rahuvalvele.

"Minu arvates on tõhusaimaks relvaks sõja ja selle õhutajate vastu töökad käed", ütles "Sirbi ja Vasara" autoremonditehase laagrivalaja sm.Tiit, "seepärast on minu kindlaks otsuseks asuda tänasest päevast rahukaitsevalvele"[113]. Sm.Tiit tõstis oma sotsialistliku võistluse kohustust 2o protsendi võrra, täites norme mitte alla 18o protsendi[114].

Selliseid patriootlikke sõnu võis meil tööalase ja poliitilise aktiivsuse tõusu päevadel kuulda kõikjal. Nad väljendasid Nõukogude Eesti töötajate kindlat tahet aidata kaasa kommunismi ehitamisele meie maal ja anda oma panus rahu kaitsmise

---

113 Vt. Rahu eest. "Rahva Hääl" nr.62, 15.III.1951.

114 Vt. samas.

üritusse.

Eesti rahvas kiitis üksmeelselt heaks Rahukaitse seaduse, mis võeti vastu NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 12.märtsil 1951. aastal. Juhindudes nõukogude rahuarmastava poliitika kõrgetest printsiipidest ja järgides rahu kindlustamise ning rahvaste vaheliste sõbralike sidemete loomise eesmärki, tunnistas Nõukogude Rahukaitseseadus sõjapropaganda raskeimaks kuriteoks inimkonna vastu.

Rahukaitse seaduse vastuvõtmine tõi kaasa uue tööalase tõusu kogu Nõukogudemaal, sealhulgas ka Eesti NSV-s. Nõukogude Eesti töötajad tervitasid valmustusega stalinliku rahupoliitika järjekorset avaldust ja lubasid uute töövõitudega kinnitada oma rahutahet.

Tallinna Elektrijaama kollektiivi üldkoosolekul sõna võtnud katelsepp-stahhaanovlane Metsjärv ütles: "Meie, nõukogude inimesed, sammume rahu, vabaduse ja õigluse eest võitlejate võimsa armee avangardis.... Meie elektrijaam on üheks näiteks sellest, kuidas kogu nõukogude rahvas ehitab vaba ja õnnelikku elu, kaunist tulevikku - kommunismi. Nagu kõik meie elektrijaama töötajad, nii tahan ka mina oma tööga tugevdada meie kodumaa - rahvaste julgeoleku ja rahu kantsi võimsust"[115].

Kaagjärve külanõukogu Mitšurini-nimelise kolhoosi esimees Arnold Vilt kirjutas rahukaitseseaduse vastuvõtmise puhul:

"Vastuseks rahukaitseseadusele annavad Mitšurini-nimelise kolhoosi liikmed lubaduse töötada veelgi paremini, viia tänavune kevadkülv läbi eeskujulikult ja kõrgel agrotehnilisel ta-

---

[115] Vt. Meie oleme rahu poolt. "Rahva Hääl" nr.62,15.III.1951.

semel. Me võitleme selle eest, et muuta oma kolhoos tugevaks ja elujõuliseks ühismajandiks, ning teha kolhoosnikud jõukaiks ja kultuurseiks. See on meie panus rahu kindlustamiseks"[116].

"Uus Elu" kolhoosnikute mõtteid väljendas kolhoosi zootehnik Rudolf Saveli: "NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärgul vastuvõetud rahukaitseseadus vastab kogu maailma sadade miljonite inimeste taotlusele.... Nõukogudemaal toimub hiiglaslik ülesehitustöö. Sel tähtsal ajal tahame meiegi töötada veel paremini, et tugevneks meie sotsialistlik kodumaa ja kasvaks tema võimsus. Selle pandiks on meie kindel tahe elada rahus. Sadade miljonite inimeste ühisel jõupingutusel kindlustatakse rahu"[117].

Suure vaimustusega tervitasid rahukaitseseadust Nõukogude Eesti teadlased. Samal ajal kui kapitalistlikes maades tegeletakse "teaduslike" vahendite leiutamisega inimsoo parema osa hävitamiseks, töötavad nõukogude teadlased rahuliku ülesehitustöö probleemide kallal, taotlevad teaduse ja kultuuri edasist õitsengut.

Eesti NSV Teaduste Akadeemia kollektiivi üldkoosolekul sõna võtnud Tööstusprobleemide Instituudi direktor tehniliste teaduste kandidaat O.Kirret ütles: "Kui teise üleliidulise rahupooldajate konverentsi delegaat võitlen ma aktiivselt ameerika-inglise sõjaõhutajate veriste sepitsuste vastu. Tervitan palavalt rahukaitseseadust ja annan kogu oma jõu rahuliku ülesehitustöö edasise õitsengu, kogu maailma rahvaste õnne ja rahuliku koostöö, stalinliku rahupoliitika kindlustamiseks"[118].

Tohutusuure poliitilise ja tööalase aktiivsuse uue hoogsa

---

116 Vt. Kaitseme lõpuni rahuüritust."Rahva Hääl" nr.62,15.III.1951.

117 Vt. Tööga kaitseme rahu. "Rahva Hääl" nr.62, 15.III.1951.

118 Vt. Teadlaste Sõna. "Rahva Hääl" nr. 62,15.III.1951.

tõusu tähe all möödus Nõukogude Eestis allkirjade kogumise kampaania Ülemaailmse Rahunõukogu läkitusele rahupakti sõlmimise kohta viie suurriigi vahel. Kogu vabariigis toimusid massilised töötajate miitingud ja koosolekud, kus töötajad oma sõnavõttudes avaldusid üksmeelselt toetust läkitusele rahupakti sõlmimiseks.

Vabariiklikul rahupooldajate konverentsil 1951. aasta septembris Tallinnas arutati läbi eesti rahva ülesanded võitluses rahu säilitamise ja kindlustamise eest. Jõuliselt kõlas "Estonia" kontsertsaalis eesti rahva esindajate hääl rahu kaitseks. Nõukogude Eesti parimad inimesed, töötajad kõikidelt kutsealadelt avaldasid oma kindlat tahet kaitsta rahu, aidata ennastsalgava tööga kaasa oma Nõukogude kodumaa, rahuleeri kindla kantsi võimsuse tõstmisele. Väljendades eesti rahva tahet kiitis konverents palavalt heaks Nõukogude Rahukaitsekomitee otsuse läbi viia allkirjade kogumine Ülemaailmse Rahunõukogu läkitusele rahupakti sõlmimise kohta viie suurriigi vahel. Konverentsi delegaadid kirjutasid vaimustuse ja üksmeelega alla Ülemaailmse Rahunõukogu läkitusele ja kutsusid üles seda tegema kõiki Nõukogude Eesti kodanikke[119].

Eesti vabariikliku rahupooldajate konverentsi delegaadid kõnelesid uhkusega hiiglaslikust ülesehitustööst, mis toimub rahu kindlustamiseks kogu Nõukogude Liidus, sealhulgas ka Eesti NSV-s.

"Nagu kogu paljumiljoniline nõukogude rahvas, nii ka eesti rahvas ei säästa jõudu ega energiat võitluses rahu eest"[120], ütles oma sõnavõtus Stalini preemia laureaat helilooja Eugen Kapp. "Vastuseks sõjaõhutajate sepitsustele sooritavad töölised, kolhoosnikud ja eesti nõukogude intelligents koos kogu nõukogu-

119 Vt. Eesti vabariiklik rahupooldajate konverents. "Rahva Hääl" nr. 219, 16.IX.1951.

120. Vt. Samas.

de rahvaga üha uusi ja uusi töökangelastegusid Nõukogude Liidu majandusliku võimsuse edasise tugevdamise nimel, rahu ja kogu inimkonna õnne nimel"[121].

Eesti teadlaste nimel kinnitas Tallinna Polütehnilise Instituudi professor A.Humal nende kindlat otsust võidelda selle eest, et teaduse ja tehnika saavutusi kogu maailmas kasutataks ainult rahulikel eesmärkidel[122].

Tervituse Kohtla-Järve põlevkivitöölistelt andis konverentsi delegaatidele edasi sepp-stahhaanovlane sm. Vaga. Ta ütles, et eesti põlevkivitöölised on otsustanud anda kogu oma jõu ja oskuse võitlusele sotsialistliku kodumaa edasise õitsengu eest - võitlusele rahu eest. Sm.Vaga võttis endale kohustuse täita kolm normi päevas, et anda sellega oma panus üldrahvalikku võitlusse rahu eest[123].

"Võitlus vilja eest on võitlus rahu eest" - nii alustas oma kõnet Rakvere rajooni eesrindliku "Rahu Tee" kolhoosi esimees sm.Volmer, kes jutustas delegaatidele, kuidas kolhoosnikud üksmeelse perena võitlevad suure saagi ja kollektiivmajapidamise tugevdamise eest[124].

Soojade ja südamlike sõnadega pöördus koosolijate poole Kreenholmi Manufaktuuri tööstusliku väljaõppe instruktor, NSV Liidu Ülemnõukogu saadik sm.Tahtarova, kes lubas Kreenholmi Manufaktuuri töötajate nimel töötada veel paremini, et stahhaanovliku tööga kindlustada rahu[125].

Konverentsil võtsid veel sõna Stalini preemia laureaat helilooja professor Gustav Ernesaks, kirjanik Felix Kotta, Võru rajooni Sammuka algkooli õpetaja Lenini ordeni kandja sm. Gutves, Tallinna Vineeri- ja Mööblivabriku

121 Vt.Eesti Vabariiklik rahupooldajate konverents"Rahva Hääl" nr.219 16.IX.1951.
122 Vt. Samas.
123 Vt. Samas.
124 Vt. Samas.
125 Vt. Samas.

brigadiir sm. Sekker, Eesti NSV haridusminister sm. Oja, Tartu Riikliku Ülikooli rektor sm. Klement, Tallinna II Keskkooli direktor sm. Pertels, Stalini preemia laureaat Eesti NSV rahvakunstnik Hugo Laur ja paljud teised.[126]

"Oma allkirjadega Ülemaailmsel Rahunõukogu läkitusel ja stahhaanovliku tööga kindlustame rahu" - see oli kollektiivide üksmeelne otsus, kelle nimel delegaadid esinesid.

Konverentsil valiti Eesti Vabariiklik Rahukaitsekomitee ja delegaadid kolmandale üleliidulisele rahupooldajate konverentsile.

Töötajate sõnavõtud konverentsil, miitingutel ja koosolekutel näitasid, et eesti rahvas tervikuna kiidab heaks Nõukogude valitsuse rahuarmastava poliitika ning mõistab hukka ameerika-inglise imperialistid, kes püüavad valla päästa uut maailmasõda.

Suure vaimustusega toimub igal aastal riigilaenu allakirjutamise kampaania. Nõukogude rahvas teab, et Nõukogude Liidus on riigilaenud töelised rahvalaenud, mille eesmärgiks on kindlustada NSV Liidu võimsust, edasi arendada maa tootlikke jõude, tõsta elanikkonna materiaalset ja kultuurilist taset. Nagu kogu Nõukogude Liidu töötajad, nii on ka eesti rahvas eluliselt huvitatud sellest, et nende ülesehitustööd ei suudaks segada uue sõja õhutajad, et miski ei häiriks nõukogude inimeste tööd kommunismi ülesehitamisel ja ülemaailmse rahu kindlustamisel. Ennastsalgava tööga ja üksmeelse allakirjutamisega riigilaenule annab eesti rahvas oma panuse võitluses rahu eest.

"Ei ole säärast jõudu," kirjutasid Eesti NSV töötajad 1951. aasta oktoobris seltsimees Stalinile, "mis võiks

---

126 Vt. Eesti vabariiklik rahupooldajate konverents. "Rahva Hääl" nr. 219, 16.IX 1951.

tõugata eesti rahva tema poolt valitud teelt. Ei keegi, ei mingid ameerika-inglise imperialistlikud kiskjad ja nende kodanlikest natsionalistidest teenrid ei saa öönestada Eesti NSV töötajate usaldust Lenini-Stalini suurele parteile, Nõukogude valitsusele"[127]

---

127 Eesti NSV tööstuse ja transpordi töölistelt, inseneridelt, tehnikutelt ja teenistujatelt ning kalurikolhooside kolhoosnikutelt nõukogude rahva suurele juhile ja õpetajale seltsimees Jossif Vissarionovitš Stalinile. "Rahva Hääl" 9. X 1951.

2. E e s t i r a h v a o s a v õ t t s t a l i n l i k e s t k o m m u n i s m i s u u r e h i t u s t e s t

Nõukogude rahvas täitis võidukalt seltsimees Stalini poolt 9. veebruaril 1946.aastal püstitatud ülesande: lähema viie aasta jooksul taastada tööstuse ja põllumajanduse sõjaeelne tase ja seejärele ületada see tunduvas ulatuses.

Saavutatud edu lubas parteil üle minna nende ülesannete täitmisele, mis määrati seltsimees Stalini poolt pikema ajajärgu kohta: " ... organiseerida rahvamajanduse uut võimsat tõusu, mis annaks meile võimaluse tõsta meie tööstuse taseme, näiteks kolmekordseks, võrreldes sõjaeelse tasemega"[128].

1950.aasta teisel poolel avaldati seltsimees Stalini initsiatiivil NSV Liidu Ministrite Nõukogu poolt vastu võetud määrused Kuibõsevi, Stalingradi ja Kahhovka hüdroelektrijaamade, Turkmeenia peakanali, Lõuna-Ukraina, Põhja-Krimmi kanalite ja Volga-Doni laevatatava kanali ehita-

---

128 J. S t a l i n, Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1950, lk. 20.

miseks[129].

Need ehitused on ajaloos seninägematud nii oma ulatuselt kui ka läbiviimise tempolt: ka kõige suuremad neist teostatakse 5 - 7 aastaga. Kui näiteks 166 km. pikkuse Suesse kanali ehitamiseks kulus kõigi pingutuste juures 10 aastat, 81,6 km pikkuse Panama kanali ehitamiseks aga koguni 34 aastat, siis 1100 km pikkuse Turkmeemia peakanal ehitatakse valmis 7 aasta jooksul. Kuibõševi ja Stalingradi hüdroelektrijaamad kujunevad kõige suuremateks hüdroelektrijaamadeks kogu maailmas. Volga-Doni veetee ekspluatatsiooni andmisega 1952.aastal ühendatakse NSV Liidu Euroopa osa mered üheks transpordisüsteemiks, Moskva muutub keskseks sadamaks viiele merele[130].

Nende grandioossete hüdrotehniliste ehituste loomisega lahendatakse suured rahvamajanduslikud ülesanded. Nagu näitavad mõnede Volgamaa põllumajanduslike katsejaamade tööd, võimaldab Volga-äärsete steppide niisutamine tõsta sealsetes piirkondades põllukultuuride viljakust 2,5 - 3 korda[131]. Suuri muutusi toovad kommunismi suurehi-

---

129 Vt. Stalingradi hüdroelektrijaama ehitamisest Volga jõele, Kaspia-äärsete rajoonide niisutamisest ja veega varustamisest. "Rahva Hääl" nr. 208, 1. IX 1950.
Turkmeenia peakanali Amu-Darja - Krasnovodsk ehitamisest, Lääne-Turkmeenia Kaspia äärse tasandiku lõunarajoonide, Amu-Darja alamjooksu ja Kara-Kumi kõrve läänaosa maade niisutamisest ja veega varustamisest. "Rahva Hääl" nr. 218, 13.IX 1950.

130 Vt, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 34.aastapäev. L.P. Beria kõne Moskva Nõukogu pidulikul koosolekul 6. novembril 1951.a. "Rahva Hääl", nr. 263, 7.XI 1951.

131 Vt. Kommunismi suurehitused - nõukogude rahva rahuliku ülesehitustöö uhkus. "Abiks agitaatorile" 1951.a., nr. 9, lk. 18.

tused ka Doni piirkonna, Lõuna-Ukraina, Põhja Krimmi, Turkmeenia ja Kara-Kalpaki looduses. Viljatud kõrbed ja põuased lõunarajoonid muudetakse viljakateks aladeks.

Uued hüdrotehnilised ehitused annavad võimaluse niisutada ja veega varustada rohkem kui 28 miljonit hektaari põuaseid maid, mis annab nõukogude inimestele täiendavalt 3 miljonit tonni toorpuuvilla, pool miljardit puuda nisu, 30 miljonit puuda riisi ja 6 miljonit tonni suhkrupeete. Veiste arv suureneb nendes rajoonides 2 miljoni ja lammaste arv 9 miljoni võrra[132].

Uued hüdroelektrijaamad suurendavad NSV Liidu energiamajanduse võimsust rohkem kui 4 miljoni kilovati võrra, hakates tootma aastas 22½ miljardit kilovatti-tundi odavat elektrienergiat[133]. See võimaldab rajada palju uusi tööstuseettevõtteid, varustada olemasolevaid täiusliku tehnikaga ja elektrifitseerida põllumajanduslik tootmine.

Stalinlikud kommunismiehitused - nagu neid nõukogude rahvas õigusega nimetab - on stalinliku looduse ümberkujundamise geniaalse plaani tähtsamaks osaks, kommunistliku ühiskonna materiaalse ja tehnilise baasi loomise osaks meie maal. Nad kõnelevad bolševike partei ja isiklikult sõtsi-

---

132 Vt. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 34. aastapäev. L.P. Beria kõne Moskva Nõukogu pidulikul koosolekul 6. novembril 1951.a. "Rahva Hääl" nr. 263, 7. XI 1951.

133 Vt. samas.

mees Stalini väsimatust hoolitsusest meie kodumaa õitsengu ja nõukogude inimeste elutingimuste parandamise eest.

Kommunismi suurehitused on stalinlikud rahuehitused. Nad paljastavad kogu maailma ees imperialistide laimu Nõukogude Liidu ja tema rahupoliitika kohta, kuna "ükski riik, sealhulgas ka Nõukogude riik ei saa täie hooga arendada tsiviiltööstust, alustada suurehitusi, nagu seda on hüdrojaamad Volgal, Dnepril ja Amu-Darjal, mis nõuavad kümneid miljardeid eelarvelisi kulusid, jätkata laiatarbekaupade hindade süstemaatilise alandamise poliitikat, mis samuti nõuab kümneid miljardeid eelarvelisi kulusid, investeerida sadu miljardeid saksa okupantide poolt purustatud rahvamajanduse taastamiseks, ja koos sellega, üheaegselt sellega, suurendada oma relvastatud jõude, arendada sõjatööstust"[134].

Nõukogude rahvas võttis valitsuse määrused hüdrotehniliste ehituste rajamise kohta suure vaimustusega vastu. Kolossaalsest töödekompleksist võtab osa hulk hüdrotehnikuid, hüdrolooge, geolooge, elektrikuid, soojustehnikuid, botaanikuid, mullateadlasi, ihtüolooge, metallurge, mäetöölisi, geodeete, teedeinsenere, biolooge, agronoome, matemaatikuid, füüsikuid, ja palju teisi spetsialiste kogu Nõukogude Liidust[135].

Nõukogude Liidu tööstus varustab suurehitusi masinate ja mehhanismidega, et komplekkse mehhaniseerimise teel saa-

---

134 Seltsimees J. V. S t a l i n i jutuajamine "Pravda" kirjasaatjaga, lk. 3.

135 Vt. G. A. M a t v e j e v, Stalinliku ajastu suurehitused. Eesti NSV Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu väljaanne. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1951; lk. 4.

vutada ennenägematu tööviljakus. Ehitused saavad võimsaid ekskavaatoreid, traktor#-skreepereid, greidereid, buldoosereid, iseliikuvaid hüdromonitore, iseliikuvaid mullaimejaid jne. Paljude ettevõtete töölised ja insenerid võtavad kohustusi täita suurehituste tellimised ennetähtaegselt ja anda suurehitustele üleplaanilist abi[136].

Nõukogude teadlased ja uurimisasutused suunavad oma loomingulised jõupingutused uute ehituste tehniliste probleemide laiendamisele. Teaduslike uurimistööde kompleksne organiseerimine omandab eriti suure ulatuse.

Volga-äärsete maade, Turkmeenia, Ukraina ja Krimmi kolhoosnikud võtavad kohustusi isikliku osavõtuga kiirendada suurte tööde läbiviimist[137].

---

136 Vt. Stalinliku ajastu hiigelehitused "Rahva Hääl" nr. 220, 15. IX 1950.
Nõukogude rahva suured ehitused. "Rahva Hääl" nr. 222, 17. IX 1950.
Meie võimsalt kodumaalt. "Rahva Hääl" nr. 222, 17. IX 1950.
Kommunismi hiigelehitused innustavad uutele töövõitudele. "Rahva Hääl" nr. 223, 19. IX 1950.
Kaasaja suurimad ehitused. "Rahva Hääl" nr. 224, 20. IX 1950.
Kõigi Nõukogude Liidu rahvaste südamelähedane üritus. "Rahva Hääl" nr. 225, 21. IX 1950.
Uued kommunismi hiigelehitused. "Rahva Hääl" nr. 226, 22. IX 1950.

137 Stalinlikule hoolele kodumaa õitsengu eest vastavad nõukogude inimesed aktiivse osavõtuga kommunismi suurehituste rajamisest. "Rahva Hääl" nr. 227, 23. IX 1950.
Armastatud kodumaa hüvanguks, rahva õnneks. "Rahva Hääl" nr. 228, 24. IX 1950.
Nõukogude inimesed viivad stalinlikud kavad ellu. "Rahva Hääl" nr. 229, 26. IX 1950.
Suur panus kommunismi üritusse. "Rahva Hääl" nr. 230, 27. IX 1950.
Stalinlikel suurehitustel onkogu rahva toetus. "Rahva Hääl" nr. 231, 28. IX 1950.

Koos teiste nõukogude rahvastega võtab stalinlikest kommunismi suurehitustest aktiivselt osa ka eesti rahvas, pidades suurehitustest osavõttu austavaks ja tähtsaks ülesandeks. Töötajate kollektiivid võistlevad kommunismi suurehitustelt saadud tellimuste ennetähtaegse ja kõrgekvaliteedilise täitmise eest, püüdes ennastsalgava tööga anda tubli panuse suurehituste kiiremaks valmimiseks.

Kommunismi suurehituste tellimuste täitmisel sammub esirinnas elektrimootoritehase "Volta" kollektiiv. Tehasele oli antud täita suur tellimus Stalingradi hüdroelektrijaama ehitajatelt. Esimese osa tellimusest täitsid voltalased ennetähtaegselt, läkitades sel puhul kirja Stalingradi Hüdroelektrijaama ehitajatele. Kirjas öeldakse: "Meie oleme õnnelikud, et noore Nõukogude Eesti pealinnas asuva "Volta" tehase kollektiivile langes osaks au valmistada Stalingradi hüdroelektrijaama ehitamise jaoks partii elektrimootoreid võimsusega kuni 100 kW. Kogunenud tehase üldmiitingule, mis on pühendatud Teie tellimise ennetähtaegsele täitmisele, saadame Teile palava tervituse ja soovid edukaks tööks meie sotsialistliku kodumaa hüvanguks ... Meie oleme valmis ka edaspidi kõik stalinlike ehituste jaoks saabuvad tellimused täitma ennetähtaegselt ja kõrgendatud kvaliteediga[138]".

Stalingradi hüdroelektrijaama töötajad teatasid oma vastuses voltalastele, et nende abi kui üldrahvalik abi kohustab ehitajaid ennetähtaegselt lõpetama maailma suu-

---

138 "Rahva Hääl" nr. 231, 28. IX 1950.

rima hüdroelektrijaama ehitamise.

Sellest ajast peale on "Volta" täitnud mitukümmend tellimust Kuibõsevi ja Stalingradi hüdroelektrijaama ning Volga-Doni kanali ehitajailt, kõik ennetähtaegselt[139].

Vennasvabariikide eeskujul on vabariigi tehastes ja vabrikutes, sovhoosides ja kolhoosides arenenud hoogne sotsialistlik võistlus, et üha kõrgemate töösaavutustega kaasa aidata auurehituste rajamisele. Suurehituste tellimuste täitmise kiirendamiseks algas paljudes Nõukogude Eesti käitistes laialdane liikumine eesrindlaste ja novaatorite kogemuste ning uute töövõtete juurutamise eest tootmises. Tehaste ja vabrikute kollektiivid võtsid täiendavaid kohustusi, et anda suurehitustele võimalikult ulatuslikumat ja väärtuslikumat abi.

"Volta" tehases on heade näitajate poolest parimaid kollektiive mähkimistsehhi kollektiiv, kelle hulgast tõuseb esile stahhaanovlane Leida Arras. Rakendades uusi töövõtteid on Leida Arras saavutanud eriti kõrgeid töönäitajaid. Ta on osa võtnud kaheksa tellimuse täitmisest, mida tehas on saanud stalinlikult suurehitustelt. Sajad Leida Arrase osavõtul valmistatud elektrimootorid töötavad edukalt Kuibõševi, Stalingradi, Kahhovka ja Tsimljanskaja hüdroelektrijaamde ehitusplatsidel[140].

Kaksteist "Volta" mähkimistsehhi parimat stahhaanovlast ühines esimeste hulgas tehases eeskujuliku kvaliteedi brigaadiks ja läks stahhaanovlase Anna Kobrina juhtimisel üle voolusüsteemil töötamisele. Uus töömeetod tõstis tun-

---

140 Leida Arrase ja tema töökaaslaste valmistatud mootorid lähevad kommunismi suurehitustele. "Rahva Hääl" nr. 99, 27. III 1951.

139 Elektrimootoritehase „Volta" inseneri sm. Koosti suulistel andmetel.

duvalt tööviljakust: praegu täidab iga brigaadi liige norme poolteise ja kahekordselt[141].

Mähkijate stahhaanovlik töö aitas tunduvalt kaasa suurehituste tellimuste ennetähtaegsele täitmisele. 1951.aasta kevadel suurehituste 16. ja 16. tellimuse täitmisel püstitas Anna Kobrina mähkijatebrigaad tööviljakuse rekordi, mähkides 115 staatorit vahetuses ettenähtud 52 asemel[142].

Vastutusrikas osa suurehituste tellimuste täitmisel on "Volta" monteerimistsehhi kontrollijate brigaadil, kus brigadiiriks on sm. Järve. See on elektrimootorite tootmise viimane etapp - siin antakse neile "tuusik ja pass ellu". Alles pärast mitmesuguseid katseid saadetakse "Volta" elektrimootorid edasi stalinlikele suurehitustele[143].

Voltalastest ei jää maha ka teiste vabrikute ja tehaste kollektiivid - Kreenholmi Manufaktuuri, Kunda Tsemenditehase, Tallinna Masinaehitustehase, "Eesti Kaabli", "Ilmarise" ja teiste ettevõtete töötajad.

"Eesti Kaabli" lööktööline A. Simm kirjutab: "Olgugi, et elame kaugel Volga ja Domi maadest, saame ka meie oma ennastsalgava tööga anda tubli panuse kommunismi hiigelehituste kiiremaks valmimiseks. Veelgi tõstab meie tehase kollektiivi tööindu teadmine, et me oleme üks neist ettevõtteist, mis varustavad kommunismi suurehitusi vajalike kaablitega. Selle kohustuse täitmiseks on alustatud pingelist sotsialistlikku võistlust. Iga päevaga täienevad

---

141 Vt. ~~samas.~~ Leida Arrase ja tema töökaaslaste valmistatud mootorid lähevad kommunismi suurehitustele. „Rahva Hääl" nr. 99, 27.III 1951.

142 Elektrimootoritehase "Volta" inseneri sm. Koosti suulistel andmetel.

143 Vt. Kommunistide eeskujul. "Rahva Hääl" nr. 75, 30.III 1951.

meie tehase tööeesrindlaste read. Valtsija Pikand, juhtmepunujad Kaasik ja Auders, pigitajad Markus ja teised taotlevad eduka töö ja seadmete maksimaalse ärakasutamisega stahhaanovlase austavat nimetust"[144].

Suure tunnustuse osaliseks on saanud "Eesti Kaabli" brigadiir Valdur Kusov ja tema õpilane Heinrich Mäe, kes täidavad igas vahetuses kuni kolm normi, valmistades suurehitustele iga päev 2500 meetrit õhuliinikaablit üle plaani. Volga suurehituste jaoks andsid tehase õhuliiniköiestajad möödunud aasta jaanuaris 12 tonni õhuliinikaablit üle plaani[145].

Kunda Tsementitehase vahetusmeister NSV Liidu Ülemnõukogu saadik, Lenini ordeni kandja Valla Nõmmik kutsus tehase kollektiivi üles veelgi pingelisemalt töötama, et saata suurehitustele kõige paremat toodangut. Sama tehase paepurustaja-stahhaanovlane Blankin tegi kõigile tootmistsehhi töötajaile ettepaneku anda vähemalt poolteist normi päevas. Töötajad võtsid kõrgendatud töökohustused vaimustusega vastu. Selles väljendub nõukogude inimeste palav armastus oma kodumaa vastu, mis innustab töötajaid võtma endale veelgi suuremaid ja julgemaid ülesandeid ja neid täitma. Töötajad teavad, et mida pingelisemalt nad töötavad, seda kiiremini teostatakse kommunismi ülesehitamine Nõukogude Liidus.

Nende tehaste kollektiivid, kes ei tegele otseste tellimuste täitmisega, peavad oma patrioötlikuks kohuseks ehitustöödele teisiti kaasa aidata. Paljudes Nõukogude

---

144 Aitame kaasa suurehitustele. "Rahva Hääl" nr. 75, 30. III 1951.

145 Vt. Suurehituste fondi." Rahva Hääl" nr. 147, 24. VI 1951.

Eesti tehastes tõimub peale toodangu suurendamise võistlus ka tooraine te säästu eest, et sel teel vabastada täiendavaid ressursse suurehitustele. Järgides vennasvabariikide eesrindlaste novaatorlikke eeskujusid, on Eesti NSV töötajad kokkuhoiurežiimi tugevdamisega andnud tubli panuse auurehituste rajamise abistamiseks.

Suurepärase algatuse tegi sel alal "Ilmarise" masinaehitustehase kollektiiv. Tehase vana treial August Suikin tegi ettepaneku saata suurehitustele metalli kokkuhoiu arvel, mis leidis kogu tehase kollektiivi poolt heakskiitmist. Teostati tehase materjalivarude ülevaatus, mille tulemusena saadi 100 tonni säästetud metalli, mida võis saata suurehitustele. Peatselt saabus Kuibõševi hüdrosõlme ehituse juhataja asetäitja sm. Ussijevitši telegramm nõusolekuga metalli vastuvõtmiseks. Viis kahekümnetonnist vagunit laaditi tehase kollektiivi ühisel jõul metalliga ja saadeti pärast pidulikku miitingut teele. Valumeister Elm ja puuseppade brigadiir Eelmets kinnitasid keskmisele vagunile loosungi: ""Ilmarise masinaehitustehase kingitus suure stalinliku Kuibõsevi hüdrolektrijaama ehitajaile"[146].

"Ilmarise" remondiosakond lubas 1951.aasta lõpuks säästa üle 20 tonni materjali ja kutsus tehase kõikide osakondade kollektiive üles töötama veel säästlikumalt, et sellega anda oma panus kommunismi suurehituste fondi[147].

---

146 Vt. "Ilmarise" teras ja raud läksid teele. "Rahva Hääl" nr. 239, 7. X. 1950.

147 Vt. samas.

"Andes ainult kvaliteetset toodangut ja säästes hoolikalt iga grammi metalli - sellega aitame kaasa sõjatondi hävitamisele kogu maailmas"[148].

"Ilmarise" kollektiivi algatus ja üleskutse materjalide kokkuhoiu teostamiseks ja suurehituste abistamise fondide loomiseks leidis kogu vabariigi elavat poolehoidu.

Viljandi Jahu- ja Leivakombinaadi kollektiiv otsustas Oktoobrirevolutsiooni 33. aastapäevaks koguda ja anda Volga hüdroelektrijaamade fondi 1,5 tonni metalli[149]. Maardu Keemiakombinaadi töötajad on 1951.aasta kevade jooksul kogunud kommunismi suurehituste fondi üle 30 tonni värvilist ja musta metalli. Kombinaadi komsomoli-organisatsiooni algatusel organiseeriti vanametalli kogumise pühapäevak, mis andis häid tulemusi. Vanametalli kogumise juulikuu plaani täitis kombinaadi kollektiiv Eesti NSV 11. aastapäeva tähistamiseks ennetähtaegselt - 15. juuliks[150].

Metallimurru kogumise laialdane organiseerimine annab meie vabariigile võimaluse saata metallurgiatööstusele tuhendeid tonne malmi ja terast, sadu tonne vaske, alumiiniumi ja seatina, millest valmistatakse suurehituste jaoks vajalikud agregaadid, masinad ja seadmed.

Möödunud aasta jooksul näiteks andis "Glavutilsõrjo" Eesti Vabariiklik Kontor metallurgiatööstusele üle 7985 tonni mustade metallide murdu ja üle 350 tonni värviliste metallide murdu[151].

---

148 ~~Samas.~~ „Ilmarise" teras ja raud läksid tule. „Rahva Hääl" nr. 239, 7.X 1950.

149 Vt. Meie panus stalinliku ajastu suurehituste fondi. "Rahva Hääl" nr. 241, 10. X 1950.

150 Vt. Suurehituste fondi. "Rahva Hääl" nr. 147, 24.VI 1951.

151 Vt. Rohkem metalli kommunismi suurehituste fondi! "RAHva Hääl" nr. 210, 6. IX 1951.

Metallimurru kogumisest võtavad eriti aktiivselt osa meie vabariigi kommunistlikud noored ja õppiv noorsugu. Tartu III Mittetäieliku keskkooli õpilased andsid 1951.aastal "Glavutilsõrjo" lattu 4 tonni mustade metallide murdu, ja 120 kilogrammi värviliste metallide murdu.[152]. Helme Mehaanikakool andis 5 tonni rauamurdu ja 19 kilogrammi värviliste metallide murdu[153]. Rohkesti vanametalli kogusid Tartu IV Keskkool, Viljandi I Mittetäielik Keskkool ja paljud teised koolid. Erilist aktiivsust näitasid metallimurru kogumises nooremate klasside õpilased. Tartu V Mittetäieliku Keskkooli 12-aastane õpilane Timofei Aleksejev kogus varemetest kahe nädalaga 100 kilogrammi alumiiniumi, ja seatina[154]. Viljandi linna õpilased Anatoli Ljahhov ja Heller Holdur kogusid 73 kilogrammi vaske ja tsinki[155].

Võitluses täiendavate ressursside vabastamise eest suurehitustele näitavad eeskuju meie vabariigi kommunistlikud noored. Hinnatava algatuse tegid ETKVL Töstuskontori kommunistlikud noored, kes võtsid endale kohustuse täita oma päevanormi vähemalt poolteisekordselt ja esitasid üleskutse kogu Eesti NSV noortele anda oma panus hiigelehituste valmimise kiirendamiseks. Kommunistlikud noored otsustasid rangelt võidelda ka kokkuhoiurežiimi tugevdamise, jäätmete igakülgse kasutamise ja materjalide

---

152 ~~Samas.~~ Vt. Kokkem metalli kommunismi suurehituste fondi! „Kalva Hääl" nr. 210, 6.IX 1951.

153 Vt. samas.

154 Vt. samas.

155 Vt. samas.

kokkuhoiu eest. Kommunistlike noorte algatusel otsustas ETKVL Tööstuskontori kollektiiv saata Kuibõševi hüdroelektrijaama ehitusele säästudest valmistatud töökingitusena ühe tonni neljakandilisi õõnespinnalisi naelu, 10 kg värvimulda jne.

Kommunistlike noorte algatus leidis kogu vabariigis elavat vastukaja. Suurehituste abistamise patriootlikust liikumisest on haaratud kõige erinevama profiiliga ettevõtete kollektiivid, püüdes võimaluste kohaselt anda oma panus suurehituste rajamiseks.

Autoremonditehase "Sirbi ja Vasara" kollektiiv kohustus kommunisti sm. Blumi ettepanekul üksmeelselt EK(b)P VI kongressi ja rahvusvahelise töötajate püha 1. mai tähistamiseks remontima ühe Zis-5 auto ja andma kommunismi suurehituste fondi.

Aurik "Tartu" meeskond saatis oma säästusummadest Volga-Doni kanali ehitajatele 400 000 rubla. Oma kirjas kanali ehitajatele kirjutasid meremehed: "Elame praegu vaid ühele unistusele teiega - unistusele 1952.aasta sellest helgest suvepäevast, kus mööda Volga-Doni kanalit sõidab esimene laev"[156].

Suurt valmisolekut anda kõik oma jõupingutused meie sotsialistliku kodumaa edasiseks õitsenguks näitavad ka Eesti NSV kolhoosnikud. Eesti töötav talurahvas on tänulik Nõukogude valitsusele, bolševike parteile ja isiklikult seltsimees Stalinile kolhoosikorra võidu eest Nõukogude Eestis, mis pani aluse jõukale ja õnnelikule elule

---

156 "Rahva Hääl", nr. 150, 28. VI 1951.

eesti külas.

Nõukogude Eesti kolhoositalurahvas on sõjajärgse viisaastaku jooksul teinud suuri edusamme, kuid ta ei rahuldu nende saavutustega.

"Me teame väga hästi, kallis Jossif Vissarionovitš", kirjutasid Eesti NSV kolhoosnikud, traktorijaamade ja sovhooside töölised, põllumajanduse eriteadlased ja teadlikud töötajad oma kirjas nõukogude rahva suurele juhile seltsimees Stalinile, "et see on alles vabariigi põllumajanduse võimsa arenemise algus. Lähema nelja - viie aastaga peame suurendama nisu ja teiste teraviljade tootmist niivõrd, et me saaksime täielikult rahuldada vabariigi vajadusi oma leivaviljaga, kahe-kolmekordistama liha, või ja teiste põllumajandussaaduste tootmist. Kolhoosikorra olemasolu vabariigis, meie vankumatu tahe neid ülesandeid täita, Nõukogude riigi määratu suur materiaalne ja tehniline abi, partei ja valitsuse ning isiklikult Teie pidev hoolitsus, seltsimees Stalin, kolhoosikorra arendamise ja õitsengu eest on kindlaks tagatiseks sellele, et see ülesanne täidetakse"[157].

Nõukogude Eesti kolhoositalurahvas on täis vankumatut usku, et nad kindlalt täidavad endale võetud/~~kohustused~~ uued/, mis aitavad kaasa Nõukogude riigi võimsuse uuele kasvule, olles väärikaks panuseks ka kommunismi suurehituste rajamisel.

Kuulda saanud uutest suurehitustest, kirjutas Keila rajooni "Eha" kolhoosi brigadiir Heino Veeroos. "Et anda

---

157 "Rahva Hääl" nr. 150, 28. VI 1951.

omapoolne panus stalinlike hiigelplaanide elluviimiseks ja rahu kindlustamiseks kogu maailmas, selleks kohustume veelgi tublimalt töötama mullaviljakuse tõstmisel ja ühisloomakasvatuse arendamisel. See on ülesanne, mille tahame täita auga"[158].

"Meid ei pidurda sõjaõhutajate barbaarsed ähvardused", kirjutab Pärnu rajooni "Vambola" kolhoosi brigadiir A. Lage. "Meie ehitame, meie teeme tööd, sest oleme küllalt tugevad neid taltsutama. Looduse ümberkujundamisel järgneme oma valitsusele ja bolševike parteile. Meie kasutada on võimas nõukogude tehnika ja meie oleme nõukogude inimesed"[159].

Arusaadavalt ei saa Eesti Nõukogude vabariik kommunismi suurehitustel tekkivaid ehitajate linnu varustada põllumajandussaadustega otseselt. See koormaks liigselt transporti ja suurendaks kulusid. Suurehitusi varustavad põllumajandussaadustega lähedasemad alad; Volga suurehitusi näiteks Vologda, Jaroslavli ja Kostroma oblast, Mari ja Tatari ANSV, s.o. piirkonnad, mis andsid põllumajandussaadusi muuhulgas ka Leningradile. Nüüd on Leningradi kangelaslinna varustamise enda peale võtnud teised oblastid ja liiduvabariigid, nende hulgas eriti Eesti NSV, mis asub kangelaslinna vahetus läheduses.

See on suur ja austav abi, mida Nõukogude Eesti põllumajanduse töötajad võivad suurehitustele anda. Selle ülesande teostamisel leiab Eesti NSV töötav rahvas kõige kindlamat toetust bolševike parteilt ja Nõukogude valitsuselt,

---

[158] "Rahva Hääl" nr. 233, 30. IX 1950.

[159] "Rahva Hääl" nr. 233, 30. IX 1950.

kes väsimatu hoolega abistab igakülgselt meie vabariigi põllumajandust.

Kõige otsustavam reserv, õpetab seltsimees Stalin, peitub kaadris, inimestes, nõukogude inimeste suurepärases loomingulises jõus. Et saavutada püstitatud eesmärkide teostamise võimalikult rutem, ennetähtaegselt, on vaja tunduvalt suurendada kvalifitseeritud kaadri suunamist, kommunismi suurehitustele. Nii laiendati juba 1951.õppeaastal inseneride ettevalmistamist kõigil rahvamajanduse aladel. Aastail 1951 - 1955 annavad NSV Liidu ülikoolid, polütehnilised instituudid, ehitus- ja põllumajandusalased õppeasutused hüdrotehnilistele töödele üle 13 000 kvalifitseeritud spetsialisti. Tehnikumidest tuleb lähema viie aasta jooksul kommunismi suurehitustele ligi 30 000 eriteadlast[160].

Ka Nõukogude Eesti kõrgemad koolid valmistavad ette kvalifitseeritud kaadrit suurehitustele. Nii on Tallinna Polütehnilise Instituudi ehitusteaduskonna hüdrotehnikaharu eesmärgiks ette valmistada insenere, kes oleksid suutelised edukalt lahendama probleeme kõigis veemajanduse eriharudes: hüdroenergeetikas, maaparanduses, veetranspordis ja vesivarustuses. Hüdrotehnika eriala lõpetajaid - insener-hüdrotehnikuid ootab ees lai tegevusväli: nad suunatakse tööle hüdroelektrijaamade ehitustele, maaparandustöödele, jõgede reguleerimisele, kanalite, veejuhtmete ja veetranspordi ehitustele. Hüdrotehniliste ehituste

---

160 Vt. V. T a r m i s t o, Stalinliku ajastu suurehitused. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1951, lk. 102.

projekteerimise ja ehitamise kaudu saab insener-hüdrotehnik otseselt kaasa töötada looduse ümberkujundamiseks meie suurel kodumaal[161].

Suur tähtsus on elektrijaamade, - võrkude ja -süsteemide eriala inseneride ettevalmistamisel, kes hakkavad töötama soojus- ja hüdroelektrijaamades, energiasüsteemides ja elektrivõrkudes nii Eesti NSV-s kui ka teistes vennasvabariikides. Samuti on suured perspektiivid laevaehitusteaduskonna lõpetajail, kütuskeemikuil, soojuseenergeetikuil, ehitajail ja paljude teiste erialade spetsialistidel. TPI lõpetanud noortel nõukogude inseneridel on ees avar tööpõld, kus on avatud kõik võimalused viljakaks tööks ja novaatorluseks kommunismi suurehitustel[162].

Kommunismi suurehitused omakorda on väärtuslikus kogemuste omandamise kohaks Nõukogude Eesti insener-tehnilise ala töötajaile. Möödunud aastal viibis Volga-Doni kanali ehitustel kuuenädalasel tootmispraktikal 27 Tallinna Polütehnilise Instituudi ehitusteaduskonna kolmanda ja neljanda kursuse üliõpilast. Nõukogude Eesti noortel tulevastel inseneridel ja arhitektidel võimaldati suurehitustel töötada iseseisvalt ja vastavalt oma erialale. Üliõpilased töötasid ehituskohal meistriabidena, tööde ülevaatajate ja kümnikute abilistena[163].

"Innustatuna suurehitusel valitsevast tööentusiasmist",

---

161 Vt. Tallinna Polütehniline Instituut. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1952, lk. 12 - 14.

162 Vt. samas, lk. 8 - 10.

163 Vt. Eesti üliõpilased kommunismi suurehitustel. "Rahva Hääl" nr. 186, 9. VIII 1951.

jutustas eesrindlik üliõpilane Aksel Jürgenson, "püüdsime rakendada kogu oma jõu ja kõiki teadmisi, et õigustada meile osaks saanud suurt au. Kõik meie grupi liikmed täitsid edukalt tootmisülesandeid. Stalini stipendiaat Endel Tarkpea, eesrindlikud üliõpilased Uno Jürisoo, Henri Allade ja teised viisid läbi väikesi tootmisprotsessi täiustusi"[164].

Suurehitustel kogutud teadmised ja kogemused on kõigile üliõpilastele-praktikantidele suureks kasuks. Tuleb loota, et suurehitustel omandatud suurepärased töö organiseerimise ja mehhaniseerimise kasutamise kogemused leiavad Nõukogude Eesti ettevõtteis ja ehitustel ulatuslikku propageerimist.

Suurt abi kommunismi suurehitustele osutavad teiste vennasvabariikide teadlaste kõrval ka Nõukogude Eesti teadlased.

Eesti NSV Teaduste Akadeemia täidab edukalt kommunismi suurehitustega seoses olevate teaduslike uurimistööde plaani. Maaparanduse ja Sookultuuri Instituudi vanem teaduslik töötaja füüsika-matemaatika teaduste kandidaat E. Oldekop uuris mitme kuu jooksul Volga ülemjooksu basseini veeäravoolu muutuvuse olenevust metereoloogilistest teguritest. Sm. Oldekopi teadusliku töö tulemustel on suur rahvamajanduslik tähtsus; nad võimaldavad koostada prognoosi Volga vee äravoolu kohta Jaroslavi piirkonnas mitmeks kuuks ette. See omakorda annab võimaluse tõsta Volga ülemjooksu veejõujaa-

---

164 ~~Samas.~~ V. Eesti üliõpilased kommunismi suurehitustel. „Rahva Hääl" nr. 186, 9. VIII 1951.

made töö efektiivsust, soodustab NSV Liidu keskraajoonide varustamist elektrienergiaga ning hõlbustab Kuibõševi ja Stalingradi hüdrosõlme tööd[165].

Suure praktilise tähtsusega Volga hüdroehituste jaoks on Ehituse ja Arhitektuuri Instituudi teaduslike töötajate H. Korrovitsi ja H. Mändmetsa teaduslikud tööd, mis on pühendatud põlevkivituha sideaine omaduste uurimisele. Nagu näitavad senised tulemused, on põlevkivituhk ehitusmaterjalina väga vastupidav, mis tagab tema kasutamise edu kommunismi suurehitustel[166].

Tööstusprobleemide Instituudi küttekollete laboratooriumis on välja töötatud menetlus põlevkivi mineraalosa muutmiseks romaantsemendiks, mida samuti on võimalik laialdaselt kasutada suurehitustel[167].

Stalini preemia laureaat dotsent Soonvald ja dotsent Lepikson Tallinna Polütehnilise Instituudi masinaehituse ja konstruktsioonide kateedrist on valmistanud mitmekopalise ekskavaatori mudeli. Ekskavaatorit on võimalik suure eduga rakendada suure nõlvusega magistraalkraavide mehhaniseeritud kaevamise juures hüdroehitustel[168].

---

165 Eesti NSV Teaduste Akadeemia Maaparanduse ja Sookultuuri Instituudi maaparandussektori juhataja sm. Joonati suulistel andmetel.

166 Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ehituse ja Arhitektuuri Instituudi teadusliku töötaja sm. Korrovitsi suulistel andmetel.

167 Eesti NSV Teaduste Akadeemia Tööstusprobleemide Instituudi küttekollete laboratooriumi juhataja sm. Truu suulistel andmetel.

168 Tallinna Polütehnilise Instituudi teadusliku ala direktori prof. Treieri suulistel andmetel.

Väga vajalikuks instrumendiks suurehitustel on osutunud elektriline hüdromeeter, mis määrab kindlaks veevoolu kiiruse ja suuna kiirevoolulistes jõgedes. Mõõduriista konstruktoriks on dotsent Plakk TPI elektrilise side kateedrist[169].

Suured teened kommunismi suurehituste tutvustamisel laiadele Nõukogude Eesti töötajate hulkadele on Majandusinstituudi teaduslikul töötajal Vello Tarmistol. Oma populaarteaduslikus teoses "Stalinliku ajastu suurehitused"[170] annab sm. V. Tarmisto ülevaate nõukogude rahva senistest saavutustest looduse ümberkujundamise alal ja käsitleb põhjalikult stalinlikke kommunismi suurehitusi. Samal teemal on sm. Tarmisto pidanud möödunud aasta jooksul 52 loengut Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingus[171], peale selle 4 loengut Teaduste Akadeemia Instituutides[172].

Käesoleva aasta septembris kavatseb Majandusinstituut koos Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühinguga läbi viia kommunismi suurehitustele pühendatud sessiooni, kus Nõukogude Eesti teadlaste kõrval esinevad ettekannetega külalised Leningradist - Leningradi

---

169 Tallinna Polütehnilise Instituudi teadusliku ala direktori prof. Treieri suulistel andmetel.

170 Vt. V. T a r m i s t o, Stalinliku ajastu suurehitused. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1951.

171 Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu loengutekorraldaja sm. Indre suulistel andmetel.

172 Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majandusinstituudi teadusliku töötaja sm. Tarmisto suulistel andmetel.

Riikliku Ülikooli Geograafiateaduskonna dekaan geograafiateaduste doktor prof. Kalesnik, geograafiateaduste doktor prof. Tsetõrkin ja geograafiateaduste kandidaat dotsent Altman[173].

Sessiooni eesmärgiks on suurehitustega seoses olevate probleemide tutvustamine Nõukogude Eesti töötajatele. Samuti aitab sessioon kaasa loomingulise koostöö tihendamisele eesti ja vene teadlaste vahel.

Need on üksikud näited sellest abist, mida Eesti NSV töötajad osutavad stalinlikule kommunismi suurehitustele. Kogu Nõukogude Eesti töötav rahvas toetab suure vaimustusega uute hiigelehituste rajamist ja teeb omalt poolt kõik ehitustööde abistamiseks. Osa võtta kommunismi ülesehitamisest ja rahu kindlustamisest mitte üksnes ennastsalgava loova tööga, vaid ka oma säästudega, - see on kõikide NSV Liidu rahvaste tahe. Seepärast võttiski eesti rahvas teiste nõukogude rahvaste peres suure patriootilise entusiasmiga vastu Nõukogude valitsuse teadaande NSV Liidu rahvamajanduse arendamise riigilaenu 1952.aasta väljalaske kohta. Uue riigilaenu eesmärgiks on elanikkonna summade kaasatõmbamine NSV Liidu rahvamajanduse edasiarendamisele, Kuibõševi. Stalingradi ja Kahhovka hüdroelektrijaamade ehitamisele, Turkmeenia peakanali, Lõuna Ukraina ja Põhja-Krimmi kanalite rajamisele[174].

---

[173] Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi teadusliku töötaja sm. Tarmisto suulistel andmetel.

[174] NSV Liidu rahvamajanduse arendamise riigilaenu (1952. aasta väljalase) väljalaskmisest. "Rahva Hääl" nr. 106, 6. V. 1952.

Niipea kui raadios anti edasi valitsuse otsus, toimusid meie vabariigi tehastes ja vabrikutes, kaevandustes ja ehitustel, kolhoosides, sovhoosides ja traktorijaamades, õppeasutistes ja teaduslikes uurimisinstituutides rahvarohked miitingud ja koosolekud. Sõnavõttudes uue laenu väljalaskmisele pühendatud koosolekuil avaldasid Nõukogude Eesti töötajad oma patriootlikku valmisolekut anda eesrindliku töö ja isiklike säästudega uus panus võitluseks kommunismi ülesehitamise ja rahu säilitamise eest.

Eesti rahvas teab, et suurehitused Volgal ja Turkmeenias, Lõuna-Ukrainas ja Põhja-Krimmis ei ole suurürituseks ainult venelastele, turkmeenlastele, ukrainlastele ja karakalpakkidele, vaid on suurürituseks kõigile Nõukogude Liidu rahvastele, kelle eest hoolitseb võrdselt meie kommunistlik partei ja nõukogude rahvaste geniaalne juht seltsimees Stalin.

Stalinlikud kommunismi suurehitused näitavad Nõukogude Liidu rahutahet ja rahulikku ülesehitustööd kodumaa hüvanguks ja õnnelikuks eluks. Nad on võimsateks rahuehitusteks, mis aitavad nõukogude inimesi veelgi kindlamini võidelda rahu ees, sõja vastu. Nõukogude rahvas näeb oma suurt ülesannet selles, et oma tööviljakuse pideva suurendamisega kaasa aidata Nõukogude Liidu – kogu maailma rahukantsi – võimsuse edasisele kasvule. Nõukogude rahva kangelaslik ülesehitustöö on innustavaks eeskujuks kogu progressiivsele inimkonnale võitluses vaba ja õnneliku elu eest, rahu, demokraatia ja sotsialismi eest kogu maailmas.

Eesti rahva kultuur ja teadus võitluses rahu eest.

Pärast teise maailmasõja lõppemist on ideoloogilised küsimused omandanud erilise teravuse ja aktuaalsuse. Imperialism on üle läinud otsustavale rünnakule sotsialismi ja demokraatia jõudude vastu ka ideoloogilisel rindel. Kuna meie Kodumaa seisab progressiivsete jõudude eesotsas, siis „... imperialistid, nende ideelised kannupoisid, nende literaadid ja ajakirjanikud, nende poliitikud ja diplomaadid püüavad meie maad igati laimata, näidata teda ebaõiges valguses, laimata sotsialismi"[175].

Vana ködunev kapitalistlik ideoloogia püüab krampliкult võidelda oma viimast võitlust, püüab mürgitada rahvamasse vaenuga kõige uue ja progressiivse vastu, püüab madaldada sotsialismileeri ja eesrindliku sotsialistliku kultuuri autoriteeti.

Tulenevalt imperialismileeri üha tugevnevast rünnakust sotsialistliku kultuuri vastu on Nõukogude Liidus käesoleval ajal eriti teravalt esile kerkinud ideoloogilise rinde küsimused, võitlus nõukogude kultuuri puhtuse ja kõrge ideelisuse eest.

Teiseks oluliseks põhjuseks, miks NSV Liidu valitsus ja bolševike partei osutavad erilist tähelepanu ideoloogilistele küsimustele, on asjaolu, et NSV Liidus teostatatakse praegu järk-järgulist üleminekut sotsialismilt kommunismile - kõrgemale ja täiuslikemale ühiskondlikule arenguastmele. Kommunistliku ühiskonna ehitamine on aga

---

175 A.A. Ždanovi kõne ajakirjade "Zvezda" ja "Leningrad" kohta. "Looming" 1946.a., okt/nov., lk. 1121-1122.

vahetult seotud võitlusega rahva kultuurilise taseme tõstmise eest, võitlusega töölisklassi ja talupoegkonna kultuurilis-ideelise taseme tõstmise eest. Otsustav tähtsus üleminekuperioodil on töötajate kommunistlikul teadlikkusel kui meie ühiskonna arenemise tähtsamal teguril ja meie kiire edasiliikumise tähtsamal tingimusel. Seepärast on loomulik, et ülesanded, mis seisavad nõukogude rahva ees, nõuavad kõigi ideoloogilise töö vahendite tõstmist veelgi kõrgemale tasemele, eriti aga sõjajärgsetes rahvusvahelistes tingimustes, mil ideoloogise võitluse probleem on omandanud erilise aktuaalsuse.

Nõukogude kultuuri arengule nimetatud perioodil olid määrava tähtsusega ÜK(b)P Keskkomitee otsused ideoloogilise töö kohta, mis andsid järjekordset tunnistust valitsuse ja partei hoolitsusest ja tähelepanust sotsialistliku kultuuri küsimuste suhtes. Otsused "Ajakirjadest "Zvezda" ja Leningrad", "Draamateatrite repertuaarist ja abinõudest selle parandamiseks", "Kinofilmist "Suur elu"" ja V. Muradeli ooperist "Suur sõprus"" paljastasid juurteni ideetuse, rahvast irdumise, kodumaatu kosmopolitismi ja roiskuva Lääne ees kummardamise nähtused kirjanduses ja kirjanduskriitikas, muusikas, kinokunstis ja teatrielus, näidates kätte õige tee Nõukogude Liidu kõigi rahvaste kultuuri uuele hoogsale tõusule ja olles ühtlasi printsipiaalse bolševistliku kriitika rakendamise klassikaliseks eeskujuks.

Moodustades ühe osa nõukogude rahvaste sotsialistlikust kultuurist, on sõjajärgseil aastail edasi arenenud ja õitsele puhkenud ka eesti rahva nõukogulik kultuur, mis on saanud võimalikuks tänu bolševike partei, Nõukogude valitsuse, nõukogude vennasrahvaste ja isiklikult seltsimees Stalini hoolitsusele ja abile.

Erilise sihikindluse sai meie kultuuri areng alates 1946. aastast, millal võeti vastu ÜK(b)P Keskkomitee ajaloolised otsused ideoloogiliste küsimuste kohta. Neist juhendudes on eesti rahvas loonud sõjajärgsel perioodil kvalitatiivselt uue, sisult sotsialistliku ja vormilt rahvusliku kultuuri, mis toetub maailma kõige eesrindlikuma, kõige humaansema, kõige eesrindlikuma ja kõige ideelisema kultuuri - nõukogude sotsialistliku kultuuri põhiprintsiipidele. Arenedes stalinliku rahvuspoliitika tingimusis, mis ei purusta rahvuslikku kultuuri, vaid annab neile uue, sotsialistliku sisu, on kultuur Eesti NSV-s puhkenud enneolematule õitsengule. Nii nagu Eesti NSV majanduselu saavutused on tihedalt seotud teiste nõukogude vennasrahvaste saavutustega, olles sageli võimalikud ainult tänu vennasvabariikide omakasupüüdmatule abile, nii on ka Nõukogude Eesti kultuurielu areng tihedalt seotud vennasvabariikide kultuuriga. Tutvumine vennasrahvaste, eriti suure vene rahva klassikalise kirjanduse ja kunsti ning nende kaasaegse kultuurielu saavutustele on olnud soodustavaks ja kiirendavaks teguriks Nõukogude Eesti kultuuri arengus.

Eesti rahva sisult sotsialistlik ja vormilt rahvuslik kultuur kujunes teravas ideoloogilises võitluses uue areneva sotsialistliku kultuuri ja vana manduva kodanliku kultuuri vahel. Seoses sotsialismi eduka ülesehitamisega teravnes klassivõitlus Eesti NSV-s. Klassivaenlased püüdsid teha viimaseid meeleheitlikke katseid nõukogude korra õõnestamiseks, toetudes seejuures kodanlikule ideoloogiale. Võimult kukutatud eesti kodanluse ideoloogiaks oli kodanlik natsionalism, mis propageeris eesti rahva eraldumist teistest nõukogude rahvastest ja sulgumist kitsasse rahvuslikku kesta, olles seega oma olemuselt otse-

seks vastandiks proletaarsele internatsionalismile. Eesti kodanlike natsionalistide eesmärgiks oli kapitalismi taastamine ja Eesti NSV muutmine ameerika-inglise imperialistide asumaaks. Meenutades jultunult ajalugu, eitasid kodanlikud natsionalistid ajaloolise sõpruse olemasolu eesti ja vene rahva vahel ning püüdsid õhutada vaenu teiste nõukogude rahvaste vastu, õõnestades seega meie ühiskonna olulist jõu ja võimsuse allikat - nõukogude rahvaste stalinlikku sõprust.

Asudes juhtivatel kohtadel Teaduste Akadeemias, Kirjanike Liidus, Kunstide Valitsuses, Riiklikus Konservatooriumis ja teistes asutustes, pidurdasid kodanlikud natsionalistid Kruus, Andresen, Semper, Vettik, Karindi, Päts, Kangro-Pool, Vörk jt. eesti rahvusliku kultuuri arengut, takistasid noorte andekate eesti kijanike, kunstnike, heliloojate jne. edutamist ning püüdisid juhtida eesti kultuurielu kosmopolitismi, formalismi, ideetuse ja apoliitilisuse rappa.

Väga suured olid kodanlike natsionalistide kahjustused pedagoogilise kaadri valiku, edutamise ja paigutamise alal. Kodanlik-natsionalistlike elementide olemasolu Haridusministeeriumis andis võimaluse töötada haridusosakondades ja koolides rahvavaenlastel, kes suunasid õppetööd kodanliku natsionalismi vaimus.

Samuti takistasid kodanlikud natsionalistid vene keele alase kaadri ettevalmistamist Tartu Riiklikus Ülikoolis. Nii näiteks võeti 1945. aastal TRÜ-sse inglise filoloogia osakonda 70 üliõpilast, samal ajal kui vene keele erialale võeti ainult üksikuid, põhjendades seda vene keelt oskajate puudumisega.[176]

---

176 Vt. K. K u r e, Likvideerida kodanlike natsionalistide kahjustused pedagoogilise kaadri ettevalmistamise alal. "Nõukogude Kool" 1950.a., nr.6, lk.321.

Kodanlike natsionalistide rahvavaenuliku tegevuse tõttu ilmus Nõukogude Eesti esimestel sõjajärgsetel aastatel rida teoseid, mis kandsid apoliitilist, formalistlikku, pessimismimürgist iseloomu, nagu näiteks Richard Rohu "Kaks perekonda", Erni Krusteni "Pekside raamat" , H. Raudsepa "Minu esimesed kodud", Kersti Merilaasi dekadentlikud luuletused.[177]

Kaua pidurdas meie kirjanduse intensiivset arengut ebaterve õhkkond kirjanduskriitikas. Mindi täielikult mööda seltsimees Stalini õpetusest kriitikast ja enesekriitikast kui arengut edasiviivast jõust: "... me peame endale üheks tähtsamaks ülesandeks seadma ausa ja revolutsioonilise enesekriitika. Ilma selleta pole edasiliikumist. Ilma selleta pole arenemist"[178].

Ük(b)P Keskkomitee abiga paljastati 1949. aasta kevadel meie kirjanduskriitikas rida rahvavaenulikke elemente eesotsas Nigol Andreseniga. Ometi jäi võitlus kosmopolitismi vastu sel korral õige lühiajaliseks kampaaniaks, mis oli tingitud Kirjanike Liidu tolleaegsest kodanlik natsionalistliku juhatuse kuritahtlikust passiivsusest.

Kodanlike natsionalistide kahjurlik tegevus meie teatri arengu pärssimiseks löi eriti pineva õhkkonna, kuna sellel kunstialal oli võitlus kodanlike iganditega eriti terav. Vaenulike elementide arvates pidi vaataja otsima teatrist ainult põnevust ja meelelahutust; vastavalt sellele püüti mängida ainult süžeed, jättes näidendi idee täiesti kõrvale. Sageli lavastati ideeliselt ja poliitiliselt üsna nõrku või nõrku või täiesti vastuvõetamatuid näidendeid nagu Merisaare "Esimesed päevad" maalavadel, Raudsepa "Rotid" Riiklikus Teatris "Estonia",

---

177 Vt. A.Saar. Ajalooliste otsuste aastapäeval. "Sirp ja Vasar" nr. 32, 11. VIII 1951.

178 J. Stalin, Teosed, 10.k., lk.321.

Raudsepa "Vedelvorst" Võru teatris. 1946. aastal lavastati Nõukogude Eestis üldse 6 vene ja 5 lääne klassika teost, kusjuures Gorki "Vaenlased" oli mängitud niivõrd madalal tasemel, et seda saadi esitada ainult kaks korda.[179]

Kuigi ÜK(b)P Keskkomitee otsused töid otsustava murrangu Eesti NSV teatriellu, ~~et~~ ei saavutatud meie teatrite töös kohe vajalikke tulemusi. Tingitud oli see kodanlike natsionalistide - N. Andreseni, J. Semperi, K. Irdi jt. võimutsemisest meie teatrielus, kelle tegutsemise tulemusena jäi Keskkomitee otsuste läbiarutamine sageli formaalseks.

Bolševike partei ja Nõukogude valitsus osutasid Eesti NSV kultuuri ja teaduse arendamise küsimustele kõige suuremat tähelepanu ja hoolitsust. 1946. aastal vastu võetud seadus Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaani kohta nägi ette Nõukogude Eesti kultuuri õitsengu kindlustamise. Plaanikohaselt oli ette nähtud laste 7-aastase kohustusliku õpetuse teostamine, keskhariduse leviku laiendamine, kesk-erialaste ja kõrgemate õppeasutuste õpilaste arvu suurendamine, samuti teatrite, kinode, raamatukogude, kultuurihoonete ja rahvamajanduse võrgu laiendamine.[180]

Bolševike partei on alati omistanud ülisuurt tähtsust kaadrite ideelisele karastamisele ja kõige laiemate rahvahulkade kasvatamisele kommunismi vaimus. Kommunistlik teadlikkus ei teki aga stiihiliselt, iseenesest; ta kujuneb välja bolševike partei juhtimisel tegelikus sotsialistlikus ülesehitustöös, rahvahulkades teostatava ideelis-poliitilise töö igakülgse arendamise kaudu, ägedas võitluses mitme-

---

179 Vt. Teatrikunsti ja dramaturgia uute edusammude eest "Sirp ja Vasar" nr.34, 25.VIII 1951.

180 Vt. Seadus Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaani kohta 1946-1950.a. "Eesti Bolševik" 1946.a., nr.14/15, lk.1043-1044.

suguste kodanlike igandite ja mõjude vastu. Kuna töötajate kommunistliku kasvatuse ja hariduse omandamise tähtsamaks vahendiks on õppeasutused, teater, kino, kirjandus, kunst, ajakirjandus, muusika jne., pööras Nõukogude valitsus ja bolševike partei neile küsimustele Eesti NSV osas eriti suurt tähelepanu. Sõjajärgsel rahvamajanduse taastamise ja arendamise perioodil saavutas rahvaharidus meie vabariigis seninägematu õitsengu, mis näitab partei ja valitsuse pidevat hoolitsust meie rahvahariduse eest. Nii näiteks assigneeriti rahvahariduse arendamiseks Nõukogude Eestis:

1946.	aastal	112,9	miljonit rbl.
1947.	-"-	154,7	-"-
1948.	-"-	180,7	-"-
1949.	-"-	199,2	-"-
1950.	-"-	208,0	-"- [181]

Sõjajärgse viisaastaku jooksul taastati ja ehitati Eesti NSV-s üle saja alg- ja keskkoolihoone.[182] Nelja aasta jooksul suurenes tunduvalt üldhariduslike koolide arv. Kui 1944/45. õppeaastal töötas Eesti NSV-s 1026 üldhariduslikku kooli, kus õppis 108600 õpilast, siis 1948/49 õppeaastal oli neid juba 1164, kusjuures õpilaste arv küündis 149 700-le[183].

Sõjajärgsel perioodil on koolikohustust mittetäitvate õpilaste protsent koolikohustuslike õpilaste üldarvust pidevalt vähenenud:

---

181 Vt. D. Kuzmin, Rohkem tähelepanu kvalifitseeritud kaadrite ettevalmistamisele. "Eesti Bolševik" 1946.a., nr. 10, lk. 718-719.

182 Vt. Eesti NSV ajaloo õpiku makett, lk. 193.

183 Vt. A.Raud, Saavutusi ja edusamme Nõukogude Eestis hariduse alal "Nõukogude Kool" 1950.a. nr. lk.390.

1945/46. õppeaastal oli see 3,5%
1946/47. -"- 1,5%
1948/49. -"- 0,6%
1949/50. -"- 0,4%[184]

Seega saab vähemalt seitsmeklassilise hariduse kogu noorsugu Nõukogude Eestis, mis on üheks oluliseks tõendiks kultuuri hoogsa arenemise kohta Eesti NSV-s.

Kommunistliku kasvatuse edust vabariigi koolides ja õpilaste poliitilise teadlikkuse küpsuse kasvust annab tunnistust kommunistlike noorte ja pioneeride arvu suurenemine meie koolides. Kui 1946. aastal oli pioneere ligi 27000, siis tõusis nende arv 1950. aastal juba üle 56000, s.o. umbes 70% pioneeriealistest õpilastest kuulub pioneeriorganisatsiooni. Kommunistlike noorte arv kasvas samal ajal 2200-lt 7500-le.[185]

Hoogsa arengu osaliseks said ka Nõukogude Eesti töölisnoorte ja täiskasvanute koolid ning kõrgemad õppeasutused. 1949/50. õppeaastal töötas meil juba 29 töölisnoorte kooli 4764 õpilasega, 39 maanoorte kooli 493 õpilasega ja 5 täiskasvanute kooli 1117 õpilasega.[186]

Kõrgematest õppeasutustest töötab käesoleval ajal vabariigis riiklik ülikool, polütehniline instituut, kaks õpetajate instituuti, kaks kunstiinstituuti, konservatoorium, ~~kaks muusikakooli, kesk-erialastest õppeasutustest~~ kaks muusikakooli, 47 tehnikumi ja rida teisi koole.[187]

Nõukogude võimu aastail on Nõukogude Eestis kujunenud uue, sotsialistliku intelligentsi kaader, kes põlvneb töölisklassi ja töötava talurahva hulgast, on tihedalt seotud

---

184 Vt. A. Raud, Saavutusi ja edusamme Nõukogude Eestis hariduse alal "Nõukogude Kool" 1950.a., nr.7, lk.390.

185 Vt. samas, lk. 394.

186 Vt. samas, lk.390.

187 Vt. Eesti NSV ajaloo õpiku makett, lk.193.

rahvaga ja teenib teda. Hariduse saamine on nõukogude korra tingimusis muutunud võimalikuks kõige laiematele rahvahulkadele. Kümned tuhanded töölised ja kolhoosnikud, kellel enne nõukogude võimu kehtestamist Eestis puudus võimalus õppimiseks, õpivad nüüd õhtukeskkoolides, kaugõppeasutustes, mitmesugustel kursustel ja õpperingides ning parteihariduse süsteemis, teostades seltsimees Stalini poolt ÜK(b)P XVIII kongressil püstitatud ülesannet: "Me tahame teha kõik talupojad ja kõik töölised kultuurseteks ja haritud inimesteks ja me teeme seda aja jooksul."[188]

Nõukogude Eesti Sotsialistliku kultuuri kujunemiseks oli ÜK(b)P Keskkomitee otsustel ideoloogilise töö kohta tohutusuur tähtsus. Meie noore vabariigi kirjanduse, kunsti, teatri ja kino alal toimus alles areng sotsialistliku realismi meetodi omandamise suunas, mistõttu õige arengusuuna hoidmisel olid ÜK(b)P Keskkomitee otsused määrava tähtsusega, kujunedes Nõukogude Eesti ideoloogilise rinde töötajate tegevusprogrammiks. Ajavahemikku 1946-1951 kuuluvad kõik Eesti NSV nõukoguliku draamakunsti põhiteosed ja meie rahvusliku ooperikunsti väljakujunemine, siia kuulub samuti meie nõukoguliku kinokunsti ja balleti sünd. Nende otsuste kandejõud on tõusnud enneolematule kõrgusele meie luule, helikunst ja kujutav kunst kõigi oma eriharudega.

ÜK(b)P Keskkomitee otsused õpetasid Nõukogude Eesti loovaid jõude õigesti hindama nõukogude kultuuri kui maailma eesrindlikemat kultuuri, nad nõudsid kirjanikelt ja kunstnikelt süvenemist tänapäeva elu põhiprobleemidesse, lõpu tegemist nõukogude inimeste moonutamisele kunstis ja kirjanduses, õpetasid töötavas inimese nägema tõelist kangelast. Nõukogude Eesti kunsti ja kirjanduse keskseks kujuks tõusis nõukogude

---

188 J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk.534.

inimene, suure Nõukogude kodumaa tuline patrioot ja kommunismi ehitaja. Eesti NSV kirjanike, heliloojate, luuletajate ja kunstnike teoste aineiks on teemad, mis on lähedased eesti rahva laiadele hulkadele ja innustavad rahvamasse võitlema kommunismi eest. Nad kujutavad uusi, nõukogude inimesi võitluses kommunismi ja rahu eest, käsitlevad Nõukogude Liidus, sealhulgas ka Eesti NSV-s toimunud suuri ümberkujundusi, stalinlikku rahvaste sõprust ja eesti rahva piiritut armastust oma suure sotsialistliku kodumaa ning oma suure juhi ja õpetaja seltsimees Stalini vastu.

Suure murrangulise tähtsusega meie vabariigi majandus- ja kultuurelus oli kodanlike natsionalistide - eesti rahva õelaimate vaenlaste rahvavaenuliku tegevuse paljastamine ja neile suunatava hoobi andmine 1950. aasta märtsi lõpul. Juhendudes ÜK(b)P Keskkomitee ajaloolisest otsusest "Puudustest ja vigadest Eestimaa K(b)P Keskkomitee töös" toimus 1950. aasta märtsi lõpul Eestimaa K(b)P Keskkomitee järjekordne pleenum, kus arutati läbi ÜK(b)P Keskkomitee otsus[189], VIII pleenum võttis vastu otsuse, milles oli ära märgitud üksikasjalised abinõud partei, nõukogude ja majandusorganisatsioonide töö parandamiseks ja vigade kõrvaldamiseks Eestimaa K(b)P KK töös.

Eestimaa K(b)P KK VIII pleenum tähistas meie vabariigi elus kvalitatiivset pööret, juhtides kõigi parteiorganisatsioonide ja kogu vabariigi töötajate tähelepanu kodanlike natsionalistide rahvavaenuliku ideoloogia riismete väljajuurimise erakordsele tähtsusele ja püstitas ülesande võidelda halastamatult selle ideoloogia kandjate vastu, kes praeguses rahvusvahelises olukorras olid ameerika imperialistide agentuuriks meie maal.

---

[189] Vt. Eestimaa K(b)P Keskkomitee VIII pleenum. "Rahva Hääl" nr. 86, 9.IV 1950.

Rakendades ÜK(b)P Keskkomitee otsust vankumatult ellu andis vabariigi parteiorganisatsioon töörahva hulkade aktiivsel toetusel purustava hoobi eesti rahva öelaimatele vaenlastele. Selle tulemusena saavutati Eesti NSV-s öitseng köigil kultuuri elu aladel.

Öppe- ja kasvatustöö on pärast VIII pleenumi otsuseid muutunud ideeliselt sügavamaks ja sihikindlamaks, tösnud on öpetajate ideelis-poliitiline tase. Kapitalismi igandite vastu vöitlemisele aitavad kaasa pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonid, kelle arv on tunduvalt kasvanud. 1949/1950. ö.a. astus komsomoliorganisatsiooni liikmeks üle 4000 öpilase; varem oli meie vabariigi koolides kommunistlikke noori 7000[190].

Kui varem oli meie rahvahariduse kitsaskohaks kvalifitseeritud kaadri vähesus, siis pöörati peale kodanlike natsionalistide purustamist uue kaadri ettevalmistamisele erilist tähelepanu. 1951. aastal öppis meie pedagoogilistes koolides juba 1010 ja öpetajate instituutides 1515 öpilast. 1951.aasta kevadel lasid meie pedagoogilised öppeasutused välja 543 noort öpetajat.[191] 1951. aastaks tösis koolide arv meie vabariigis 1161-le. Öppijate arv töölis- ja maanoorte koolides tösis 5957-le.[192]

Ääretult suure tähtsusega olid VIII pleenumi otsused meie vabariigi kirjanduse, kunsti, teatri ja kino arengule. Alles peale kodanlike natsionalistide purustamist ja nende möju likvideerimist puhkes Nöukogude Eesti öitsele töeliselt nöukogulik kirjandus. Eesti NSV kirjanikud lülitusid innukalt ülemaailmsesse rahupooldajate liikumisse, andes oma teostega, mis käsitlevad nöukogude inimeste rahulikku ülesehitustööd

---

190 Vt. R. V i i e s, Öpetaja lähim abiline "Nöukogude kool" 1950.a., nr.7, lk.403.

191 Vt. Ülemnöukogu I istungjärk, lk.44.

192 Vt. samas.

kommunismi ehitamisel ja paljastavad söjaõhutajate sepitsusi, oma panuse võitluses rahu eest.

Silmapaistvate Nõukogude Eesti kirjanike - rahu eest võitlejate esiridades kuulub üks esikohti õigusega Stalini preemia laureaadile August Jakobsonile. Oma parimates teostes nagu "Elu tsitadellis", "Võitlus rindejooneta", "Kaks leeri", "Öö ja päeva piiril", "Šaakalid" ja "Ehitajad" näitab Jakobson kapitalistliku maailma moraalset laostumist ja hukkumise paratamatust. Ta paljastab halastamatult isamaareetjate-kosmopoliitide õelise palge, kes on muutunud ameerika imperialismi palgasulasteks. Samal ajal näitab Jakobson NSV Liidu kasvavat võimsust, rahu ja õnneliku tuleviku eest võitleva demokraatliku leeri üha kasvavat jõudu.

Noorte eesti proosakirjanike hulgas paistab silma Stalini preemia laureaat Hans Leberecht, ilmekalt uute, nõukogude inimeste kasvamist eesti külas, eesti talurahva astumist sotsialismi teele, partei juhtivat ja organiseerivat osa Eesti NSV põllumajanduse sotsialistlikul ümberkorraldamisel ja looduse ümberkujundamise stalinliku plaani teostamisel.

Sotsialistliku ülesehitustöö, rahvaste stalinliku sõpruse ja rahu teema on ilmekat väljendust leidnud Stalini preemia laureaadi Juhan Schmuuli luuletuskogus "Et õunapuud õitseksid", poeemis "Järvesuu poiste brigaad" ja sügavalt patriootilises "Poeemis Stalinile"; Aadu Hindi "Töömeeste portreedes" ja "Tuulises rannas"; Vladimir Beekmani rahu ja sõpruse lauludes; Debora Vaarandi ja Mart Raua luules. Nõukogude inimest, tema tööd ja võitlust on hästi käsitlenud ka kirjanik Eduard Männik ja noorkirjanikud Einbaum ja Rannet.

Nõukogude Eesti kirjanduselu suursünduseks oli eesti kirjanduse dekaad Moskvas 23. maist kuni 1. juunini 1950.a., millest võtsid osa paljud Nõukogude Eesti proosakirjanikud, luuletajad, dramaturgid, näitlejad ja tantsijad. Dekaad kujunes meie paljurahvuslise sotsialistliku riigi kirjanike ja kunstitegelaste omavahelise tiheda koostöö väljenduseks ning tõestas veelkordselt stalinlikku sõprust nõukogude rahvaste peres.

Erilise tunnustuse osaliseks said dekaadil Stalini preemia laureaatide August Jakobsoni ja Hans Leberechti tööd, samuti Eduard Männiku jutustused sõjapäevilt, mis on koondatud kogumikku "Südamete proov" ja Rudolf Sirge jutustuste kogu "Samm sammult". Samuti pälvisid tähelepanu Aadu Hindi ning noorte autorite M. Mälgu ja A. Saare teosed[193].

Eesti nõukoguliku luule osas tõsteti esile J. Schmuuli "Poeem Stalinile", D. Vaarandi luuletusi "Tervitus Moskvale", "Ülemiste vanake ja noor linnaehitaja", Mart Raua poeemi "Maa kasvab", E. Hiire luuletust "Suur vene rahvas" jt.[194].

Meie kirjanduse areng avaldub eelkõige romaanide, näidendite, novellide, luuletuste sisus. Meie kirjanikud ja luuletajad on lõplikult suutnud omandada sotsialistliku realismi meetodi ja mitte üksnes kajastavad sotsialistlikku ülesehitustööd, vaid aitavad seda ka teostada. Kuid meie kirjandus on hakanud endale seadma selliseid tõsiseid ja keerukaid ülesandeid nagu sotsialistliku demokraatia, sotsialistliku võistluse, õige tööstiili, kaadri kasvatamise küsimuste kajastamine, siis tähendab see meie kirjanduse suurt kasvu.

---

193 Vt. P. Izmestjev, Uutele loomingulistele saavutustele. "Eesti Bolševik" 1950.a. nr.11, lk. 34.

194 Vt. P. Izmestjev. Uutele loomingulistele saavutustele. "Eesti Bolševik" 1950.a. nr.11, lk. 34.

Koos teiste kunstialadega on ka nöukogude helilooming teinud silmapaistvaid edusamme. Mitte kunagi varem pole eesti rahval olnud selliseid saavutusi muusikakultuuri alal kui nöukogude võimu aastail. On loodud esimesed eesti nöukogulikud ooperid - "Tasuleegid", "Tormide rand" ja "Vabaduse laulik" ning esimene eesti nöukogulik ballett "Kalevipoeg", mis tunnistati Stalini preemia väärilisteks. Need on realistlikud, sügavalt ideelised ja läbinisti rahvalikud heliteosed, mida kannab eesti rahva vabadusvöitluse idee välismaiste orjastajate vastu ja mis kajastavad eesti rahva önnelikku elu esimesel nöukogude aastal, nöukogude rahvaste kangelaslikku võitlust Suures Isamaasöjas ning eesti ja vene rahva ajaloolist söprust. Suursündmuseks meie teatrielus oli Riikliku Teatri "Estonia" külalisetendused Moskvas 1950.a. sügisel, mis võeti moskvalaste poolt soojalt ja südamlikult vastu. Suure menuga etendati terve rida lavastusi, millest erilise heakskiidu osaliseks sai G.Ernesaks ooperi "Tormide ranna" etendus. Ilmekaks tunnistuseks meie teatrikunsti elujöust on NSV Liidu Riikliku Akadeemilise Suure Teatri solisti A. Ivanovi sönad: "Kuulates muusikat ja laulu, vaadates eluröömsaid ilmekaid rahvatantse, suutsin ma elavalt kujutleda eesti rahva önnelikku elu, kes võitleb koos meie võimsa Nöukogude Liidu köigi vennasrahvastega kommunismi eest, ülemaailmse rahu eest"[195].

Nöukogude Eesti heliloojad on loonud terve rea silmapaistvaid instrumentaal- ja vokaalsümfoonilisi teoseid. Rahulikku üleselitustöid käsitleb Stalini preemia laureaadi Eugen Kapi „Patriootiline sümfoonia ja kantaat „Rahva võim". Artur Kapi „Noortesümfoonias kajastub noorte kommunismiehitajate mehisus ja vaprus. Selle sümfoonia eest, mis on pühendatud komsomoli 30. aastapäevale, määrati helilojale Stalini preemia[196]. Nöukogude rahvaste võitlust Suures Isamaasöjas ja rahvatasujate — partisanide — osa selles

195 Vt. Rõõmus sündmus. „Rahva Hääl" nr. 184, 4. VIII 1950.

196 Vt. Stalini preemiate määramisest 1949.a. „Rahva Hääl" nr. 58, 8. III 1950.

käsitleb noore helilooja Anatoli Garšneki sümfooniline süit "Partisanid". Stalinlikule looduse ümberkujundamisele on pühendatud Anatoli Garšneki "Võidetud soo" ja Heino Elleri sümfooniline ballad "Laulvad põllud". Villem Reimani tsükkel "Rahulaulud" on hinnatavaks katseks lahendada rahu eest peetava võitluse teemat soolulaulu žanris. Jõuliselt kõlab rahu eest võitlemise teema Villem Kapi sümfoonilises poeemis "Rahu eest". Poeem kujutab Isamaasõja võidukat lõppu, nõukogude võitlejate pöördumist tagasi koju ja nõukogude inimeste kindlat usku uude õnnelikku ellu. Võimsalt kõlab võiduhümn võidule sõja üle.

Rida häid rahvalikke laule on loonud heliloojad Gustav Ernesaks, Eugen Kapp, Villem Kapp, Boris Kõrver, Edgar Arro, Els Aarne ja Mart Saar. Uued nõukogulikud laulud on saanud eesti rahva armastatuimaks lauludeks ja avanud avara tee eesti kooriloomingu töeliselt rahvalikuks muutumisele. Eesti koori- ja muusikakultuuri tõusu kujukaks näitajaks on ka Nõukogude Eesti 1947. ja 1950. aasta laulupeed, samuti kogu maal suure populaarsuse omandanud Eesti NSV Riikliku Meeskoori kontserdid paljudes NSV Liidu linnades ja töölisasulates.

Peale kodanlike natsionalistide paljastamist ja purustamist võis meie kujutav kunst takistamatult areneda ÜK(b)P Keskkomitee otsuste poolt näidatud suunas. Kodanlike natsionalistide mõju likvideerimine aitas meie kunstnikel kindlalt tõusta sotsialistliku realismi teele ja suunata oma looming rahva teenimisele, kommunismi ehitamise eesmärgile.

Viimaste aastate jooksul on Nõukogude Eesti kunstnikud saavutanud oma loomingus märkimisväärseid tulemusi. Eesti NSV 10. aastapäeva puhul korraldatud kunstinäitus näitas selgesti, et meie kujutab kunst on vabanenud formalismi igandite kammitsaist.

195o. aasta jooksul loodi terve rida silmapaistvaid kunstiteoseid nagu näiteks A. Kaasiku "W.J.Kalinini monument", J. Hirve "V.J. Lenini marmorbüst", E.Roosi "Viktor Kingissepp". Erilist esiletõstmist väärib noore kunstniku O.Männi töö "Polotski vürst Vjatško ja eesti vanem Meelis Tartu kaitsel 1224.aastal", mis käsitleb eesti ja vene rahva ajaloolise sõpruse teemat. Nimetatud teos sai kõrge hinnangu osaliseks 1951. aastal üleliidulisel kunstinäitusel [196].

Graafika alal väärib esiletõstmist 195o.aastal kollektiivse tööna valminud illustratsioonid "Kalevipojale", mis töö autoreile A. Hõidrele, R. Sagritsale ja O. Kangilaskile Nõukogude Eesti preemia ja tunnustuse ka vennasvabariikides [197].

Ka maali alal on meie vabariigis saavutatud silmapaistvaid edusamme. Uha enam on hakatud juurutama kollektiivse töö meetodit, mis on andnud häid tulemusi. Võiks nimetada näitena R.Treumanni ja V. Karruse maali "Traktoristide ülesõutse sotsialistlikuks võistluseks", P. Aaviku, A. Hoidre ja L. Mikko maali "Eesti NSV tõusev tööstus", E. Okka ja R. Sagritsa maali "Karja ühistamine vastrajatud kolhoosis", V.Loigu ja V. Väli maali "V. Kingissepa 1922.a. maidemonstratsiooni ettevalmistamas" [198].

---

196 Vt.E.Einmann, Eesti Kunsti ideelisuse ja meisterlikkuse eest "Eesti Bolševik" 1952.a. nr.1,lk.5o.

197 Vt. samas.

198 Vt. E.Einmann, Nõukogude Eesti Kujutava kunsti arenguteest "Sirp ja Vasar" nr.7, 17.II.1951.

1951.aasta kunstinäitus oli uueks tõendiks selle kohta, et meie kunstnikud on astunud uue sammu edasi sotsialistliku realismi teel. Näitus ületas oma tasemelt kõik varasemad, tõestades, et meil on saavutatud edu ideelises arenemises ja kunstilises meisterlikkuses.

Nõukogude Eesti kirjanduse, kujutava kunsti ja teatrikunsti saavutused on saanud kõrge hinnangu osaliseks. Heliloojate ja kirjanike Eugen Kapi, Artur Kapi, Gustav Ernesaksa, Boris Kõrveri, Villem Reimani, August Jakobsoni, Juhan Semuuli ja Hans Leberechti kõrval on terve rida vabariigi silmapaistvaid interpreete- kunstnikke, näitejuhte ja dirigente saanud Stalini preemia laureaadi austava nimetuse. Ooperite "Tormide ranna", "Vabaduse lauliku" ja "Jevgeni Onegini" lavastuste eest autasustati rida "Estonia" teatri näitlejaid Stalini preemiaga, lavastuse "Unustamatu 1919" eest sai Stalini preemia "Vanemuise" teatri kollektiiv. Esimesed eesti rahvuslikud filmid - "Elu tsitadellis", "Valgus Koordis" ja kaks dokumentaalfilmi "Nõukogude Eesti" on samuti arvatud Stalini preemia väärilisteks. Viljaka töö eest kinokunsti alal on kinorežissöör Vladimir Tomberg autasusatud kolmel korral Stalini preemiaga.[199]

Tunnustus, mille osaliseks said Nõukogude Eesti heliloojad, kirjanikud, luuletajad, näitlejad, näitejuhid ja dirigendid, kohustab niihästi neid, Stalini preemia laureaate, kui ka kogu Eesti NSV kirjanduse ja kunsti alal töötajaid veelgi paremini töötama. Bolševike partei ja nõukogude rahvas ootab meie kirjanikelt ja kunstnikelt uusi suurepäraseid töid, mis õigesti kajastaksid nõukogude inimeste kangelaslikku tööd ja võitlust, tiivustaksid töötajaid uutele võitudele kommunismi nimel, rahu ja rahvaste julgeoleku säilitamiseks kogu maailmas.

---

199 Vt. Stalini preemiate määramisest 1950.a. "Rahva Hääl" nr. 65, 18.III 1951.
Stalini preemiate määramisest 1950.a. "Rahva Hääl" nr.66 20.III 1951.
Stalini preemiate määramisest 1951.a. "Rahva Hääl" nr.63, 14.III 1952.

Võitlusse kommunismi ehitamise ja rahu kindlustamise eest on aktiivselt lülitunud ka Nõukogude Eesti teadlased, andes koos kogu Nõukogude Liidu teadlastega oma panuse seltsimees Stalini poolt püstitatud ülesande lahendamisel: mitte ainult järele jõuda teaduse saavutustele väljaspool meie maa piire, vaid need ka ületada[200].

Ümbritsetuna bolševike partei, Nõukogude valitsuse ja isiklikult seltsimees Stalini hoolitsusest ning eesrindliku nõukogude teaduse vennalikult kaasabil on teadus Nõukogude Eestis õitsele puhkenud. Vabad teaduslikud diskussioonid filosoofia, bioloogia, J.P.Pavlovi füsioloogilise õpetuse ja keeleteaduse alal aitasid eesti teadlastel vabaneda antimarksistlikest kontseptsioonidest ja kodanluse ideoloogia mõjust ning leida õige tee teaduse arendamiseks.

Ülisuur tähtsus kõikide teadusharude, eriti ühiskonnateaduste arenemiseks on J.V.Stalini geniaalsel tööl "Marksism ja keeleteaduse küsimused"[201]. Selles töös purustas seltsimees Stalin Marri ja tema "õpilaste" antimarksistliku õpetuse luulest, paljastas ideoloogilised lüngad nõukogude keeleteaduses, rajas keeleteaduse marksistlik-leninliku teooria ja andis nõukogude teadusele õige suuna,

---

200 Vt. J.V.Stalin, Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned, lk.2.

201 Vt. J.V.Stalin, Marksism ja keeleteaduse küsimused. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1951.

kutsudes nõukogude teadlasi üles võitlusele igasuguste kodanliku ideoloogia nähtuste ja mõjude vastu teaduses. Uhtlasi arendas seltsimees Stalin loovalt edasi dialektilise ja ajaloolise materialismi õpetust baasi ja pealisehituse küsimustes ning õpetas julgelt edasi viima teadust arvamuste võitluse ja kriitikavabaduse alusel, sest " ..... mingisugune teadus ei saa areneda ja edeneda ilma võitluseta, kriitikavabaduseta"[202].

Suurimaks sündmuseks vabariigi teaduse elus oli 1946. aastal Eesti NSV Teaduste Akadeemia asutamine seltsimees Stalini isiklikul algatusel[203]. Teaduste Akadeemia ühendab endas 2o teaduslikku asutust ühes laialdase laboratooriumide, katsejaamade ja -baaside võrguga, mis avas avarad võimalused viljakaks loovaks tööks. Soodsad võimalused teaduslikuks uurimistööks on loodud Tartu Riiklikus Ülikoolis, Tallinna Polütehnilises Instituudis, Eesti Põllumajanduse Akadeemias ja teistes kõrgemates õppeasutustes.

Silmapaistvad on Nõukogude Eesti teadlaste saavutused põlevkivi keemia, agrobioloogia, geoloogia ja ehitusmaterjalide uurimise ja praktilise kasutamise alal. Eesti teadlased osutavad vabariigi tööstusettevõtteile ja sotsialistlikule põllumajandusele suurt teaduslikku ja praktilist abi. Eriti viimasel ajal on tunduvalt laienenud ja süvenenud tihe koostöö teadlaste ja tootmisala töötajate vahel. See soodustab teaduse saavutuste paremat juurutamist toot-

202 Vt. J.Stalin, Marksism ja keeleteaduse küsimused, lk.26.

203 Vt. NSVLiidu Rahvakommissaride Nõukogu määrus Eesti NSV Teaduste Akadeemia organiseerimise kohta."Rahva Hääl" nr.2o, 24.I.1946.

misse ja rikastab omakorda teadust tööstuse, transpordi ja põllumajanduse novaatorite arvuka armee kogemuste ja loova mõttega. Nii töötab TA Tööstusprobleemide Instituut tihedas seoses tööstusega põlevkivi energeetilise kasutamise meetodite täiustamisel. Instituut on tööstusele üle andnud ka uue meetodi katusepapi valmistamiseks kohalikust toorainest, mis on ilmastikuoludele palju vastupidavam kui seni toodetud katusepapp. Samuti on instituudis lõpetatud laboratoorne uurimine uue kerge ja vastupidava ehitusmaterjali - keramsiidi - tootmiseks kohalikest savidest ja leitud uued kohalikud keemilised ained fosforiidi rikastamiseks[204].

TA Keemiainstituut uurib peamiselt Eesti NSV tähtsama maapõuevara - põlevkivi igakülgse kasutamise võimalusi. Peatähelepanu pühendab instituut põlevkivi töötlemise uue tehnoloogia väljatöötamisele, mis peab kindlustama mitte ainult põlevkiviõlide, vaid ka põlevkivi mineraalosa täielikku ärakasutamise. Juurutamisel tööstuses on instituudi poolt välja töötatud uus menetlus kõrgekvaliteedilise bituumeni saamiseks[205].

Ehituse ja Arhitektuuri Instituut on tihedas koostöös silikaatkivide tehastega uurinud põlevkivi töötlemise jääkide ärakasutamist toorainena ehitusmaterjalide tööstuses. Uurimiste tulemusena esitatakse peatselt uus

---

204 Vt. J.Eichfeld, Teadus rahva teenistuses. "Rahva Hääl" nr.82, 5.IV.1951.

205 Vt. J.Eichfeld, Teadus rahva teenistuses."Rahva Hääl" nr.82, 5.IV.1951.

menetlus seinakivide tootmiseks, mis pakub erilist huvi kolhoosidele. Rööbiti sellega tehakse katseid tolmukujulise põlevkivi põlemisel saadud tuhast valmistada katusekive ja soojusisolatsiooniplaate, mis vähendaks tunduvalt tsementikulu. Instituudi teaduslik töötaja J.Hint teostas tihedas koostöös tööstusega suure praktilise tähtsusega töö, selgitades välja, et peenest liivasegust võib teatud menetluse juures saada seninägemata tugevusega kunstlikke kive[206].

Põllumajandusliku suunaga TA instituudid ja Eesti Põllumajanduse Akadeemia töötavad probleemide lahendamisel, mis on kerkinud üles seoses kollektiviseerimisega Eesti NSV-s, samuti maaviljakuse ja loomakasvatuse tootlikkuse tõstmise küsimuste uurimisel. Ulatuslikke töid on teostatud Eesti NSV põllumajanduse mehhaniseerimise, muldade uurimise, parimate väetamisviiside väljaselgitamise, õigete kõlvikordade juurutamise ja põllumajanduslike kultuuride uute sortide aretamise alal[207]. Kogu maal on tuntud eesti teadlaste-mitŝuurinlaste Stalini preemia laureaatide akadeemik Johan Eichfeldi, Mihkel Pilli ja Julius Aamisepa saavutused[208].

Silmapaistvaid edusamme on ka ühiskonnateaduste osas, kus märkimisväärsemaks saavutuseks on eesti rahva ajaloo marksistlik läbitöötamine ja eesti ajaloo õpiku maketi väljaandmine. Tähtsaks sündmuseks kirjanduse alal on Keele ja Kirjanduse Instituudi poolt rahvuseepose "Kalevipoeg"

206 Vt. J.Eichfeld, Teadus rahva teenistuses."Rahva Hääl" nr.82, 5.IV.1951.
207 Vt. samas.
208 Vt. E.Raudsepp,Eesti Nõukogude kultuuri edusammud."Rahva Hääl" nr.32, 8.II.1951.

väljaandmine uues teaduslikus redaktsioonis, kus on ära toodud ka need värsid, mis kodanlikud natsionalistid omal ajal välja jätsid sihiga eesti ja vene rahva kultuurisidemeid surnuks vaikida.

Oma edusammude eest kõigil oma tegevusaladel võlgnevad Nõukogude Eesti teadlased tänu partei ja Nõukogude valitsuse hoolele ja teaduse suure korüfee seltsimees Stalini juhtimisele. Uha tugevnev koostöö teiste vennasrahvastega, esijoones suure vene rahva teadlastega võimaldab Eesti NSV teadlastel kasutada Nõukogude Liidu kõigi vabariikide teaduslikke saavutusi ja rikkalikke kogemusi. Alatiseks juhendiks Nõukogude Eesti teadlastele nende tegevuses on seltsimees Stalini poolt püstitatud suured ülesanded suunata kõik oma teadmised ja jõu sellise teaduse arendamisele, mis ei eraldu rahvast, ei hoidu rahvast eemale, vaid on valmis rahvast teenima ja andma talle kõik teaduse saavutused. Koos kõigi Nõukogude Liidu teadlastega pühendavad eesti teadlased oma jõupingutused kommunismi ehitamiseks meie maal, võitlusele selle eest, et teaduse saavutused kogu maailmas kasutataks ainult rahulikeks eesmärkideks. Samal ajal kui kapitalismileeris tegelevad teadlased mitmesuguste "teaduslike" vahendite leiutamisega inimkonna hävitamiseks, on Nõukogude riigi teadlaste eesmärgiks inimeste heaolu ja õnne kindlustamine, nende elutingimuste parandamine, meie suure sotsialistliku kodumaa võimsuse tugevdamine, võitlus rahu eest

kogu maailmas. Oma ennastsalgava loova tööga annavad nõukogude teadlased, sealhulgas ka Eesti NSV teadlased, oma panuse ülemaailmses rahupooldajate võitluses.

L Õ P P S Õ N A .

Vastuseks sõjaõhutajate sepitsustele puhkenud ülemaailmne rahupooldajate liikumine ühendab oma ridades sadasid miljoneid ausa tahtega inimesi kogu maailmas. Jälgides Nõukogude Liidu hiiglaslikku ülesehitustööd, veendudes üha enam NSV Liidu osas rahu ja rahvaste julgeoleku säilitamise kantsina, järgnevad sajad miljonid rahupooldajad suurele rahulipukandjale seltsimees Stalinile.

Koos teiste nõukogude rahvastega pühendavad ka Nõukogude Eesti töötajad kogu oma jõu, kõik teadmised ja kogu energia meie sotsialistliku kodumaa võimsuse edasiseks tugevdamiseks ja kommunismi võidu saavutamiseks. Eesti rahvas teab, et parimaks panuseks võitluses rahu eest on ennastsalgav loov töö. Sõjajärgsel perioodil on eesti rahvas saavutanud rahvamajanduse taastamise ja arendamise alal silmapaistvaid tulemusi. Bolševike partei, Nõukogude Valitsuse, Nõukogude vennasrahvaste ja isiklikult seltsimees S t a l i n i

hoolitsuse ja abiga on Eesti NSV muutunud imperialistlikest suurriikidest sõltunud agraarmaast sotsialistlikuks tööstuslik-põllumajanduslikuks nõukogude vabariigiks. Tööstuse sõjaeelne tase ületati tunduvas ulatuses, kõik tööstusharud laiendati ja varustati eesrindliku nõukogude tehnikaga. Täielikult taastati põlevkivitööstus ja ehitati rida uusi võimsaid põlevkivikaevandusi, loodi põlevkivigaasitööstus.

Viisaastaku lõpuks viidi põhiliselt läbi talumajapidamiste kollektiviseerimine, mis oli suurimaks edusammuks Eesti NSV põllumajanduses. Põllumajanduslike tööde mehhaniseerimine ja eesrindliku nõukogude agrotehnika kasutamine võimalda tunduvalt laiendada külvipinda ja tõsta põldude viljakust.

Arenedes stalinliku rahvuspoliitika tingimusis on kultuur ja teadus Eesti NSV-s puhkenud seniolematule õitsengule, lühikese ajaga on toimunud kultuurirevolutsioon. Rahvaharidus on muutunud kättesaadavaks kõikidele kodanikele. Sotsialistliku ülesehitustöö käigus on kujunenud uus, nõukogulik intelligents, kes võrsub rahva hulgast ja teenib teda.

Nõukogude inimestele ei ole aga omane leppida saavutatuga. Iga päev toob uusi teateid uutest töösaa-

tustest kõikidel aladel. Eesti rahvas tervikuna pühendab kõik oma jõud, et anda oma parima kommunismi ehitamiseks meie maal, rahu ja rahvaste julgeoleku kindlustamiseks kogu maailmas.

Nõukogude Eesti töötajad - töölised, kolhoosi talupojad, kirjanikud, teadlased - abistavad igati kommunismi suurehitusi - stalinlikke rahuehitisi. Kogu eesti rahvas avaldas oma solidaarsust ülemaailmse rahupooldajate liikumisega, kirjutades üksmeelselt alla Stokholmi üleskutsele aatomirelva keelamise kohta ja ülemaailmse rahupooldajate kongressi Alatise Komitee läkitusele rahupakti sõlmimiseks viie suurriigi vahel. Kogu eesti rahvas avaldas vaimustatud poolehoidu Nõukogude Rahukaitseseaduse vastuvõtmise kohta ja võttis üksmeelselt osa uue Nõukogude riigilaenu - rahulaenu tellimisest.

Kogu eesti rahvas järgneb teiste vennasrahvaste peres suurele rahulipukandjale - seltsimees Stalinile.

Pole maailmas jõudu, mis oleks suurem sadade miljonite töökäte jõust. Pole maailmas jõudu, mis lahutaks need käed, kui nad on ühinenud rahu kaitseks. Pole maailmas jõudu, mis sunniks ajalooratast pöörlema tagurpidi!

Ja kui imperialismi veristel kannupoistel õnnestubki uputada verre üksikuid rahudemonstratsioone siin või seal, siis tähistab see ainult uue, võimsama rahva-

liikumise algust, mis paisub ja tugevneb, et purustada üheksanda lainena kapitalismi pehkinud kaardimaja.

K a s u t a t u d k i r j a n d u s

V. I. L e n i n, Imperialism kui kapitalismi kõrgeim staadium. Valitud teosed, I k. RK "Poliitiline kirjandus", Tallinn 1945.

V. I. L e n i n, Kõne rahu üle 26. oktoobril 1917. Valitud teosed, II k. RK "Poliitiline kirjandus", Tallinn 1945.

V. I. L e n i n, Lõppsõna kõne puhul rahu üle 26. oktoobril 1917. Valitud teosed, II k.RK "Poliitiline kirjandus", Tallinn 1945.

В. И. Ленин, Письмо американским рабочим. Сочинения, т. 28. Государственное издательство политической литературы, 1950.

В. И. Ленин, Речь о годовщине революции 6 ноября. Речь о международном положении 8 ноября. VI Всероссийский чрезвычайный съезд рабочих, крестьянских, казачьих и красноармейских депутатов 6-9 ноября 1918 г. Сочинения, т. 28. Государственное издательство политической литературы, 1950.

В. И. Ленин, Ответ на вопросы американского журналиста. Сочинения, т. 28. Государственное издательство политической литературы, 1950.

В. И. Ленин, Речь на собрании актива московской организации РКП(б) 6 декабря 1920 г. Сочинения, т. 31. Государственное издательство политической литературы, 1950.

J. S t a l i n, Rahvusküsimus. Teosed, 6.k. RK "Poliitiline Kirjandus", Tallinn 1948.

J. S t a l i n, Keskkomitee poliitiline aruanne 18.detsembril. UK(b)P XIV kongress 18.-31.detsembril 1925. Teosed, 7.k. "Poliitiline Kirjandus", Tallinn 1949.

J. S t a l i n, UK(b)P Keskkomitee ja Keskkontrollkomisjoni ühine pleenum 29.juulist 9. augustini 1927. Teosed, lo. k. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 195o.

J. S t a l i n, Jutuajamine Ameerika tööliste esimese delegatsiooniga 9.septembril 1927. Teosed, lo.k. Eesti Riiklik Kirjastus, Tall. 195o.

J. S t a l i n, Jutuajamine välismaiste töölisdelegatsioonidega 5.novembril 1927. Teosed, lo.k. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 195o.

J. S t a l i n, Keskkomitee poliitiline aruanne 3. detsembril. UK(b)P XV kongress 2.-19.detsembrini 1927. Teosed, lo.k. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 195o.

И. Сталин, Политический отчёт Центрального Комитета XVI съезду ВКП(б). 27 июня 1930 г. Сочинения т. 12. Государственное издательство политической литературы, 19[illegible]. Москва 1949.

И. Сталин, Беседа с корреспондентом газеты „Нью-Йорк Таймс" г. Фрэнкли 25 декабря 1935 г. Сочинения, т. 13. Государственное издательство политической литературы, Москва 1951.

J. S t a l i n, Aruanne UK(b)P KK tööst partei XVII kongressile (26.jaanuaril 1934). Leninismi küsimusi. RK "Poliitiline Kirjandus". Tallinn 1945.

J. S t a l i n, Aruandekõne UK(b)P Keskkomitee tööst partei XVIII kongressil (10.märtsil 1939). Leninismi küsimusi. RK "Poliitiline Kirjandus", Tallinn 1945.

J. S t a l i n, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast. Tallinn 1946.

Seltsimees J.V. S t a l i n i vastused küsimustele, mis "Sunday Times'i" Moskva kirjasaatja hr.Alexander Vert esitas oma kirjas seltsimees J. V. Stalini nimele 17.septembril 1946. "Rahva Hääl" 25.IX 1946.

Seltsimees S t a l i n i intervjuu Elliot Rooseveltiga. "Rahva Hääl" 24.I 1947.

Uleskirjutus seltsimees J. V. S t a l i n i jutuajamisest Ameerika Uhendriikide vabariikliku partei tegelase Harold Stasseniga 9.aprillil 1947. "Rahva Hääl" 8.V.1947.

Seltsimees S t a l i n i tervitus Moskva linna 800.juubeli puhul. "Rahva Hääl". 7.IX.1947.

J. V. S t a l i n i vastus hr. Wallace'i avalikule kirjale. "Rahva Hääl" 18.V.1948.

Seltsimees J. V. S t a l i n i vastused Ameerika agentuuri International News' Service" Euroopa peadirektori hr.Kingsbury Smithi küsimustele, mis saadi 27. jaanuaril 1949. "Rahva Hääl" 1.II.1949.

J. V. S t a l i n, Saksa Demokraatliku Vabariigi presidendile Wilhelm Pieckile ja peaministrile Otto Grotewohlile. "Rahva Hääl" 15.X.1949.

J. S t a l i n, Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1950.

J. S t a l i n, Marksism ja keeleteaduse küsimused. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1951.

Seltsimees J. V. S t a l i n i jutuajamine "Pravda" kirjasaatjaga. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1951.

Seltsimees J. V. S t a l i n i vastus "Pravda" kirjasaatjale aatomirelva kohta. "Rahva Hääl" 7.X.1951.

Seltsimees S t a l i n i vastus grupi Ameerika ajalehtede toimetajate küsimustele. "Rahva Hääl" 2.IV 1952.

Üleliidulise Kommunistliku (Bolševike) Partei ajalugu. Lühikursus. Eesti Riiklik Kirjastus. Tallinn 1951.

L. P. B e r i a, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 34. aastapäev. Kõne Moskva Nõukogu pidulikul koosolekul 6.novembril 1951. "Rahva Hääl" 7.XI 1951.

A. Ž d a n o v, Kõne ajakirjade "Zvezda" ja "Leningrad" kohta. Looming.1946.a.okt./nov.

A. Ž d a n o v, Rahvusvahelisest olukorrast. RK "Poliitiline Kirjandus", Tallinn 1948.

М. Суслов, Защита мира и борьба с поджигателями войны. Доклад на совещании информационного бюро коммунистических партий в Венгрии, во второй половине ноября 1947 года. Военное Издательство Министерства вооруженных сил Союза ССР, 1950.

Ajaloovõltsijad (Ajalooline ülevaade) RK Ajalehtede Kirjastus, Tallinn 1948.

Eesti Ülemnõukogu Esimene Istungjärk 27.-29.III.1951. Tallinn 1951. = Ülemnõukogu I istungjärk.

Seadus Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaani kohta 1946 - 1950.a. "Eesti Bolševik" 1946.a. nr.14/15.

„Правда" 1946 - 1952.

"Rahva Hääl" 1945 - 1952.

"Sirp ja Vasar" 1945 - 1952.

Nõukogude Õpetaja" 1946 - 1952.

„Большевик" 1946 - 1952.

"Eesti Bolševik" 1946 - 1952.

„Новое время" 1946 - 1952.

„В защиту мира" 1951 - 1952.

"Sotsialistlik põllumajandus" 1948 - 1952.

A r a k, V. Erialase kaadri sepikoda. "Nõukogude Kool" 1950.a., nr.7.

Eesti NSV ajalugu. Õpik keskkoolidele. (makett) Tallinn 1951. = Eesti NSV ajaloo õpiku makett.

Einmann E. Eesti nõukogude kunstnike loomingu kõrge ideeline ja meisterlikkuse eest. "Eesti Bolŝevik" 1952.a., nr.1.

√ I z m e s t j e v, P. Uutele loomingulistele saavutustele (kokkuvõtteid Eesti majanduse dekaadist Moskvas). "Eesti Bolŝevik" 195o. nr.11.

~~[illegible] Litvideoride kodanlike natsionalistide kahjustused pedageogilise kaadri ettevalmistamisele. "Nõukogude Kool" [illegible].~~

K u z m i n, D., Rohkem tähelepanu kvalifitseeritud tööliste ettevalmistamisele "Eesti Bolŝevik" 1946.a., nr.1o.

K ä b i n, J. 1o.aastat Nõukogude Eestit. "Eesti Bolŝevik" 195o.a., nr.13.

Materjal (lk. 77, nr. 135)

M o ŝ e n s k i, M. G. Poliitilise elu fašiseerimine Ameerika Uhendriikides. Eesti NSV Poliitiliste ja Teadusaluste Teadmiste Levitamise Uhingu väljaanne. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1951.

R a u d , A. Saavutusi ja edusamme Nõukogude Eestis hariduse alal. "Nõukoggude Kool" 195o. a. nr. 7.

S e l e z n j o v, J. J. V. Stalin uue maailmasõja ohust ja selle vältimise võimalikkusest. "Eesti Bolŝevik" 1951.a., nr.17.

Tallinn Polütehniline Instituut. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1952.

T a r m i s t o, V. Stalinliku ajastu suurehitused. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 193

V a s a r , S. Ameerika Uhendriikide armee on imperialistliku agressiooni ja röövpoliitika tööriist. "Eesti Bolŝevik" 1952.a., nr.2.

Багрев, Е., Американские хищники. Свердловское Областное Государственное издательство, 1951.

Березкин, А., США — активный организатор и участник военной интервенции против Советской России (1918–1920 гг.). Госполитиздат 1949.

Березкин, А.В., Американский империализм — заклятый враг Советского государства. Издательство „Правда", Москва 1951.

Вискь, С., СССР в авангарде борьбы за мир. Госполитиздат 1952.

Гулыга, А., Американские империалисты — злейшие враги советского народа. Военное издательство Военного министерства Союза ССР. Москва 1951.

Гундоров, А.С., Сторонники мира в борьбе против поджигателей войны. Издательство „Правда", Москва 1951.

Гусев, М., Борьба Советского Союза за сокращение вооружений и запрещение атомного оружия. Госполитиздат 1951.

Заславский, Ф., Борьба за мир — дело всех народов мира. Издательство „Правда", Москва 1950.

История дипломатии. Т. III. Госполитиздат 1946.

Мир победит войну. (Материалы первой Вологодской областной конференции сторонников мира). Вологодское Областное Издательство, 1951.

Мостовец, Н., Прогрессивные силы США в борьбе за мир. Госполитиздат 1951.

Мы работаем за мир. Челябинское Областное Государственное Издательство, 1951.

На вахте мира. Издательство ВЦСПС, Профиздат 1950.

Тихонов, Н.С., Защита мира и борьба против поджигателей новой войны. Госполитиздат 1949.

Четраков, В., Борьба за мир - кровное дело всех народов. Госполитиздат 1951.

Шнеерсон, А.М., Сталинская теория общего кризиса капитализма и борьба за мир. Москва 1950.

Шкадаревич, И., Американские интервенты - злейшие враги мира, демократии и социализма. Госполитиздат 1951.

S i s u k o r d

E e s s õ n a lk. 2

S i s s e j u h a t u s lk. 3

I R a h v u s v a h e l i n e o l u k o r d p ä r a s t t e i s t m a a i l m a s õ d a

1. Kapitalismi üldkriisi teravnemine ja uue sõja ohu tekkimine pärast teist maailmasõda lk. 12

2. Ameerika Ühendriigid - ülemaailmse reaktsiooni keskus ja uue maailmasõja peaorganisaator lk. 23

3. Ülemaailmse rahupoolehajate liikumine ja NSV Liidu osa rahu ja rahvaste julgeoleku säilitamise kantsina lk. 37

II E e s t i r a h v a s v õ i t l u s e s r a h u e e s t p ä r a s t S u u r t I s a m a a s õ d a

1. Eesti rahva ülesehitustöö rahvamajanduse alal panusena võitluses rahu eest lk. 58

2. Eesti rahva osavõtt stalinlikest kommunismi suurehitustest lk. 74

3. Eesti rahva kultuur ja teadus võitluses rahu eest lk. 96

L õ p p s õ n a lk. 119

K a s u t a t u d k i r j a n d u s lk. 123